

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΠΜΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2000 – 2014: ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ
ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ**

ΒΟΥΛΓΑΡΗ ΘΕΟΔΩΡΑ –ANNA

ΔΙΔΙΑΣΚΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΚΕΦΗΣ

ΘΗΒΑ, 2014

Πίνακας περιεχομένων

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	3
Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	4
1. Συνοπτική παρουσίαση των δανειακών συμβάσεων μεταξύ Ελλάδας ΕΕ, ΕΚΤ και ΔΝΤ.....	8
1.2. Η εφαρμογή του PSI στην Ελληνική Οικονομία	19
ΕΝΟΤΗΤΑ Β' : ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	23
1.1. Κύρια εργαλεία για την μέτρηση του μεγέθους του κράτους.....	23
1.2. Το μέγεθος του Ελληνικού Κράτους.....	27
1.3. Το μέγεθος των δημοσίων εσόδων.....	28
1.4. Το μέγεθος των δημοσίων δαπανών	30
1.5. Η εξέλιξη του δημοσίου ελλείμματος.....	31
1.6. Η εξέλιξη του δημοσίου χρέους.....	33
1.7. Η εξέλιξη του ΑΕΠ.....	34
ΕΝΟΤΗΤΑ Γ' : ΕΞΕΤΑΣΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΟΤΕΡΩΝ ΜΕΤΡΩΝ «ΣΩΤΗΡΙΑΣ» ΠΟΥ ΠΡΟΒΑΛΟΥΝ ΕΕ ΚΑΙ ΤΡΟΙΚΑ	34
1. Μείωση μισθών.....	35
2. Ιδιωτικοποιήσεις	40
3. Φορολογικές αλλαγές.....	49
4. Οικονομική ανάπτυξη/μεγέθυνση.....	50
ΕΝΟΤΗΤΑ Δ' : ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	55
ΕΝΟΤΗΤΑ Ε' : S.W.O.T. ANALYSIS ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΥΠΟΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΔΑΝΕΙΑΚΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ PSI.....	62
ΕΝΟΤΗΤΑ ΣΤ' : ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	64
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	66
ΑΛΛΕΣ ΠΗΓΕΣ.....	67
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	68
ΦΑΣΕΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΕΩΝ(ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ)	68
ΤΡΙΑ ΜΝΗΜΟΝΙΑ ΣΕ ΕΝΑ: Η ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΟΥΣ.....	69
ΓΙΑΤΙ ΕΠΕΣΕ ΕΞΩ ΤΟ ΜΝΗΜΟΝΙΟ: ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΙΟΒΕ ΣΤΟΝ ΣΚΛΗΡΟ ΤΟΜΣΕΝ (Πηγή: http://www.tovima.gr).....	69

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στην παρούσα εργασία αρχικά θα μελετήσουμε την εξέλιξη της ελληνικής οικονομίας από 2000-2014 καθώς και τις μεταβολές σημαντικών μεγεθών όπως το έλλειμμα, χρέος, ακαθάριστο εγχώριο προϊόν. Ιδιαίτερη βαρύτητα θα δοθεί από έτος 2007 και έπειτα όπου διαφαίνονται τα πρώτα σημάδια της επιβράδυνσης της ελληνικής οικονομικής ανάπτυξης η οποία προσέλαβε διαστάσεις οικονομικής κρίσης με οικονομικές και κοινωνικές εκφάνσεις. Η παγκόσμια κρίση που ξέσπασε στα τέλη του 2008, εκδηλώθηκε στην Ελλάδα με την μορφή «κρίσης των οικονομικών του κράτους» προκαλώντας σημαντικές εξελίξεις στο εσωτερικό της χώρας και στην ζώνη του ευρώ. Τα μεγάλα διαρθρωτικά προβλήματα, το υψηλό δημόσιο και ιδιωτικό χρέος, τα υψηλά ελλείμματα και η συνεχής διάβρωση της ανταγωνιστικής θέσης της οικονομίας οδήγησε την χώρα στην ψήφιση των μνημονίων, στην εφαρμογή του προγράμματος εθελοντικής συμμετοχής των ομολόγων την εφαρμογή αυστηρής δημοσιονομικής πολιτικής.

Στη τελευταία ενότητα της μελέτης αυτής θα προσπαθήσουμε να κατανοήσουμε τους λόγους που για τους οποίους η Τρόικα επιμένει σε περικοπές μισθών και συντάξεων, αύξηση της φορολογίας, περιστολή των δημοσίων δαπανών και σε συρρίκνωση του δημοσίου τομέα μέσω των ιδιωτικοποιήσεων καθώς και να προτείνουμε κάποιες λύσεις οι οποίες ενδέχεται να φέρουν θετικά αποτελέσματα για την Ελληνική Οικονομία.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Την 1η Ιανουαρίου του 2001 η Ελλάδα γίνεται μέλος της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ) ως το 12ο μέλος αυτής και το 2002 υιοθετεί το κοινό ευρωπαϊκό νόμισμα, το Ευρώ. Έτσι με τον τρόπο αυτό η Ελλάδα δεν ασκεί από τούδε και στο εξής με αυτόνομα τη νομισματική πολιτική της άλλα αυτή οργανώνεται και ασκείται από κοινού σε επίπεδο ΟΝΕ.¹

Το 2004 διοργανώνονται οι 28οι Θερινοί Ολυμπιακοί Αγώνες στην Αθήνα, στον απόηχο του τρομοκρατικού χτυπήματος των διδύμων πύργων στις ΗΠΑ, με την Ελλάδα να εκτελεί την περίοδο 2000-2004 τεράστια δημόσια έργα (στάδια, δρόμοι, αεροδρόμια κλπ) για την διεξαγωγή τους – πραγματοποιώντας ταυτόχρονα και τεράστιες κρατικές δαπάνες υπό την συγχρηματοδότηση της Ε.Ε. για την υλοποίηση αυτών καθώς και για την λήψη υψίστων μέτρων ασφαλείας – με τον κλάδο τον κατασκευών να παρουσιάζει την μικρότερη ανεργία και να μετατρέπεται σε ένα από τους πιο ισχυρούς κλάδους της οικονομίας.

Επίσης, σε ισχυρό κλάδο της οικονομίας, που συνεχώς κερδίζει έδαφος, μετατρέπεται και ο τουρισμός τα οφέλη του οποίου γίνονται αρκετά νωρίς ορατά στην οικονομία, με την ανεργία στα τουριστικά επαγγέλματα να υποχωρεί αισθητά. Πλέον η Ελλάδα θεωρείται ένας ασφαλής και φθηνός προορισμός της Ευρώπης ιδιαίτερα τους θερινούς μήνες λόγω και της γεωγραφικής της κατανομής και θέσης.

Στις 7 Μαρτίου το 2004 πραγματοποιούνται πρόωρες βουλευτικές εκλογές. Το φθινόπωρο του ίδιου έτους, ο τότε υπουργός οικονομικών προχώρησε σε οικονομική απογραφή κατόπιν πίεσης από την Eurostat. Η απογραφή αποκάλυψε αποκρύψεις δαπανών και ως αποτέλεσμα είχαμε την αναπροσαρμογή προς τα πάνω των ελλειμμάτων των προηγούμενων ετών. Το γεγονός αυτό οδήγησε σε μείωση της αξιοπιστίας της χώρας και σε τριετή επιτήρηση από την Ε.Ε. Από τα στοιχεία που

---

¹ Η ένταξη της Ελλάδας στη ζώνη του ευρώ έγινε το 2001 μετά την επιτυχή πορεία σύγκλισης των δημοσιονομικών μεγεθών και την ικανοποίηση κατά τη διάρκεια του 2000 των (τεσσάρων από τα πέντε) κριτηρίων της συνθήκης του Μάαστριχτ (πληθωρισμός, έλλειμμα γενικής κυβέρνησης, δημόσιο χρέος, μηχανισμός συναλλαγματικών ισοτιμιών, μακροπρόθεσμο επιτόκιο δανεισμού). Οι χώρες με την ένταξη τους στην ΟΝΕ χάνουν και τη νομισματική τους πολιτική η οποία πλέον θα ασκείται σε επίπεδο ΟΝΕ μέσω της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ).

βρέθηκαν, προέκυψε ότι η Ελλάδα δεν ικανοποιούσε ποτέ τα κριτήρια σύγκλισης του Μάαστριχτ αφού ακόμα και την κρίσιμη χρονιά του 1999 εξακολουθούσε να έχει έλλειμμα πάνω από 3% .Αν και πολλοί αργότερα υποστήριξαν ότι η διαφορά αυτή προήρθε από τον τρόπο με τον οποίο έγινε η αποτίμηση των δαπανών, μόνο και μόνο αυτό το γεγονός ήταν αρκετό ώστε να δημιουργήσει την πρώτη ρήξη αξιοπιστίας της Ελλάδας με την ΕΕ.

Μετά τους Ολυμπιακούς Αγώνες τα έσοδα από τον τουρισμό και τις εξαγωγές αρχίζουν να ακολουθούν ανοδική πορεία με το ακαθάριστο προϊόν – όπως θα δούμε παρακάτω στο πίνακα και στα διαγράμματα που ακολουθούν - να αυξάνεται με ρυθμούς άνω του ευρωπαϊκού μέσου όρου, γεγονός το οποίο οφείλεται εν μέρει στις επενδύσεις για υποδομές σχετιζόμενες με τους Ολυμπιακούς Αγώνες, αλλά κυρίως λόγω της εύκολης πρόσβασης σε πιστώσεις για καταναλωτικές δαπάνες και στην αγορά χρήματος (μικρό κόστος δανεισμού).

Βέβαια όπως θα δούμε παρακάτω αυτή η ανοδική πορεία του ΑΕΠ υπολείπεται διαρκώς της ανόδου του χρέους από το 2004 και έπειτα. Αυτό μπορεί να αποδοθεί στο γεγονός ότι η προβολή των Ολυμπιακών Αγώνων δεν συνοδεύτηκε με την προσδοκώμενη αύξηση των εισοδημάτων, αντιθέτως επισώρευσε μόνιμες δαπάνες συντήρησης των υποδομών. Κατά την περίοδο 2005-2007 το δημόσιο χρέος όπως και το έλλειμμα παρουσιάζουν ανοδική πορεία με σημείο αναφοράς το 2005, όπου το χρέος ήταν 193 δις και αυξήθηκε κατά 22.4% το 2007. Όσον αφορά το έλλειμμα, το 2005 ανέρχεται στο 5,5% και καταλήγει στο 6,5% του ΑΕΠ το 2007. Την ίδια περίοδο η χώρα μας εγκαινιάζει την συνεργασία με την Ρωσία για παροχή φυσικού αερίου που έφερε θετικές επιδράσεις στην απασχόληση και γενικότερα στην οικονομία.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει ότι το έτος 2007 παρά τα εμφανή προβλήματα που αποτυπώνονταν στα οικονομικά μεγέθη ανακοινώνεται η άρση της επιτήρησης της χώρας μας, στην οποία είχε υπαχθεί το 2004 μετά την δημοσιονομική απογραφή, επιδεινώνοντας έτσι περαιτέρω την οικονομική κατάσταση αφού είχε ως αποτέλεσμα την δημοσιονομική χαλάρωση το 2007-2008. Στην Ελλάδα την περίοδο αυτή επικρατεί ένα κλίμα υπεραισιοδοξίας που απέκρυπτε την ρεαλιστική εικόνα της χώρας. Πέραν της άρσης της επιτήρησης η χρονιά αυτή στιγμάτισε την Ελλάδα σε κοινωνικό, περιβαλλοντικό και οικονομικό επίπεδο, εξαιτίας των καταστροφών που

υπέστησαν οι νομοί Ηλείας, Θεσσαλονίκης, Ιωαννίνων καθώς και πολλές άλλες περιοχές από την πυρκαγιάς. Η κυβέρνηση εκείνη την περίοδο κάνει αρκετές δαπάνες για να ενισχύσει τους πληγέντες.

Παρόλο που όπως θα δούμε παρακάτω η Ελλάδα μέχρι και το 2008, παρουσίαζε θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης, το έλλειμμα ήταν σταθερά πολύ πιο πάνω από το όριο του 3% του ΑΕΠ. Αποτέλεσμα αυτής της μακράς περιόδου με υψηλά δημοσιονομικά ελλείμματα ήταν μια κατάσταση όπου το δημοσιονομικό χρέος διαρκώς διογκωνόταν (βλ. διαγράμματα παρακάτω). Με ένα τόσο υψηλό ποσοστό δημοσίου χρέους η Ελλάδα δεν μπόρεσε να ανταποκριθεί στην πρόκληση όταν το 2008 ξέσπασε η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση και άρχισε από νωρίς να φλερτάρει με την ιδέα της χρεοκοπίας.

Οι βαθύτερες όμως αιτίες της ελληνικής κρίσης είναι κυρίως αυτόχθονες. Η διεθνής κρίση απλώς τράβηξε το πέπλο που κάλυπτε χρόνια τώρα το εγγώριο δημοσιονομικό πρόβλημα καθώς και έσπασε τη «φούσκα» μιας περιόδου ελληνικής ανάπτυξης με δανεικά, υψηλών βιοτικών απαιτήσεων και χαμηλής εγχώριας παραγωγής.

Είναι χαρακτηριστικό (όπως θα δούμε και παρακάτω) ότι το 2009 το έλλειμμα ανήλθε στο 15,6% του ΑΕΠ ενώ το δημόσιο χρέος εκτοξεύθηκε στο 129,7% του ΑΕΠ, γεγονός που το κατέστησε μη βιώσιμο². Βλέποντας αυτά τα νούμερα οι αγορές είτε αρνήθηκαν να μας δανείσουν χρηματικά κεφάλαια είτε δέχονταν να το πράξουν με υπερβολικά υψηλά επιτόκια, δεσμεύσεις, ή/και ανταλλάγματα³. Αποτέλεσμα αυτού του δυσμενούς κλίματος ήταν ο άμεσος κίνδυνος χρεοκοπίας και στάσης πληρωμών του Ελληνικού Δημοσίου, γεγονός που έκρουσε τον κώδωνα του

---

² Την ίδια περίοδο οι διεθνείς οίκοι αξιολόγησης υποτιμούν συνεχώς την Ελληνική Οικονομία. Ποιο συγκεκριμένα για παράδειγμα ο οίκος Fitch, τον Οκτώβριο του 2009, υποβάθμισε την Ελλάδα από Α σε Α- και τον Δεκέμβριο του 2010 την ξαναυποβάθμισε για δεύτερη φορά σε επίπεδο BBB+ Με την σειρά του και ο οίκος Standard and Poor's προχώρησε σε υποβάθμιση της ελληνικής οικονομίας, κρίνοντας το πρόγραμμα της κυβέρνησης για τη δημοσιονομική εξυγίανση της χώρας ανεπαρκές. Την ίδια χρονιά ακολούθησε και τρίτη υποβάθμιση της ελληνική οικονομίας, αυτή την φορά από τον οίκο Moody's. (Πηγή: <http://el.wikipedia.org>)

³ Από τα μέσα Ιανουαρίου του 2010 ξεκίνησε μία συνεχής άνοδος των spreads, που αναφερόταν συχνά στον τύπο ως ράλι ή κούρσα των spreads. Στις 21 Ιανουαρίου του 2010 το spread των 10ετών ομολόγων ξεπέρασε τις 300 μονάδες και στη συνέχεια ακολούθησε έντονα αυξητική πορεία ξεπερνώντας ακόμα και τις 1000 μονάδες τον Απρίλιο του 2010. (Πηγή: <http://el.wikipedia.org>)

κινδύνου στην Ελλάδα, η οποία αντιλήφθηκε την σοβαρότητα της κατάστασης και την ανάγκη «νοικοκυρέματος» των δημόσιων οικονομικών.

Παρά την προσπάθεια της τότε κυβέρνησης να ανακτήσει την αξιοπιστία της χώρας στις διεθνείς αγορές έτσι ώστε να πετύχει μείωση των επιτοκίων κυρίως μέσω της λήψης μέτρων για τη σταδιακή μείωση των δαπανών, δεν θα καταφέρει να αντιστρέψει το αρνητικό κλίμα· αντιθέτως η φάση της κρίσης στην χώρα μας όλο και βαθαίνει και η Ελλάδα τείνει να βρεθεί σε μια ανεξέλεγκτη πορεία ύφεσης - όπως και συνέβη .

Μια πιθανή κατάρρευση της Ελληνικής οικονομίας την δεδομένη χρονική περίοδο εκτιμήθηκε πως θα επέφερε σοβαρά πλήγματα στις οικονομίες των υπόλοιπων κρατών – μελών της Ευρωζώνης.

Η ΕΕ μην αντέχοντας άλλο τον κίνδυνο αυτής της απειλής, αναγκάζεται να λάβει μέτρα. Έτσι, τα κράτη μέλη της ξεκινούν μια διαδικασία απευαισθητοποίησης των αγορών τους από μια ενδεχόμενη καταστροφή της ελληνικής αγοράς ώστε να αποφευχθεί το domino effect⁴, ενώ ταυτόχρονα διαβεβαιώνουν την προθυμία τους για παραμονή της Ελλάδας στην Ευρωζώνη – και κατ' επέκταση στην ΕΕ – καθώς και για την παροχή βοήθειας προς την Ελλάδα εφόσον όμως και εκείνη με τη σειρά της δείξει δείγματα προθυμίας για συνεργασία και θέλησης για την αντιστροφή του αρνητικού έως και καταστρεπτικού κλίματος. Κάπως έτσι ξεκάνει ένας κύκλος σκληρών διαπραγματεύσεων με επίκεντρο την Ελλάδα.

Ο δανεισμός αυτός έγινε με την υπογραφή αρχικά ενός Μνημονίου μεταξύ της Ελλάδας, των χωρών της Ευρωζώνης και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου⁵, για

---

⁴ Το domino effect – στα ελληνικά φαινόμενο ντόμινο – έχει την βάση του στο παιχνίδι ντόμινο όπου αν πέσει ένα τουβλάκι συμπαρασύρει και τα υπόλοιπα σε μια ξέφρενη πορεία. Έτσι και στην οικονομία, η κατάρρευση της οικονομίας μίας χώρας είναι πολύ πιθανόν να οδηγήσει σε κατάρρευση και άλλων χωρών όπως αυτό συνέβη π.χ. κατά την πετρελαϊκή κρίση στις ΗΠΑ. (Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το φαινόμενο του ντόμινο βλέπε ενδεικτικά http://en.wikipedia.org/wiki/Domino_theory, <http://www.economist.com/node/11667810>, <http://www.mcgrawhillprofessionalbusinessblog.com/2012/07/25/the-financial-domino-effect/>, <http://seekingalpha.com/article/1100061-the-financial-domino-effect-positive-and-negative>)

⁵ Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα συγκρότησαν από κοινού ένα μηχανισμό στήριξης (βοήθειας) για την Ελλάδα. Η χρηματοδότηση από

να ακολουθήσουν ένα Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα, το «κούρεμα» (PSI) του ελληνικού χρέους το 2012, καθώς και άλλα δύο Μνημόνια, και μάλιστα εν μέσω σημαντικών πολιτικό- κοινωνικών αναταραχών αφού από το 2008 έως και σήμερα είχαμε 3 φορές εθνικές εκλογές, μία κυβέρνηση συνεργασίας, μία υπηρεσιακή κυβέρνηση και μία αναγγελία δημοψηφίσματος, ενώ κανένα από τα κόμματα δεν μπόρεσε να λάβει το ποσοστό για να δημιουργήσει ισχυρή αυτόνομη κυβέρνηση και πολλές απεργιακές κινητοποιήσεις που οδήγησαν την κυβέρνηση να θέσει σε εφαρμογή μέχρι και το νόμο περί επιστράτευσης (π.χ. απεργιακή κινητοποίηση εκπαιδευτικών, των αγανακτισμένων κλπ).

1. Συνοπτική παρουσίαση των δανειακών συμβάσεων μεταξύ Ελλάδας ΕΕ, ΕΚΤ και ΔΝΤ

Όπως αναφέραμε και πιο πάνω η κυβέρνηση το 2009 αντιλαμβάνεται τη σοβαρότητα της κατάστασης και ενεργοποιεί τη λήψη δραστικών μέτρων έτσι ώστε να αποκαταστήσει τη φήμη της χώρας και να πείσει τις διεθνείς αγορές, και κυρίως τις αγορές της ΕΕ, να την βοηθήσουν. Για το λόγο αυτό η κυβέρνηση υιοθετεί δύο «πακέτα οικονομικών μέτρων», τα οποία σε πρώτο χρόνο περιλάμβαναν πάγωμα μισθών των δημοσίων υπαλλήλων, περικοπές στα επιδόματα τους καθώς και περικοπή των υπερωριών και των οδοιπορικών τους, και σε δεύτερο, περιλάμβαναν αύξηση του ΦΠΑ, του φόρου βενζίνης καθώς και φόρων εισαγωγής επί της αξίας των περισσότερων εισαγόμενων αυτοκινήτων, την επαναφορά τεκμηρίων διαβίωσης σε όλα ανεξαιρέτως τα αυτοκίνητα, την επέκταση των τεκμηρίων διαβίωσης σε όλα ανεξαιρέτως τα ακίνητα, μείωση του δώρου των Χριστουγέννων, Πάσχα, αδείας και σε όλα τα επιδόματα του Δημοσίου καθώς και στις αποδοχές υπαλλήλων των ΔΕΚΟ, ΟΤΑ, ΝΠΙΔ. Η προσπάθεια αυτή απέτυχε με αποτέλεσμα ένα χρόνο μετά η Ελλάδα να υπογράψει την πρώτη δανειακή σύμβαση με την ΕΕ και το ΔΝΤ.

τον μηχανισμό στήριξης έγινε υπό τους όρους ότι η Ελλάδα θα λάβει μέτρα δημοσιονομικής προσαρμογής και, ειδικότερα, υπό τους όρους ότι θα λάβει μέτρα δημοσιονομικής εξυγίανσης τα οποία προβλέπονταν και στα Μνημόνια που επεγράφησαν. Με τη χρηματοδότηση από το μηχανισμό αποφεύχθηκε ο άμεσος κίνδυνος χρεοκοπίας της Ελλάδας

Έτσι, στις 3 Μαΐου 2010, η Ελλάδα αιτήθηκε 80δισ € από τις υπόλοιπες δεκαπέντε ONE⁶ και 30δισ € από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ)⁷. Την αίτηση συνόδευαν 3 συνημμένα μνημόνια⁸:

- Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής (ΜΟΧΠ),
- Τεχνικό Μνημόνιο Συνεννόησης (ΤΜΣ) και
- Μνημόνιο Συνεννόησης στις Συγκεκριμένες Προϋποθέσεις Οικονομικής Πολιτικής (ΣΠΟΠ).

Στα πλαίσια της διαδικασίας αυτής σχηματίστηκε μία ομάδα εκπροσώπων, η οποία αποτελείται από εκπροσώπους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (ΕΕ), της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ), γνωστή και ως «Τρόικα», η οποία ανά τρίμηνο θα αξιολογεί την πρόοδο του προγράμματος εφαρμογής των όρων του Μνημονίου (ΜΟΧΠ και ΣΠΟΠ), θα αποφασίζει για το ύψος της εκταμίευσης της αντίστοιχης δόσης του δανείου και θα καθορίζει την χρονική στιγμή που αυτή θα είναι διαθέσιμη στο ελληνικό κράτος, καθώς και τα νέα μέτρα που θα πρέπει να ληφθούν μελλοντικά για την βελτίωση της οικονομίας ή/και τους φορείς / τομείς της οικονομίας που αυτή (η δόση) θα αναλωθεί.

---

⁶Το 2010 οι χώρες που ανήκαν στην ONE ήταν: Βέλγιο, Γερμανία, Ιρλανδία, Ισπανία, Γαλλία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Κάτω Χώρες, Αυστρία, Πορτογαλία και Φινλανδία (το 1999), Ελλάδα (το 2001), Σλοβενία (το 2007), Κύπρος και Μάλτα (το 2008), και τέλος η Σλοβακία (2009).

(Πηγή: http://ec.europa.eu/economy_finance/euro/index_el.htm)

⁷ ΔΝΤ ή IMF είναι ένας διεθνής νομισματικός οργανισμός που συστάθηκε το 1944 βάσει της συμφωνίας του Bretton Woods και αποσκοπεί στην παγκόσμια οικονομική σταθερότητα, σήμερα απαρτίζεται από 188 χώρες μέλη. Το ΔΝΤ καλείται σε περιπτώσεις που μια χώρα αδυνατεί να αντιμετωπίσει σημαντικά νομισματικά ζητήματα αφού πριν έχει αποκλειστεί από την αγορά κεφαλαίου, η βοήθεια γίνεται μέσω έκτακτων δανείων, με υψηλότερο επιτόκιο από της αγοράς, που χορηγούνται σε δόσεις, ο δανεισμός γίνεται με όρους και προϋποθέσεις και η εκάστοτε χώρα δεσμεύεται να υιοθετήσει κάποια μέτρα πολιτικής και υφίσταται εποπτεία και μεγάλη πίεση. Οποιαδήποτε παράβαση των συμφωνημένων δεσμεύσεων μπορεί να ακυρώσει και τις υπόλοιπες καταβολές που αναμένει να πάρει η χώρα. Η μη εξόφληση των δανείων προς το ΔΝΤ από μια χώρα συνεπάγεται αποκλεισμό αυτής από κάθε πηγή διεθνούς χρηματοδότησης. Ευρωπαϊκή Μακροοικονομική, Michael Burda-Charles Wyplosz, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα, 2008.

⁸ Βλέπε παράρτημα.

Το μνημόνιο⁹ αυτό επιγραμματικά προέβλεπε την άμεση λήψη των παρακάτω μέτρων¹⁰:

- Κατάργηση του 13ου και 14ου μισθού όλων των δημοσίων υπαλλήλων, και μόνο όσοι έχουν αποδοχές μέχρι 3.000€, να ενισχύονται με επίδομα 500 Ευρώ.
- Κατάργηση της 13ης και 14ης σύνταξης, και αντικατάσταση αυτής με επίδομα 800 Ευρώ για συντάξεις που δεν υπερβαίνουν τα 2500€.
- Περαιτέρω περικοπή επιδομάτων 8% στα επιδόματα των δημοσίων υπαλλήλων και 3% στους υπαλλήλους των ΔΕΚΟ όπου δεν υπάρχουν επιδόματα.
- Αύξηση του υψηλού συντελεστή ΦΠΑ από 21% σε 23%, του μεσαίου από 10% σε 11% και από 11% σε 13% και αντίστοιχα του χαμηλού στο 6,5%.
- Αύξηση στον ειδικό φόρο κατανάλωσης σε καύσιμα, τσιγάρα και ποτά κατά 10%
- Αύξηση στις αντικειμενικές αξίες των ακινήτων
- Πρόσθεση ενός επιπλέον 10% στους φόρους εισαγωγής επί της αξίας των περισσότερων εισαγόμενων αυτοκινήτων.

Επίσης, το νομοσχέδιο προέβλεπε αλλαγές στο υπάρχον εργασιακό και ασφαλιστικό καθεστώς, και συγκεκριμένα αύξηση του ορίου απολύσεων και των ορίων ηλικίας συνταξιοδότησης στο 65^ο έτος – καθεστώς που επεκτάθηκε και περιλάμβανε και τις γυναίκες που εργάζονταν στον δημόσιο τομέα έως το τέλος του 2013 με έναρξη το 2011, για της οποίες προηγουμένως ίσχυε ιδιαίτερα ευνοϊκό (παράλογα ευνοϊκό) καθεστώς και ιδίως όταν συμπλήρωναν 45^ο έτος της ηλικίας τους και είχαν ανήλικο παιδί μπορούσαν να συνταξιοδοτηθούν πλήρως με αρκετά υψηλές αποδοχές (αντίστοιχο καθεστώς φυσικά δεν ίσχυε ποτέ για τις γυναίκες του ιδιωτικού τομέα, η οποίες για να συνταξιοδοτηθούν μερικώς ή πλήρως θα έπρεπε να συμπληρώσουν τουλάχιστον 55^ο έτος ηλικίας ή και πλέον ανάλογα με τη νομοθετική διάταξη στην

---

⁹ Ο επίσημος τίτλος του Μνημονίου Ι στην Ελληνική Βιβλιογραφία είναι Μέτρα για την εφαρμογή του μηχανισμού στήριξης της ελληνικής οικονομίας από τα κράτη – μέλη της Ζώνης του ευρώ και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο – «Μνημόνιο Ι» (Ν. 3845 - ΦΕΚ 65Α/ 06.05.2010):

¹⁰ Την ανακοίνωση των μέτρων αυτών ακολούθησε πανελλαδική απεργία και ογκωδέστατη διαδήλωση στις 5 Μαΐου, στην οποία υπήρξε άγρια καταστολή από τις δυνάμεις τάξης και σημειώθηκαν σοβαρότατα επεισόδια. Η μεγάλη διαδήλωση σκιάστηκε από τον θάνατο τριών ανθρώπων (ανάμεσά τους μία έγκυος εργαζόμενη) από πυρκαγιά που ξέσπασε στην τράπεζα Μαρφίν επί της Σταδίου. Το μνημόνιο υπερψηφίστηκε επί της αρχής από τη βουλή την επόμενη μέρα ακριβώς ημέρα όπου επικρατούσε κλίμα πένθους και αμηχανίας. (Πηγή : <http://el.wikipedia.org>)

οποία ανήκαν με αποδοχές αρκετά πιο χαμηλές συγκριτικά με εκείνες του δημοσίου τομέα για την παροχή ίδιας ή σχεδόν ίδιας εργασίας) – και μείωση του κατώτατου μισθού.

Αν τείνονταν σε εφαρμογή όλα αυτά τα μέτρα που πρόβλεπε ο εν λόγω νόμος σε συνδυασμό με τα ήδη ληφθέντα μέτρα προσαρμογής, τηρηθέντος και του χρονοδιαγράμματος που θέσπιζε, προβλεπόταν πως θα επέφεραν θετική δημοσιονομική επίδραση της τάξεως του 2,5% του ΑΕΠ ήδη για το 2010, 4% του ΑΕΠ για το 2011, 2,5% του ΑΕΠ για το 2012 και τέλος 2% του ΑΕΠ για το 2013. Δηλαδή η εν λόγω σύμβαση πρόβλεπε ότι η συνολική μείωση των δαπανών από το 2010 έως και το 2013 θα είναι της τάξεως του 7% του ΑΕΠ, με το ελληνικό χρέος να ανέρχεται και πάλι εντός των επιτρεπτών ορίων και να καθίσταται και πάλι βιώσιμο, με την ελληνική οικονομία να επιστρέφει «καθαγιασμένη» στις αγορές.

Όπως ήταν εξ αρχής αντιληπτό τα μέτρα αυτά δεν ήταν αρκετά¹¹ διότι η ελληνική οικονομία από την μία πλευρά λόγω του ασταθούς πολιτικού και κοινωνικού κλίματος άργησε κατά πολύ να λάβει τα εν λόγω μέτρα (δηλαδή αντί να αμβλύνει τις χρονικές υστερήσεις, το ελληνικό κράτος όξυνε τα πράγματα), και από την άλλη μεριά υπήρχαν και άλλες παθογένειες οι οποίες διαδοχικά έγιναν αντιληπτές και αξιολογήσιμες από τους «εταίρους» μας (την Τρόικα), οι οποίοι πίεσαν στη συνέχεια την Ελλάδα στην λήψη και άλλων μέτρων υπό την απειλή ότι δεν θα της χορηγούσαν την επόμενη δόση του δανείου.

Η κυβέρνηση προανήγγειλε μέτρα που προκάλεσαν αντιδράσεις επαγγελματικών κλάδων, κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού και του Φθινοπώρου. Σημαντικότερες περιπτώσεις ήταν οι αντιδράσεις των ιδιοκτητών φορτηγών για το άνοιγμα του επαγγέλματός τους, των ναυτεργατών για την κατάργηση του καμποτάζ, των

---

¹¹ Ενδιαφέρον έχει η άποψη του IOBE και κυρίως του κυρίου Στουρνάρα, τότε γενικού επιστημονικού διευθυντή του IOBE και πλέον υπουργού οικονομικών, στην εφημερίδα το Βήμα σε άρθρο του κυρίου Τσώλη Ζώη με τίτλο Γιατί έπεσε έξω το μνημόνιο: Απάντηση IOBE στον σκληρό Τόμσεν το οποίο παρατίθεται στο αντύσιο στο παράρτημα.

υπαλλήλων των ΜΜΜ, για περικοπές στους μισθούς τους και των υπαλλήλων αρχαιολογικών χώρων για περικοπές θέσεων εργασίας.

Την ίδια περίοδο η ανεργία και ο πληθωρισμός άρχισαν να εκτινάσσονται ενώ οι μικροεπιχειρήσεις έβλεπαν τον τζίρο τους συνεχώς να μειώνεται με αποτέλεσμα να οδηγούνται όλο και περισσότερες στο κλείσιμο, γεγονός που περιγραφόταν ως κύμα λουκέτων. Το 2010 η κυβέρνηση κατέθεσε στη βουλή το πολυνομοσχέδιο για τα εργασιακά και τις ΔΕΚΟ. Το νομοσχέδιο αυτό περιλάμβανε ρυθμίσεις για υπερίσχυση των επιχειρησιακών συμβάσεων έναντι των κλαδικών, με μόνο περιορισμό το ύψος του βασικού μισθού της εθνικής συλλογικής σύμβασης. Θεσπίστηκε η δοκιμαστική περίοδος εργασίας με διάρκεια 12 μηνών, στο διάστημα των οποίων η σύμβαση μπορεί να καταγγελθεί χωρίς προειδοποίηση και χωρίς αποζημίωση απόλυσης. Επίσης το νομοσχέδιο έθετε πλαφόν τα 4.000 Ευρώ, στις μικτές αποδοχές των εργαζομένων στις ΔΕΚΟ και μείωση 10% σε αμοιβές που ξεπερνούν τα 1.800 Ευρώ. Το 2010 έκλεισε με το χρέος να αγγίζει το 142,8% του ΑΕΠ και το έλλειμμα στο 10,5%. Παράλληλα η οικονομία συρρικνώθηκε 4,5%

Έτος	Δημόσιο χρέος (δισ €)	Ποσοστό του ΑΕΠ (%)	Ανάπτυξη (%)	Έλλειμμα (% GDP)
2000	141,0	104,4	4,5	3,7
2001	151,9	104,7	4,2	4,5
2002	159,2	102,6	3,4	4,8
2003	168,0	98,3	5,9	5,7
2004	183,2	99,8	4,4	7,6
2005	195,4	101,2	2,3	5,5
2006	224,2	107,5	5,5	5,7
2007	239,3	107,2	3,5	6,5
2008	263,3	112,9	-0,2	9,8
2009	299,7	129,7	-3,1	15,6
2010	329,5	148,3	-4,9	10,7
2011	355,7	170,6	-7,1	9,4
2012*	344,6	176,7	-6,0	6,8
2013*	347,6	188,4	-4,2	5,5
2014*	349,3	188,9	0,6	4,6

Πηγή: EUROSTAT

* εκτιμήσεις (Μεγέθη που θεωρούνταν ότι θα έφερε η εφαρμογή του μνημονίου)

Το 2011 η δυσαρέσκεια στην κοινωνία από την μεγάλη οικονομική ύφεση ήταν έντονη, με την πραγματική οικονομία να εξακολουθεί να επιδεινώνεται λόγω της αύξησης του φαινομένου των λουκέτων στην αγορά (όπου τώρα πια δεν αφορά μόνο το κλείσιμο μικροεπιχειρήσεων, αλλά και μεγάλων «κολοσσών» της ελληνικής οικονομίας) με την ανεργία να συνεχίζει να καλπάζει φτάνοντας τον Μάρτιο σε ποσοστό 16,2%. Πιο συγκεκριμένα, την περίοδο αυτή παρατηρήθηκε «φυγή» μεγάλων επιχειρήσεων από την Ελλάδα:

Η ΦΑΓΕ μετέφερε την έδρα της στο Λουξεμβούργο, η COCA- COLA 3E AE στην Ελβετία, η CARREFOUR αποχώρησε από μεγαλομέτοχος σε γνωστή αλυσίδα σούπερ μάρκετ, ενώ και η SATURN (μεγάλο δίκτυο καταστημάτων ηλεκτρικών ειδών) απεσύρθη από την ελληνική αγορά. Επιπλέον, χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν η πώληση του δικτύου της British Petroleum (BP) στον όμιλο των Ελληνικών Πετρελαίων (ΕΛΠΕ), όπως και του ανταγωνιστικού δικτύου της Shell.

Στον αντίποδα, πρέπει να αναφερθεί η πολύ ενθαρρυντική κίνηση της πολυεθνικής HEWLETT- PACKARD να επιλέξει το λιμάνι του Πειραιά ως πύλη εισόδου της στην Ευρωπαϊκή Ένωση, όπως και η μεταφορά στην Αθήνα των γραφείων για τη Νότια Ευρώπη της εταιρίας - κολοσσού SAP, η οποία εξειδικεύεται σε προϊόντα λογισμικού. Μάλιστα, με δήλωση του ο διευθύνων σύμβουλος της εταιρίας, σε επίσκεψή του στην Αθήνα, προανήγγειλε επενδύσεις και στήριξη της ελληνικής οικονομίας. Επίσης, η πολυεθνική UNILEVER, θα παράγει μέσω της θυγατρικής της στην Ελλάδα, ΕΛΑΪΣ, 110 προϊόντα, τα οποία πριν παράγονταν σε άλλες χώρες. Τέλος, η PROCTER & GAMBLE εγκαινίασε ένα υπερσύγχρονο κέντρο έρευνας και καινοτομίας στην Ελλάδα, το τρίτο της στην Ευρώπη, ενώ η εταιρία NOKIA-SIEMENS NETWORKS πρόκειται επίσης να ανοίξει ερευνητικό κέντρο στην Ελλάδα. Βέβαια αυτές οι επενδυτικές επιλογές – στήριξη προς την Ελληνική οικονομία δεν κατέστησαν σημαντική επίδραση για την αναστροφή της ανοδικής τάσης της ανεργίας, η οποία την χρόνια της κρίσης και στην μετέπειτα περίοδο ύφεσης που διανύει το ελληνικό κράτος αυξάνεται με ιλιγγιώδη ταχύτητα.

Έτσι η οικονομία οδηγείται σε μια νέα επαναδιαπραγμάτευση των όρων υπογράφοντας ένα μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα, ουσιαστικά μεταβατικό προς το δεύτερο μνημόνιο που θα το ακολουθήσει.

Το μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα προέβλεπε μία σειρά από μέτρα για τον περιορισμό των δαπανών μέσω της μείωσης των μισθολογικών και λειτουργικών δαπανών και αύξησης των εσόδων κυρίως μέσω της λήψης πρόσθετων φορολογικών μέτρων. Αναλυτικότερα, μέτρα που περιλάμβανε το μεσοπρόθεσμο είναι τα εξής:

Για την φορολογία:

- Αλλαγή φορολογικής κλίμακας με επιβάρυνση σε όλους όσους δηλώνουν εισόδημα πάνω από 8.000 Ευρώ
- Έκτατη εισφορά για όλους όσους έχουν εισόδημα πάνω από 12.000 Ευρώ
- Μετάβαση σε ανώτερη κλίμακα ΦΠΑ προϊόντων και υπηρεσιών εστίασης.
- Επιβολή κλιμακωτής αντικειμενικής δαπάνης κατοικίας
- Επιβολή ετήσιου τέλους για τους ελεύθερους επαγγελματίες και τους επιτηδευματίες
- Επιβολή ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης για την καταπολέμηση της ανεργίας ύψους 2%
- Επιβολή Ειδικής Εισφοράς Συνταξιούχων Επικουρικής Ασφάλισης που θα παρακρατείται μηνιαία.
- Αύξηση του ποσοστού παρακράτησης ΛΑΦΚΑ σε όλες τις συντάξεις άνω των 1450 ευρώ, από 4% έως 10% που ίσχυε μέχρι τότε, σε 6% έως 14%.

Για τα εργασιακά:

- Θεσπίζεται μέτρο εργασιακής εφεδρείας για οργανισμούς που καταργούνται.
- Όσοι προσλαμβάνονται χωρίς επαγγελματική εμπειρία θα αμείβονται με μισθό χαμηλότερο κατά 20% από το όριο της Εθνικής Συλλογικής Σύμβασης.
- Η διάρκεια των συμβάσεων ορισμένου χρόνου πηγαίνει από τα 2 στα 3 χρόνια.

Την ίδια περίοδο ιδρύεται οργανισμός Αποκρατικοποιήσεων (το Ταμείο Δημόσιας Περιουσίας) με σκοπό την αξιοποίηση της δημόσιας περιουσίας. Στόχος είναι από τις αποκρατικοποιήσεις να συγκεντρωθούν έσοδα ύψους τουλάχιστον 50 δις €.

Μέσα στον Ιούλιο υπήρξε σύνοδος κορυφής της ΕΕ για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα χρέους της Ελλάδας αλλά και να εξευρεθούν τρόποι θωράκισης του Ευρώ απέναντι σε κερδοσκοπικές επιθέσεις., η οποία την 21η Ιουλίου κατέληξε σε συμφωνία νέας δανειοδότησης προς την Ελλάδα. Η συμφωνία περιλάμβανε νέο

δάνειο για την χώρα ύψους 158 δις Ευρώ, από τα οποία 109 δις θα προέρχονται από την ΕΕ και το ΔΝΤ (49 δις από αυτά είναι το υπόλοιπο από το πρώτο πακέτο διάσωσης), 37 δις από τη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα, ενώ άλλα 12 δις θα προέλθουν από την επαναγορά ομολόγων. Ακόμη προβλέπεται η επιμήκυνση από 15 έως και 30 χρόνια των ομολόγων που λήγουν από το άμεσο διάστημα έως το 2020.

Αμέσως μετά την ανακοίνωση της συμφωνίας οι οίκοι αξιολόγησης Fitch και Moody's υποβάθμισαν την Ελλάδα σε καθεστώς περιορισμένης χρεοκοπίας.

Βέβαια υπήρξαν και κράτη μέλη της ΕΕ που έδειξαν απροθυμία να συμμετάσχουν στο πρόγραμμα χωρίς εγγυήσεις. Για παράδειγμα, η κυβέρνηση προχώρησε σε διμερή συμφωνία με την Φινλανδία παρέχοντάς της εγγυήσεις για να συμμετάσχει στο δεύτερο δανεισμό. Η συμφωνία αυτή, όμως, προκάλεσε άμεσα αντιδράσεις από άλλα κράτη - μέλη της ΕΕ, όπως η Αυστρία, η Ολλανδία και η Σλοβακία που απαίτησαν αντίστοιχες συμφωνίες. Για να ηρεμίσει την κατάσταση, το γερμανικό κράτος παρενέβη καθιστώντας τη συμφωνία Ελλάδας-Φινλανδίας ως άκυρη.

Στο τέλος Αυγούστου ανακοινώθηκε πως η οικονομία της Ελλάδας βρισκόταν εκτός στόχων, καθώς υπήρχε μεγάλη υστέρηση εσόδων και αύξηση δαπανών. Η κατάσταση αυτή συνεπικουρούμενη και από την απειλή της τρόικας για την μη καταβολή της έκτης δόσης του δανείου του πρώτου πακέτου διάσωσης, οδήγησε την κυβέρνηση σε μία σειρά έκτακτων συμπληρωματικών μέτρων τα οποία ανακοινώθηκαν κατά τη διάρκεια του Σεπτεμβρίου¹². Στα μέτρα που ανακοινώθηκαν περιλαμβάνονται τα εξής:

- Διεύρυνση του μέτρου της εργασιακής εφεδρείας ακόμη και σε οργανισμούς που δεν πρόκειται να καταργηθούν.

---

¹² Οι ανακοινώσεις και οι εξαγγελίες των νέων μέτρων οδήγησαν σε μία σειρά μεγάλων απεργιών, διαδηλώσεων και καταλήψεων σε δημόσιες υπηρεσίες και οργανισμούς. Στις 11 Οκτωβρίου, ανακοινώθηκε ότι η τράπεζα Proton Bank ζήτησε κεφαλαιακή ενίσχυση από την Ελληνική Κυβέρνηση και εντάχθηκε στο Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας. Η απόφαση του Υπουργείου Οικονομικών πάρθηκε έπειτα από απαίτηση της Τράπεζας της Ελλάδος. Ουσιαστικά πρόκειται για την πρώτη κρατικοποίηση που διάρκεια της κρίσης χρέους.

- Νέος έκτακτος φόρος στις κατοικίες που θα καταβάλλεται μέσω του λογαριασμού της ΔΕΗ.
- Περικοπή συντάξεων καθώς και μεγάλες περικοπές στο εφάπαξ.
- Νέες περικοπές μισθών στο δημόσιο και εφαρμογή ενιαίου μισθολογίου.
- Μείωση του αφορολόγητου ορίου από τις 8.000€ στις 5.000€.
- Άνοιγμα όλων των κλειστών επαγγελματιών.

Στις 6 Οκτωβρίου κατατέθηκε στη βουλή το πολυνομοσχέδιο για το νέο βαθμολόγιο-μισθολόγιο του δημοσίου, τις μειώσεις σε κύριες και επικουρικές συντάξεις, τις μειώσεις στο εφάπαξ, την νέα φορολογική κλίμακα και τις αλλαγές στα εργασιακά, το οποίο και υπερψηφίστηκε, ενώ στις 23 Οκτωβρίου συγκλήθηκε εκ νέου έκτακτη σύνοδος κορυφής της ΕΕ με στόχο την κατάρτιση, από την αρχή και πάλι, ενός οριστικού σχεδίου αντιμετώπισης της κρίσης χρέους στην Ζώνη του Ευρώ. Η σύνοδος κατέληξε σε συμφωνία, η οποία προέβλεπε «κούρεμα» κατά 50% του ελληνικού χρέους και πρόσθετο πακέτο βοήθειας προς την Ελλάδα ύψους 130 δις €.

Με βάση την συμφωνία οι ιδιώτες θα αποδεχτούν σε εθελοντική βάση, μείωση της αξίας των ελληνικών ομολόγων που διαθέτουν κατά 50%. Η συμφωνία αυτή θα περιλαμβάνει και ένα πρόγραμμα δημοσιονομικής προσαρμογής με διάρκεια μέχρι το 2021 και δημιουργία μηχανισμού μόνιμης εποπτείας της Ελλάδας, έτσι ώστε να πιστοποιείται η συνεχής εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων. Παράλληλα αποφασίστηκε η ανακεφαλαιοποίηση των ελληνικών τραπεζών με ποσό ύψους 30 δις € και αύξηση κατά 1 τρις € των κεφαλαίων του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας¹³.

Τελικά στις 9 Φεβρουαρίου του 2012 υπογράφηκε η νέα (2η) δανειακή σύμβαση¹⁴ η οποία περιλαμβάνει τρία άρθρα:

---

¹³ Οι αποφάσεις της συνόδου προέκυψε κατά την αυτής αποδοκιμάστηκαν από σχεδόν όλα τα κόμματα της αντιπολίτευσης καθώς και από μερίδα της επιστημονικής κοινότητας, διότι θεωρήθηκε ως μία απόφαση ελεγχόμενης χρεοκοπίας του ελληνικού κράτους, καθώς υπήρξε και έντονη ανησυχία για τις επιπτώσεις της, (της συμφωνίας) στην εισοδηματική πολιτική των επόμενων ετών, καθώς και για το μέλλον των ελληνικών τραπεζών και των ασφαλιστικών ταμείων που είναι εκτεθειμένα σε ελληνικά ομόλογα.

¹⁴ Ο επίσημος τίτλος της νέας δανειακής σύμβασης είναι Έγκριση των Σχεδίων Συμβάσεων Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης μεταξύ του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας

1. Το PSI (για το οποίο θα γίνει λόγος αναλυτικότερα παρακάτω),
2. Την ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών, και
3. Την εξουσιοδότηση προς τον υπουργό οικονομικών και τον πρωθυπουργό να υπογράψουν τη νέα δανειακή σύμβαση.

Η πρώτη δόση του δανείου από την Ευρωπαϊκή Ένωση έφτασε στο ποσό των 35,7 δισ. ευρώ με την έγκριση της νέας δανειακής σύμβασης και του μνημονίου έτσι ώστε να διευκολυνθεί η αναδιάρθρωση του χρέους και να καταβληθούν οι «δεδουλευμένοι τόκοι» μέχρι την ημέρα της ανταλλαγής των τίτλων.

Όπως αναφέρεται στην ειδική έκθεση που συνοδεύει το σχέδιο νόμου «Έγκριση των Σχεδίων Συμβάσεων Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης μεταξύ του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Ε.Τ.Χ.Σ.), της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Τράπεζας της Ελλάδος» οι διατάξεις του προτεινόμενου νομοσχεδίου, αν αυτές εφαρμοστούν, προβλέπεται να επιφέρουν επί του κρατικού προϋπολογισμού, τα ακόλουθα αποτελέσματα:

1. Ανάληψη νέων υποχρεώσεων μέχρι συνολικού ποσού 30.000.000.000 Ευρώ, και πλέον των αναλογούντων τόκων, που απορρέουν από τη δανειακή σύμβαση, με σκοπό τη χρηματοδότηση μέρους της εθελοντικής ανταλλαγής ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου.

Επίσης, αναμένεται μείωση του Δημοσίου Χρέους, το ύψος της οποίας θα εξαρτηθεί από το συνολικό ποσό της ονομαστικής αξίας των ομολόγων που θα ενταχτούν στην όλη διαδικασία αναδιάρθρωσης του Ελληνικού Χρέους.

2. Προσωρινή αύξηση Δημοσίου Χρέους μέχρι του ποσού των 35.000.000.000 Ευρώ, από τις δανειακές συμβάσεις με σκοπό τη δυνατότητα της Ελλάδας να επαναγοράσει τίτλους που έχουν παρασχεθεί ως ενέχυρο στο ευρωσύστημα, με τίτλους του Ε.Τ.Χ.Σ. Η αύξηση αυτού του Δημοσίου Χρέους θα οδηγήσει και σε ισόποση

(Ε.Τ.Χ.Σ.), της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Τράπεζας της Ελλάδος, του Σχεδίου του Μνημονίου Συνεννόησης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Τράπεζας της Ελλάδος και άλλες επείγουσες διατάξεις για τη μείωση του δημοσίου χρέους και τη διάσωση της εθνικής οικονομίας - «Μνημόνιο ΙΙ» (Ν.4086/2012 - ΦΕΚ 28Α /14.2.2012).

αύξηση του χαρτοφυλακίου του Δημοσίου. Ο μηχανισμός αυτός θα λειτουργήσει μέχρι την ολοκλήρωση του PSI.

3. Αύξηση Δημοσίου Χρέους μέχρι του ποσού των 5.700.000.000 Ευρώ, από τη δανειακή σύμβαση με σκοπό την εξυπηρέτηση των δεδουλευμένων τόκων, μέχρι την ημερομηνία ανταλλαγής των ομολόγων.

4. Τη σύσταση ανώνυμης εταιρείας με την επωνυμία «Ταμείο Στήριξης Ασφαλιστικού Συστήματος Α.Ε.» (Η δαπάνη για την σύσταση της θα προέρθει από πιστώσεις του κρατικού προϋπολογισμού).

5. Απώλεια εσόδων, από τις θεσπιζόμενες φοροαπαλλαγές στα πλαίσια ανταλλαγής ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου και

6. Τέλος, προβλέπεται η δημιουργία ταμείου για τη μεταβίβαση της περιουσίας του δημοσίου προς τα ασφαλιστικά ταμεία που θα υποστούν ζημιές από το «κούρεμα» των ομολόγων.

Φυσικά η δανειακή αυτή σύμβαση δεν παρέλειπε να κάνει μια ανακεφαλαίωση στα δημοσιονομικά, διαρθρωτικά και οικονομικά μέτρα, τα οποία θα έπρεπε να είχε λάβει η Ελλάδα ήδη με την σύναψη της 1ης δανειακής σύμβασης, αναδιαρθρώνοντας εκείνα που θεωρούνταν ότι δεν επέφεραν ή δεν θα επιφέρουν τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα.

Κυρίως όμως η σύμβαση αυτή στοχεύει στην επιτυχή εφαρμογή του PSI το οποίο είναι αναγκαίο για την βιωσιμότητα και την εξυπηρέτηση του ελληνικού δημοσίου χρέους.

1.2. Η εφαρμογή του PSI¹⁵ στην Ελληνική Οικονομία

Η απομείωση τους χρέους, η οποία θεωρείται η μεγαλύτερη στην ιστορία, περίπου 100δισ, και το πρόγραμμα της ανταλλαγής ομολόγων καθίσταται ως μια προσπάθεια ενεργοποίησης της ελληνικής οικονομικής δραστηριότητας. Η χώρα προσδοκά ότι η ολοκλήρωση του προγράμματος θα ανοίξει το δρόμο στην εισροή νέων κεφαλαίων,

---

¹⁵ Για αναλυτικότερες πληροφορίες σχετικά με την έννοια του PSI βλέπε παράρτημα.

θα σταθεροποιήσει το τραπεζικό σύστημα, θα ενισχύσει την ανταγωνιστική της θέση όπως και την δημιουργία θέσεων εργασίας.

Η διαδικασία έχει ως ακολούθως: η Ελληνική Δημοκρατία καλεί τους πιστωτές της να εμπλακούν σε πρόγραμμα ρύθμισης και χρηματοδότησης χρέους για τα επόμενα χρόνια. Ουσιαστικά, ζητείται από τους ομολογιούχους η επιστροφή των ομολόγων

και η αντικατάστασή τους με νέα¹⁶, μειωμένης ονομαστικής αξίας κατά 50%, μεγαλύτερης χρονικής διάρκειας ή και πιθανόν με υψηλότερο επιτόκιο.

Στις 9 Μαρτίου 2012, ημέρα ολοκλήρωσης της σημαντικής φάσης του ανακοινώθηκε το καταγεγραμμένο υψηλό ποσοστό συμμετοχής του 83,5% στο PSI (172 δισ. ευρώ σε σύνολο 206 δισ. ευρώ). Το πακέτο περιλαμβάνει τη χρήση της αγγλικής νομοθεσίας και τη συγχρηματοδότηση με τη δομή του δανείου του EFSF, καθώς και τις ρήτρες ΑΕΠ που θα πληρωθούν σε περίπτωση υψηλότερης ανάπτυξης της Ελλάδας από ό, τι προβλέπεται στο πρόγραμμα οικονομικής πολιτικής.

Τα ομόλογα τα οποία έχουν επιλεγεί να συμμετέχουν στο PSI θα ανταλλαχθούν με¹⁷

(i) νέα ομόλογα τα οποία θα εκδοθούν από την Ελληνική Δημοκρατία κατά την Ημέρα Διακανονισμού του PSI με ονομαστική αξία ίση με 31.5% της ονομαστικής αξίας των ομολόγων που ανταλλάσσουν,

(ii) τίτλους Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ETXS) με ημερομηνία λήξης δύο έτη ή λιγότερο από την Ημέρα Διακανονισμού του PSI και με ονομαστική αξία ίση με 15% της ονομαστικής αξίας των ομολόγων που ανταλλάσσουν, και

(iii) αποσπώμενους τίτλους ΑΕΠ που έχουν εκδοθεί από την Ελληνική Δημοκρατία με λογιζόμενη αξία ίση με την ονομαστική αξία των νέων ομολόγων κάθε κατόχου.

Κατά την Ημέρα Διακανονισμού του PSI, η Ελληνική Δημοκρατία θα παραδώσει επίσης τίτλους ETXS βραχυπρόθεσμης λήξης σε εξόφληση όλων των ανεξόφλητων τόκων των ομολόγων που ανταλλάσσονται οι οποίοι έχουν προκύψει μέχρι τις 24 Φεβρουαρίου 2012.

---

¹⁶ Τα οποία θα εκδώσει το προσωρινό ταμείο διάσωσης της ευρωζώνης EFSF.

¹⁷ Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος για το έτος 2011

Τα ομόλογα που έχουν προσκληθεί να συμμετέχουν στο PSI, οι όροι των νέων ομολόγων, των τίτλων ΑΕΠ και των τίτλων ΕΤΧΣ αναφέρονται αναλυτικά στο παράρτημα.

Μετά την εφαρμογή του προγράμματος συμμετοχής του ιδιωτικού τομέα τα μεγέθη του ΑΕΠ, του χρέους και του ελλείμματος διαμορφώθηκαν ως εξής:

ΧΡΟΝΟΣ ΜΕΓΕΘΟΣ	4ο Τρίμηνο 2011	1ο Τρίμηνο 2012	Ποσοστιαία Μεταβολή %	2ο Τρίμηνο 2012	Ποσοστιαία Μεταβολή %
ΑΕΠ (ΕΚΑΤ. €)	51,139	45,456	-11,11	49,303	8,46
ΧΡΕΟΣ (εκατ.)	356	280,4272 ¹⁸	-21,14	300,807	7,27
ΕΛΛΕΙΜΜΑ (% ΑΕΠ)	-50,9	1,4	52,3	-42,2	43,6

Παρατηρούμε ότι μετά την εθελοντική ανταλλαγή ομολόγων το χρέος της γενικής κυβέρνησης μειώθηκε κατά 21,14% ή αλλιώς κατά περίπου 75.189 εκατομμύρια ευρώ το 1ο τρίμηνο του 2012. Μείωση είχαμε και στο ΑΕΠ κατά 11,11% (η οποία όμως δεν συνδέεται άμεσα με την ανταλλαγή των ομολόγων αλλά κυρίως με τα μέτρα που ελήφθησαν στο πλαίσιο της εφαρμογής του Μνημονίου ΙΙ), ενώ έχουμε την εμφάνιση οριακού ποσοστού πλεονάσματος κατά 1,4%, κατάσταση βέβαια που αντιστρέφεται το 2ο τρίμηνο του 2012 όπου και πάλι το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης, αυξανόμενο κατά 43,6 ποσοστιαίες μονάδες, διαμορφώνεται στο 42,2% του ΑΕΠ.

¹⁸ Περιλαμβάνει μείωση του χρέους στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας «Συμμετοχή του Ιδιωτικού Τομέα» (PSI)

Όμως το PSI, στο οποίο όπως είπαμε παραπάνω ήταν προσανατολισμένο το δεύτερο μνημόνιο, δεν ήταν αρκετό από μόνο του ως πιστωτικό γεγονός να αναστρέψει στην κατάσταση. Για να γίνει αυτό χρειάζονταν και περεταίρω μέτρα.

Έτσι, στις 7 Νοεμβρίου 2012 υπερψηφίστηκε η τρίτη δανειακή σύμβαση, το Μνημόνιο ΙΙΙ¹⁹ με τη διαδικασία του κατεπείγοντος. Η δανειακή αυτή σύμβαση προέβλεπε την λήψη των εξής μέτρων:

- Αύξηση των ορίων ηλικίας συνταξιοδότησης κατά 2 έτη, από 1-1-2013
- Μείωση στις συντάξεις από 5 έως και 15%, από τα 1.000 ευρώ και άνω
- Μειώσεις στο εφάπαξ έως 83%.
- Κατάργηση της καθολικότητας της Εθνικής Γενικής Συλλογικής Σύμβασης Εργασίας.
- Κατάργηση των Δώρων Χριστουγέννων και Πάσχα, όπως και των επιδομάτων αδείας για τους δημοσίους υπαλλήλους και συνταξιούχους.
- Μείωση χρόνου προειδοποίησης για απολύσεις σε 4 αντί 6 μήνες
- Περικοπές στα ειδικά μισθολόγια.
- Ένταξη στο ενιαίο μισθολόγιο των εργαζομένων στις ΔΕΚΟ.
- Εφαρμογή διαθεσιμότητας ενός έτους, με μειωμένο μισθό σε μόνιμους υπαλλήλους του δημοσίου, οι θέσεις των οποίων καταργούνται.
- Κατάργηση των πολυάριθμων οικογενειακών επιδομάτων και αντικατάστασής τους από το ενιαίο επίδομα στήριξης τέκνων.
- Αύξηση φόρου στο υγραέριο κίνησης κατά 23 λεπτά.
- Εισαγωγή έκτακτης εισφοράς στα φωτοβολταϊκά.
- Αντίτιμο 25 ευρώ για εισαγωγή σε νοσοκομείο.

---

¹⁹Ο επίσημος τίτλος της νέας δανειακής σύμβασης είναι Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016 ν. 4046/2012 .

ΕΝΟΤΗΤΑ Β' : ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1.1. Κύρια εργαλεία για την μέτρηση του μεγέθους του κράτους

Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ/GDP): Το ΑΕΠ αντιπροσωπεύει την αξία όλων των τελικών προϊόντων και υπηρεσιών που παράγονται από μια οικονομία σε μία δεδομένη χρονική περίοδο²⁰.

Ονομαστικό Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν: Το ονομαστικό ΑΕΠ μετρά την αξία της παραγωγής στις τιμές που επικρατούν κατά την περίοδο στη διάρκεια της οποίας παράγεται, ενώ το πραγματικό ΑΕΠ μετρά την παραγωγή οποιασδήποτε περιόδου στις τιμές ενός έτους βάσης.²¹

Δημόσιο ή δημοσιονομικό έλλειμμα: Το δημόσιο ή δημοσιονομικό έλλειμμα είναι η διαφορά μεταξύ εσόδων και δαπανών του δημόσιου τομέα, κατά τη διάρκεια μιας συγκεκριμένης χρονικής περιόδου, κατά κανόνα ενός έτους.²²

Δημόσιο χρέος: Το δημόσιο χρέος είναι ο υφιστάμενος συνολικός δημόσιος δανεισμός σε δεδομένο χρονικό σημείο²³.

Δημόσιες δαπάνες: Οι δημόσιες δαπάνες διακρίνονται σε τρεις μεγάλες κατηγορίες²⁴:

1. Δαπάνες για αγορές εισροών και τελικών αγαθών, υπηρεσιών (Παραγωγικές Δαπάνες). Οι δαπάνες αυτές δημιουργούν ζήτηση στην οικονομία. Χωρίζονται σε δυο ομάδες:

- τις δαπάνες για κατανάλωση, δηλαδή δαπάνες για αμοιβές υπαλλήλων και την ενδιάμεση ανάλωση, οι οποίες δρουν θετικά στην αύξηση της απασχόλησης και του εισοδήματος, και

---

²⁰ Βλέπε Rudiger Dornbusch, Stanley Fisher, 1993, Μακροοικονομική, Κριτική, Αθήνα

²¹ Βλέπε Rudiger Dornbusch, Stanley Fisher, 1993, Μακροοικονομική, Κριτική, Αθήνα

²² Βλέπε Ιωάννης Βαβούρας, Γεώργιος Μανωλάς, 2006, Εισαγωγή στις Μακροοικονομικές Έννοιες, Παπαζήσης, Αθήνα

²³ Βλέπε Ιωάννης Βαβούρας, Γεώργιος Μανωλάς, 2006, Εισαγωγή στις Μακροοικονομικές Έννοιες, Παπαζήσης, Αθήνα

²⁴ Η διάκριση γίνεται με βάση το σκεπτικό του κ. Νικολάου Καραβίτη όπως αυτό αναπτύσσεται στο βιβλίο του Δημόσιο Χρέος & έλλειμμα. (Πηγή: Δημόσιο Χρέος & Έλλειμμα, Νικόλαος Η. Καραβίτης, Εκδόσεις Διόνικος, Αθήνα, 2008).

- τις δαπάνες για επενδύσεις, δηλαδή δαπάνες που εκτελούνται για τον ακαθάριστο σχηματισμό παγίου κεφαλαίου καθώς και για την καθαρή αγορά περιουσιακών στοιχείων (π.χ. γη, κτήρια κλπ).

2. Δαπάνες οι οποίες αποτελούν μεταβιβάσεις εισοδήματος στους λοιπούς φορείς της οικονομίας. (Μεταβιβαστικές Δαπάνες). Οι δαπάνες αυτές, σε αντίθεση με τις παραπάνω, δεν δημιουργούν ζήτηση. Διακρίνονται σε μεταβιβαστικές πληρωμές προς τα νοικοκυριά (π.χ. επιδόματα, συντάξεις), λοιπές μεταβιβάσεις (π.χ. υποτροφίες) και προς τις επιχειρήσεις (π.χ. επιδοτήσεις). Το ύψος των μεταβιβαστικών δαπανών εξαρτάται και από το είδος της κοινωνικής πολιτικής που ακολουθεί ένα κράτος καθώς και από το μέγεθος του κοινωνικού κράτους και του κράτους δικαίου.

3. Χρηματοπιστωτικές δαπάνες (οι τόκοι εντάσσονται στην κατηγορία αυτή). Περιλαμβάνουν όλες τις δαπάνες που εκτελούνται για τις χρηματοπιστωτικές συναλλαγές (νομισματικός χρυσός και ειδικά τραβηχτικά δικαιώματα²⁵, μετρητά και καταθέσεις, χρεόγραφα²⁶, δάνεια, μετοχές και λοιπές συμμετοχές²⁷ και λοιποί εισπρακτέοι ή πληρωτέοι λογαριασμοί).

Δημόσια έσοδα: Τα δημόσια έσοδα (το «εισόδημα» του κράτους) προέρχονται κυρίως – στο μεγαλύτερο μέρος τους - από τα φορολογικά έσοδα. Έσοδα από άλλες πηγές αποτελούν έσοδα που προέρχονται από κρατικές επενδύσεις - τα οποία όμως είναι και μηδαμινά λόγω του κοινωνικού χαρακτήρα του κράτους το οποίο έχει ως στόχο την παροχή υπηρεσιών άνευ ή με όσο το δυνατό πιο μικρό αντίτιμο – και από οργανισμούς στους οποίους ανήκει το κράτος (π.χ. κοινοτικά κονδύλια)²⁸.

Δημόσιες δαπάνες / ΑΕΠ (G/GDP): Ο λόγος G/GDP αποτελεί ένδειξη της ισορροπίας μεταξύ δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα. Δηλαδή ο λόγος αυτός μας δείχνει από την συνολική παραγωγή τι ποσοστό παράγει ο δημόσιος και τι ο ιδιωτικός τομέας. Δεδομένου ότι οι δημόσιες δαπάνες πρέπει να χρηματοδοτούνται,

---

²⁵ Αφορούν σε συναλλαγές σε ΕΤΔ του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου.

²⁶ Τα χρεόγραφα εδώ δεν περιλαμβάνουν τις μετοχές.

²⁷ Εκτός μεριδίων αμοιβαίων κεφαλαίων.

²⁸ Δημόσιο Χρέος & Έλλειμμα, Νικόλαος Η. Καραβίτης, Εκδόσεις Διόνικος, Αθήνα, 2008

υψηλότερος λόγος G/GDP απαιτεί και υψηλότερο λόγο φόρου/ $AEΠ$ ή/και υψηλότερο λόγο δανεισμού/ $AEΠ$ ή/και υψηλότερο λόγο δημοσίου χρέους/ $AEΠ$.²⁹

Φόροι/ $AEΠ$ (Tax/ GDP): Ο λόγος Tax/ GDP αποτελεί μια ένδειξη του βαθμού με τον οποίο το κράτος οικειοποιείται τα εισοδήματα των πολιτών τα οποία προέρχονται άμεσα από την απασχόληση, τους τόκους και τα μερίσματα, τα κέρδη κεφαλαίου και του πλούτου ή έμμεσα από τη φορολόγηση μεταγενέστερων δαπανών.³⁰

Δημόσιος δανεισμός/ $AEΠ$ (Public sector borrowing/ GDP): Ο λόγος του δημοσίου δανεισμού/ $AEΠ$ αντανακλά κατά ποσό οι δημόσιες δαπάνες υπερβαίνουν ή υπολείπονται των δημοσίων εσόδων. Ο λόγος αυτός μπορεί να επηρεαστεί από τα ακόλουθα:

- Τις επενδύσεις μακροχρόνιας φύσης, όπως δρόμους, σχολεία και νοσοκομεία. Ο δανεισμός αυτός αφορά και κόστη – οφέλη και για διαδοχικές γενεές που επωφελούνται από τη χρήση αυτής της υποδομής.
- Ο βαθμός στον οποίο η σημερινή γενιά φορολογουμένων ζει εις βάρος των μελλοντικών γενεών των φορολογουμένων. Η ανισότητα μεταξύ των γενεών αποτελεί ένδειξη αν ο δανεισμός (αντί των σημερινών φόρων ή τελών) χρησιμοποιείται μόνο και μόνο για τη χρηματοδότηση της κατανάλωσης των υπηρεσιών που ωφελούν μόνο την τρέχουσα γενιά, με αποτέλεσμα οι μελλοντικές γενιές να υποχρεωθούν τελικά να πληρώσουν όλη την φορολογική επιβάρυνση.

Ανεξαρτήτως της πολιτικής φιλοσοφίας που ακολουθεί ένα κράτος, ο λόγος δημοσίου δανεισμού/ $AEΠ$ μειώνεται με δυο τρόπους:

- Αν οι επενδύσεις αυτές αυξάνουν το $AEΠ$ σε μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με το κόστος για την προσφορά – παροχή τους. Για να συμβεί αυτό, πρέπει οι επενδύσεις του δημοσίου τομέα να αυξάνουν σημαντικά το παραγωγικό δυναμικό της οικονομίας.
- Εάν το τρέχον εισόδημα και οι τρέχουσες δαπάνες βρίσκονται σε ισορροπία κατά τη διάρκεια του οικονομικού κύκλου, καθώς η οικονομία κινείται από την ύφεση στην ανάκαμψη. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι το $AEΠ$ αυξάνεται

---

²⁹ Βλέπε Strategic Public Finance, Stephen J. Bailey, εκδόσεις Palgrave Macmillan, New York, 2004

³⁰ Βλέπε Strategic Public Finance, Stephen J. Bailey, εκδόσεις Palgrave Macmillan, New York, 2004

μακροπρόθεσμα καθώς η οικονομική ανάπτυξη λαμβάνει χώρα. Έτσι, με τον τρόπο αυτό η σημερινή γενιά ζει με τα δικά της οικονομικά μέσα. Αυτή η στρατηγική όμως είναι προβληματική αφού για να επιτευχτεί πρέπει να χρησιμοποιείται ο «χρυσός κανόνας χρηματοδότησης των δαπανών»³¹, ο οποίος αν όχι είναι αδύνατο, είναι σχεδόν αδύνατο να εφαρμοστεί στην πραγματική οικονομία.³²

Δημόσιο χρέος/ΑΕΠ (Public sector debt/GDP): Ο λόγος δημοσίου χρέους/ΑΕΠ αποτελεί μέτρο της αναπόφευκτης δέσμευσης που αναλαμβάνουν οι δημόσιες αρχές από την στιγμή που προσφεύγουν στο δανδισμό, να καταβάλουν τους ετήσιους τόκους για το χρέος και να προβούν στην αποπληρωμή των αρχικών ποσών που δανείστηκαν κατά τη διάρκεια των ετών.³³

---

³¹ «Ο Χρυσός Κανόνας Χρηματοδότησης των Δημόσιων Δαπανών»: Το κράτος πρέπει να καταλήξει στην επιδότηση των δαπανών εκείνων που θα του επιφέρουν ως κέρδος τουλάχιστον το κεφάλαιο που επένδυσε έτσι ώστε να υπάρχει μια ισορροπία στην αγορά. (Βλέπε Strategic Public Finance, Stephen J. Bailey, εκδόσεις Palgrave Macmillan, New York, 2004)

³² Βλέπε Strategic Public Finance, Stephen J. Bailey, εκδόσεις Palgrave Macmillan, New York, 2004

³³ Βλέπε το ίδιο.

1.2. Το μέγεθος του Ελληνικού Κράτους

Τα ακριβή μεγέθη για το ΑΕΠ, το Χρέος, το Έλλειμμα, καθώς και τα Δημόσια Έξοδα και Έσοδα φαίνονται στον παρακάτω πίνακα, που συγκεντρώνει στοιχεία τόσο από την Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία, όσο και από την Eurostat και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

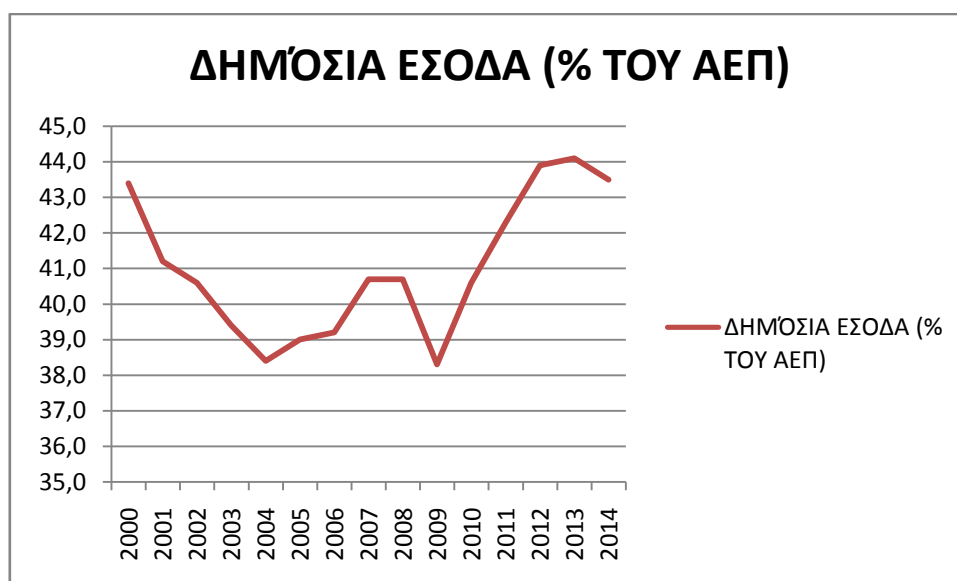
ΕΤΟΣ	ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΣΟΔΑ (% ΤΟΥ ΑΕΠ)	ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΞΟΔΑ (%ΤΟΥ ΑΕΠ) ³	ΕΛΛΕΙΜΜΑ (% ΤΟΥ ΑΕΠ) ³	ΑΥΞΗΣΗ ΑΕΠ (%)	ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ (δισ €)	ΟΝΟΜΑΣΤΙΚΟ ΑΕΠ	ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΧΡΕΟΥΣ ΠΡΟΣ ΑΕΠ (%)
2000	43,4	47,1	3,7	4,5	141,0	135,0	104,4
2001 ¹	41,2	45,7	4,5	4,2	151,9	145,1	104,7
2002	40,6	45,4	4,8	3,4	159,2	155,2	102,6
2003	39,4	45,1	5,7	5,9	168,0	170,9	98,3
2004	38,4	46,0	7,6	4,4	183,2	183,6	99,8
2005	39,0	44,4	5,5	2,3	195,4	193,0	101,2
2006	39,2	45,0	5,7	5,5	224,2	208,6	107,5
2007	40,7	47,2	6,5	3,5	239,3	223,2	107,2
2008	40,7	50,5	9,8	-0,2	263,3	233,2	112,9
2009	38,3	54,0	15,6	-3,1	299,7	231,1	129,7
2010	40,6	51,3	10,7	-4,9	329,5	222,2	148,3
2011	42,3	51,7	9,4	-7,1	355,7	208,5	170,6
2012 ²	43,9	50,7	6,8	-6,0	344,6	195,0	176,7
2013 ²	44,1	49,6	5,5	-4,2	347,6	184,5	188,4
2014 ²	43,5	48,1	4,6	0,6	349,3	185,0	188,9

¹ Έτος εισαγωγής στην Ευρωζώνη

² Προβλέψεις Ευρωπαϊκής Επιτροπής 19 Οκτ. 2012.

³ Υπολογισμένο με τη μέθοδο EDP.

1.3. Το μέγεθος των δημοσίων εσόδων

Μέχρι και το 2004 βλέπουμε μία πτώση των δημοσίων εσόδων ως ποσοστό του ΑΕΠ να σημειώνουν μια πτωτική τάση, παρόλο που το διάστημα αυτό το ελληνικό κράτος δέχεται την μεγαλύτερη οικονομική ενίσχυση από τα κοινοτικά ταμεία για την ενίσχυση της συνοχής. Βέβαια την περίοδο αυτή οι φορολογικοί συντελεστές είναι αρκετά μικροί σε ποσοστό, με της δημόσιες δαπάνες και το έλλειμμα του ισοζυγίου να καλύπτονται κυρίως μέσω κρατικού δανεισμού (μην ξεχνάμε πως την περίοδο αυτή το κόστος του χρήματος είναι πολύ χαμηλό και οι αγορές εμπιστεύονται την Ελληνική Οικονομία η οποία με την ένταξη της στην ΟΝΕ καθίσταται ακόμη πιο ισχυρή). Από το 2004 έως 2008, παρατηρούμε μια περίοδο συνεχούς αύξησης των δημοσίων εσόδων παρά την ύπαρξη σχετικά χαμηλών φορολογικών συντελεστών η οικονομική ανάπτυξη κλάδων όπως το τουρισμός και οι κατασκευές – οδοποιία φέρουν στο κράτος υψηλά έσοδα³⁴ από την φορολογία. (Την περίοδο αυτή υπάρχει μια έξαρση τόσο δημοσίων όσο και ιδιωτικών επενδύσεων, άρα και εσόδων. Στην

---

³⁴ Βέβαια η παραοικονομία στην Ελλάδα σε όλη αυτή την περίοδο συνεχίζει να είναι υψηλή και μάλιστα όλο και αυξάνει, μιας και στην Ελλάδα όχι μόνο δεν υπήρχαν ισχυρά αντικίνητρα για την αποφυγή της, αλλά λόγω και της πολυπλοκότητας του φορολογικού συστήματος πολλές ομάδες του πληθυσμού είχαν κίνητρο να φοροδιαφύγουν (π.χ. ελεύθεροι επαγγελματίες).

ουσία την περίοδο αυτή η Ελλάδα διανύει μία φάση ανόδου³⁵). Την περίοδο αυτή τα κοινοτικά κονδύλια περιορίζονται – κυρίως λόγω της ένταξης στην ΕΕ και άλλων οικονομικών κρατών που χρειαζαν μεγαλύτερης βοήθειας – σε σημαντικό βαθμό (σχεδόν γίνονται μηδαμινά) με αποτέλεσμα τα έσοδα του κράτους και την περίοδο αυτή, αλλά και την περίοδο που ακολουθεί, να προέρχονται ή να έχουν ως κύρια πηγή προέλευσης τη φορολογία³⁶. Το 2009 τα δημόσια έσοδα μειώνονται τόσο πολύ φτάνοντας στο χαμηλότερο ύψος (38,3% του ΑΕΠ) που είχαν σημειώσει ποτέ κατά τη διάρκεια των έντεκα χρόνων³⁷. (Η μείωση αυτή είναι λογική αν αναλογιστεί κανείς ότι στην Ελλάδα την περίοδο αυτή γίνεται κατανοητή η φάση της κρίσης³⁸, την οποία ακολουθεί η ελληνική οικονομία, οι επιπτώσεις αυτής και η ύφεση³⁹ που

---

³⁵ Φάση της ανόδου: Η παραγωγή εξελίσσεται με αυξανόμενους ρυθμούς καλύπτοντας τα επίπεδα προ κρίσης. Γενικότερα η οικονομία χαρακτηρίζεται από σε υψηλά επίπεδα παράγωγης, ζήτησης και απασχόλησης, κατανάλωσης και επένδυσης. Στην φάση αυτή επικρατεί κλίμα ευφορίας και αισιοδοξίας για το μέλλον, αυτή η πορεία συνεχίζεται μέχρι τη στιγμή που οι διαστάσεις της παραγωγής ξεπεράσουν σημαντικά την απορροφητική ικανότητα της αγοράς, οπότε και ξεσπάει νέα κρίση. (Πηγή: Επενδυτικές Κινήσεις Επιχειρήσεων σε Περίοδο Οικονομικής Κρίσης, Διπλωματική Εργασία, Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στη Λογιστική και Χρηματοοικονομική, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών, Νοέμβριος 2010)

³⁶ Μηδαμινά μπορούν να θεωρηθούν και τα έσοδα από άλλες πηγές όπως π.χ. τα έσοδα από κρατικές επιχειρήσεις, αφού όπως αναφέραμε σκοπός τους δεν είναι η κερδοφορία αλλά η παροχή αγαθών και υπηρεσιών στην κοινωνικά επιθυμητή ποσότητα με οποιοδήποτε κόστος. (Βλέπε προϋπολογισμούς και εισηγητικές εκθέσεις προϋπολογισμού για την περίοδο 2000-2014 για το επακριβές ύψος των φόρων και τις πηγές προέλευσης αυτών).

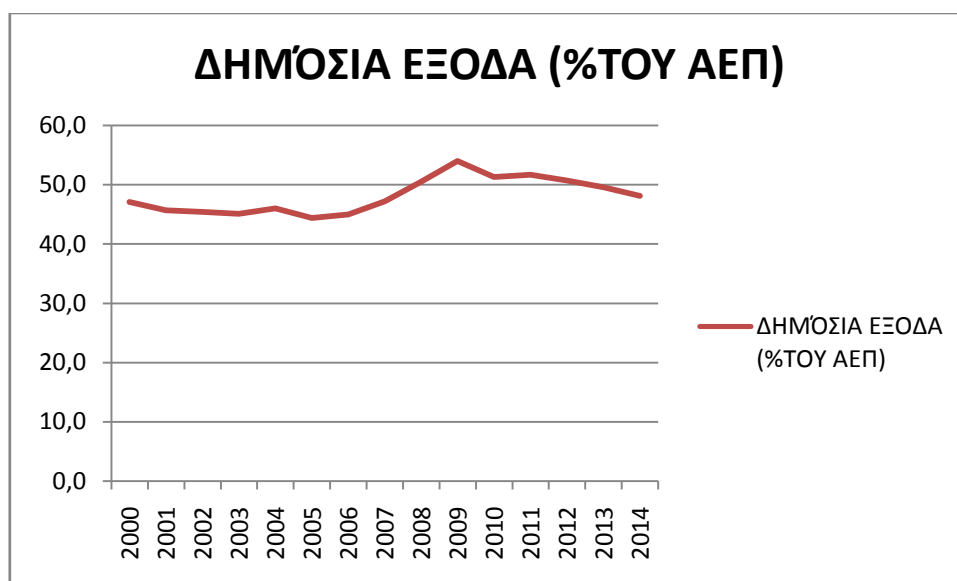
³⁷ Τα συγκρίνουμε με βάση τα έντεκα χρόνια γιατί τα στοιχεία αυτά είναι και επίσημα και πραγματικά στην οικονομία, ενώ για τα υπόλοιπα τρία χρόνια (2012-2014) τα στοιχεία αποτελούν προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και όχι πραγματικά και βεβαιωμένα στοιχεία της οικονομίας.

³⁸ Φάση της κρίσης: Σημειώνεται συνεχής πτώση της παραγωγής. Λόγω της υπερβολικής αισιοδοξίας και των αλόγιστων επενδύσεων η οικονομία φτάνει σε πλήρη απασχόληση και υπερθέρμανση, με αποτέλεσμα να εμφανίζεται έντονος πληθωρισμός και να ξεσπά κρίση που οδηγεί σε οικονομική ύφεση. Μερικά από συμπτώματα της κρίσης είναι αύξηση ανεργίας, χρεοκοπία τραπεζών, μειωμένος τζίρος επιχειρήσεων με συνέπεια την διακοπή της λειτουργίας τους. (Πηγή: Βλέπε παραπομπή 86)

³⁹ Φάση της ύφεσης: Η οικονομία περνά σε μια φάση στασιμότητας, παρατηρείται βραδεία άνοδος της οικονομίας λόγω των μέτρων που λαμβάνει το κράτος (δημόσιες επενδύσεις, φορολογικές ελαφρύνσεις). Συγκεκριμένα τα συμπτώματα της φάσης αυτής είναι η μείωση του αριθμού των χρεοκοπημένων τραπεζών, η παραγωγή παύει να μειώνεται χωρίς όμως να αυξάνεται, οι καπιταλιστές

πρόκειται να την υποδεχτεί τα επόμενα έτη). Από το 2010 έως 2011, τα φορολογικά έσοδα αυξάνουν φτάνοντας σε ιδιαίτερο υψηλό επίπεδο 40,6 % του ΑΕΠ και 42,3% του ΑΕΠ για κάθε έτος αντίστοιχα. Η αύξηση αυτή οφείλεται κυρίως λόγω της αύξησης των φορολογικών συντελεστών καθώς και της εισαγωγής νέων έκτακτων φόρων (όπως αυτοί αναφέρθηκαν ενδεικτικά παραπάνω που αναφερθήκαμε στα μέτρα που προέβλεπαν τα μνημόνια και το μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα για την αναστροφή του κλίματος της ύφεσης). Την ανοδική τους τάση προβλέπεται πως θα συνεχίσουν και την περίοδο από το 2012 έως το 2014. Μάλιστα το 2013 προβλέπεται πως θα φτάσουν στο επίπεδο της τάξεως του 44,1% του ΑΕΠ, το υψηλότερο επίπεδο που έχουν φτάσει ποτέ τα δημοσία έσοδα για τα δεκατέσσερα αυτά έτη, ενώ το 2014 προβλέπεται πως θα επανέλθουν και πάλι στο περίπου ίδιο επίπεδο με αυτό του 2000, ήτοι 43,5% του ΑΕΠ.

1.4. Το μέγεθος των δημοσίων δαπανών

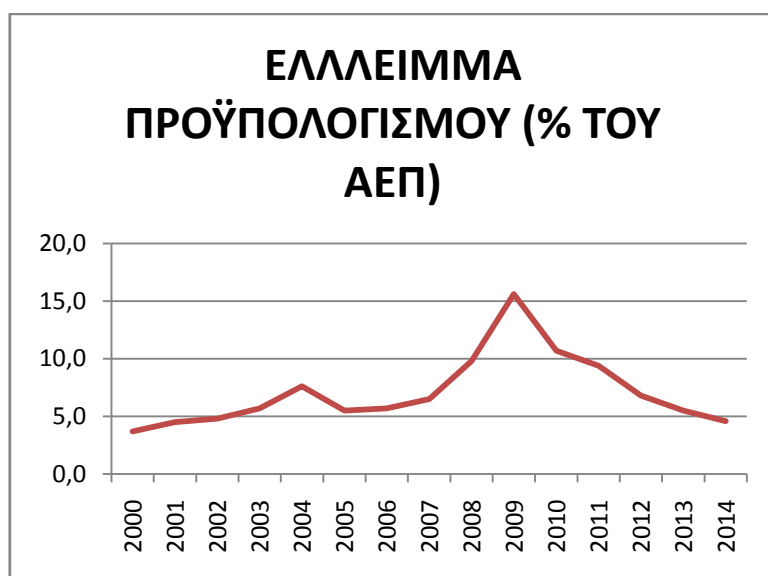
Οι δημόσιες δαπάνες την περίοδο 2000- 2014 αποτελούν κατά μέσω όρο το 45 με 50 % του ΑΕΠ, το οποίο μπορεί να αποδοθεί είτε στο υπερβολικά αναπτυγμένο δημόσιο κράτος είτε/και στο παραγωγικό πρότυπο της Ελλάδας. Αίσθηση προκαλεί το γεγονός ότι το διάστημα 2008 – 2014 (δηλαδή από την περίοδο που ξέσπασε η διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση, την οποία διαδέχτηκε η Ελληνική κρίση και εν

που έχουν χρηματικά κεφάλαια, όταν πειστούν ότι η κρίση τελείωσε, αρχίζουν να αναζητούν τρόπους τοποθέτησης των κεφαλαίων τους, η προσφορά χρήματος μεγαλώνει. Έτσι, συντελείται το πέρασμα από τη στασιμότητα στην αναζωογόνηση. (Πηγή: Βλέπε παραπομπή 86)

συνεχεία ύφεση, την οποία συνεχίζουμε να βιώνουμε ως και σήμερα) οι δημόσιες δαπάνες ήταν ιδιαίτερα υψηλές παρόλο που η οικονομία, όντας δεσμευμένη τόσο από το αρνητικό κλίμα και τον κίνδυνο χρεωκοπίας, όσο και από την δανειακή σύμβαση, το μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα και την εποπτεία τη Τρόικας, είχε δεσμευτεί και αναλάβει να τις μειώσει. Μάλιστα το 2009, το έτος ορόσημο της ελληνικής κρίσης, πραγματοποιούνται οι περισσότερες δημόσιες δαπάνες οι οποίες φτάνουν σε ποσοστό 54% του ΑΕΠ.

1.5. Η εξέλιξη του δημοσίου ελλείμματος

Όπως βλέπουμε από το διάγραμμα η Ελλάδα ακόμη και την κρίσιμη περίοδο 2000-2001 για την ένταξή της στην ΟΝΕ δεν συμπλήρωνε το κριτήριο του Μάαστριχ που αφορούσε στο επιθυμητό – επιτρεπτό - αποδεκτό επίπεδο ελλείμματος⁴⁰, αλλά πάντα ήταν πάνω από αυτό. Το κράτος, για να καλύψει τα ελλείμματα αυτά καταφεύγει στο δανεισμό ή/και στην αύξηση των εσόδων του – κυρίως αυτών που προέρχονται από φορολογικές πηγές.

Έως το 2007, το κράτος πραγματοποιεί πολλές επενδύσεις (για την κατασκευή δρόμων π.χ. εθνική ή αττική οδός, ολυμπιακών εγκαταστάσεων, του αεροδρομίου

---

⁴⁰ Το έλλειμμα όπως παρατηρούμε μετά την αναθεώρησή και προσαρμογή του 2007 είναι πάντα πάνω του 3% του ΑΕΠ που επέβαλε η Συνθήκη του Μάαστριχ και το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης.

Ελ. Βενιζέλος στην Αθήνα, νοσοκομείων, πανεπιστημιακών και τεχνολογικών ιδρυμάτων κλπ) που δεν αποτέλεσαν όφελος μόνο για την τρέχουσα γενιά, αλλά και για τις μελλοντικές.

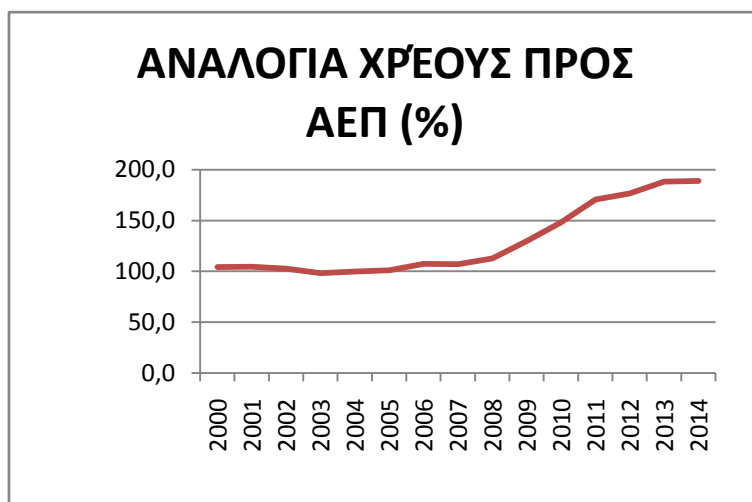
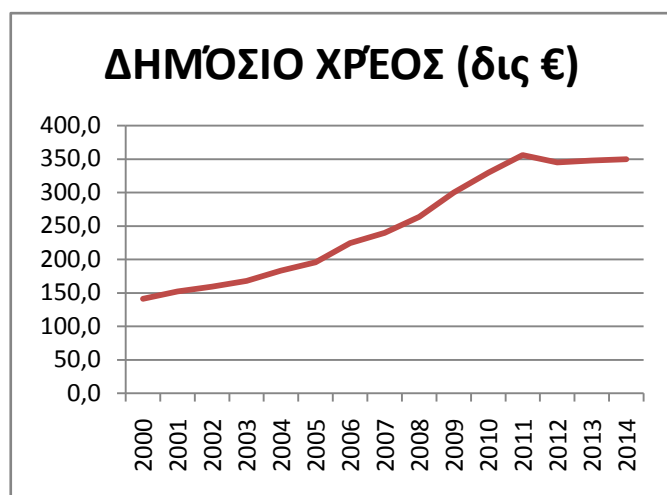
Εντούτοις, οι κυβερνήσεις όλων αυτών των χρόνων μπορεί να θεωρηθούν ως «κοντόφθαλμες» γιατί στην προσπάθεια της να μην δυσαρεστήσουν τους ψηφοφόρους τους και υπό την απειλή της μη επανεκλογής προχωρούσαν σε αυξήσεις των δημοσίων δαπανών, οι οποίες έφταναν σε υπερβολικά υψηλά επίπεδα κατά τις προεκλογικές περιόδους, παραβλέποντας το επιπλέον φορολογικό βάρος και δανεισμό που θα επέφεραν στις μετέπειτα γενιές καθώς και εθελοτυφλώντας για το πελατειακό κράτος που έπαιρνε σταδιακά σάρκα και οστά και γινόταν όλο ένα και πιο ισχυρό. Έτσι, όλο και μεγαλύτερο επίπεδο ευημερίας μετατοπίζεται στην τρέχουσα γενιά με τις μελλοντικές να καλούνται να το πληρώσουν, όπως και συμβαίνει και με την ελληνική ύφεση, όπου τις ατασθαλίες των προηγούμενων γενιών καλούνται να καλύψουν οι μελλοντικές (το οποίο είναι και απάνθρωπο⁴¹ γιατί στην ουσία ζεις εις βάρος των παιδιών, των εγγονιών σου, κλπ), μιας και τώρα η κυβέρνηση προσπαθεί μετά από πίεση των κοινωνικών της εταίρων (ΕΕ, ΕΚΤ, ΔΝΤ) να περιορίσει τα έξοδα για δημόσιες δαπάνες και να αυξήσει τα έσοδα της, έτσι ώστε να είναι σε θέση να αποπληρώσει τα χρηματικά κεφάλαια που δανείστηκε όλα αυτά τα έτη και τις υποχρεώσεις της που προκύπτουν από τις πρόσφατες δανικές συμβάσεις (μνημόνια). Δηλαδή βλέπουμε μια προσπάθεια μεταστροφής της κυβέρνησης σε καλοπροαίρετη και διορατική μέσω της προσπάθειας της όχι μόνο να μηδενίσει τα πρωτογενή ελλείμματα αλλά και να δημιουργήσει πρωτογενή πλεονάσματα⁴².

---

⁹²Στην ουσία είναι σαν οι γονείς σου να πηγαίνουν σε ένα ακριβό εστιατόριο ή ταξίδι και να πραγματοποιούν υπέρογκα έξοδα, και μετά να έρχεται η τράπεζα και να τα απαιτεί από εσένα που είσαι υποχρεωμένος βάσει νόμου να τα καταβάλεις.

⁴²Το επιβεβαιωμένο πρωτογενές πλεόνασμα για το 2013 έφτασε στα 812 εκατ. Ευρώ. (Πηγές: <http://news.in.gr/economy/article/?aid=1231274873>, <http://www.capital.gr/News.asp?id=1912109>). Όμως δεν θα πρέπει να υποτιμάμε τις επιπτώσεις που επέφερε στην οικονομία αυτή η επιλογή περιστολής των δημοσίων δαπανών για τους Έλληνες πολίτες και μάλιστα εν μέσω μιας σημαντικής ύφεσης που διανύει η οικονομία. (Ενδεικτικά για τις επιπτώσεις βλέπε

1.6. Η εξέλιξη του δημοσίου χρέους

Όπως βλέπουμε το δημόσιο χρέος αυξάνει (ή προβλέπεται πως θα αυξάνει) με ταχύτατους ρυθμούς κατά την υπό εξέταση περίοδο.

Το 2000-2001 η ένταξή μας στην ONE πραγματοποιήθηκε εν γνώσει και των υπολοίπων κρατών – μελών της ONE χωρίς να ικανοποιούμε το κριτήριο Μάαστριχ για επιθυμητό επίπεδο του χρέους ως ποσοστό του ΑΕΠ(δηλαδή το δημόσιο χρέος

δεν θα πρέπει να ξεπερνάει το 60% του ΑΕΠ)⁴³. Μάλιστα ήμασταν περίπου στις 40 ποσοστιαίες μονάδες πάνω. Εντούτοις, αναλάβαμε την υποχρέωση να το μειώσουμε κατά την περίοδο που θα ακολουθούσε. Τελικά, η μείωση αυτή ήρθε το διάστημα 2003-2004 όμως ήταν ελάχιστη, μόλις 10 ποσοστιαίων μονάδων. Πάντως, η γενική τάση του δημοσίου χρέους είναι να αυξάνει, και μάλιστα από το 2009 και μετά φτάνει (ή προβλέπεται ότι θα φτάσει) τις 300% με 350% του ΑΠΕ γεγονός που το

<http://www.energypress.gr/news/feature/Pollaples-oi-epiptwseis-toy-eikonikoy-prwtogenoys-pleonasmatos>, <http://www.tovima.gr/files/1/2013/12/06/dake.pdf>)

⁴³ Τα υπόλοιπα κράτη – μέλη της ONE δεν ήταν πολύ αυστηρά ως προς την ικανοποίηση του κριτηρίου αυτού, εφόσον έως τότε θεωρήθηκε ότι ικανοποιούσαμε τα υπόλοιπα που θεωρούνταν και πιο σημαντικά για την επίτευξη της οικονομικής σύγκλισης και για την ένταξη στην ONE.

κατέστησε μη βιώσιμο δεδομένου και των αρνητικών ποσοστών του ΑΕΠ για την περίοδο αυτή.

1.7. Η εξέλιξη του ΑΕΠ

Η Ελλάδα μετά την ένταξή της στην ΟΝΕ παρουσιάζει οικονομική άνθηση με το ΑΕΠ της να παρουσιάζει μια σχετικά σταθερή πορεία κατά μέσω όρο γύρω στο 4,2 έως το 2007. Από το 2008 που ξέσπασε η διεθνής οικονομική κρίση, το 2009 η ελληνική κρίση, και το 2010 και έπειτα που η ελληνική οικονομία ακολουθεί μια πορεία ύφεσης, το ΑΕΠ παρουσιάζει αρνητική αύξηση. Ενώ, τέλος, για το 2014 προβλέπεται ότι η αύξηση του ΑΕΠ θα να είναι οριακά θετική πάνω από το μηδέν.

ΕΝΟΤΗΤΑ Γ΄ : ΕΞΕΤΑΣΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΟΤΕΡΩΝ ΜΕΤΡΩΝ «ΣΩΤΗΡΙΑΣ» ΠΟΥ ΠΡΟΒΑΛΟΥΝ ΕΕ ΚΑΙ ΤΡΟΙΚΑ

Στην εποχή που διανύουμε όλες οι χώρες –συμπεριλαμβανομένου και της Ελλάδας - άρχισαν να ενσωματώνονται στην νέα παγκοσμιοποιημένη οικονομία της αγοράς, η οποία επέβαλλε το άνοιγμα και την απελευθέρωση των αγορών, τα οικονομικά της αποτελεσματικής ζήτησης αρχίζουν να χάνουν έδαφος και να αντικαθίστανται από τα οικονομικά της προσφοράς. Πλέον κύριος στόχος της οικονομικής πολιτικής είναι η ενδυνάμωση της προσφοράς κυρίως μέσω της μείωσης του κόστους παραγωγής, και όχι πλέον η ενδυνάμωση της εσωτερικής ζήτησης. Στο πλαίσιο αυτό ακολουθούνται

πολιτικές όπως συρρίκνωση του κράτους-πρόνοιας και του κοινωνικού μισθού, **συμπίεση των ονομαστικών μισθών, ιδιωτικοποιήσεις, φορολογικές αλλαγές**. Τις πολιτικές αυτές όπως είδαμε παραπάνω είναι υποχρεωμένη να ακολουθήσει και η Ελλάδα προκειμένου να «φρενάρει» την ανεξέλεγκτη πορεία που έχει λάβει η ύφεση, να αναστρέψει το κλίμα και να επανέλθει σε πορεία **οικονομικής άνθησης (ανάπτυξης)**.

Στην ενότητα αυτή θα εξετάσουμε τους λόγους για τους οποίους η μείωση των μισθών καθώς και οι αποκρατικοποιήσεις θεωρούνται ως επιβεβλημένες.

1. Μείωση μισθών

Οι κύριοι Μαριόλης Θεόδωρος και Παπούλης Κώστας στο άρθρο τους με τίτλο «Δυναμική του Χρέους, Δίδυμα Ελλείμματα και Διεθνής Ανταγωνιστικότητα της Ελληνικής Οικονομίας» κατασκεύασαν μια εκδοχή του μοντέλου IS – LM για την Ελληνική Οικονομία, το οποίο συνοπτικά έχει ως εξής:

Υποθέτεται πως:

- Οι δαπάνες του δημοσίου και οι ιδιωτικές επενδύσεις είναι εξωγενώς δεδομένες.
- Όλες οι συναρτησιακές σχέσεις συμπεριφοράς είναι γραμμικές.
- Δεν υφίστανται διεθνώς μη εμπορεύσιμα αγαθά, δασμοί καθώς και έμμεσοι φόροι.
- Τα ίδια κεφάλαια των επιχειρήσεων είναι μηδενικά.
- Τα εμπορεύματα είναι αποτέλεσμα παραγωγής μόνο άμεσης εργασίας και χαρακτηρίζονται από την ίδια περίοδο παραγωγής.
- Αγνοούμε την αγορά εμπορεύματος της αλλοδαπής καθώς και της εθνικές αγορές χρήματος.

Με βάσει όλα τα παραπάνω έχουμε:

$$Y = \pi(A_0 + Vq); \pi \equiv [(s + m)(1 - \tau) + \tau]^{-1}, 0 < \tau < 1 \quad (1)$$

Όπου, π : Ο πολλαπλασιαστής

τ : Ο φορολογικός συντελεστής

V : Η ευαισθησία των επενδύσεων για τις συναλλαγές του q (είναι θετικό λόγω της συνθήκης του Marshal).

A_0 : Η αυτόνομη δαπάνη (εξαρτάται από το s και m).

$$q \equiv \frac{EP^*}{P} \quad (2)$$

Η Συνθήκη Ισοτιμίας των Επιτοκίων δίνεται από τη σχέση:

$$(1+i) = (1+i^*)\left(\frac{E^e}{E}\right) \quad (3)$$

Όπου, i : Το επιτόκιο της ημεδαπής

i^* : Το επιτόκιο της αλλοδαπής

Στο σημείο αυτό θα εισάγουμε δύο εξισώσεις τιμών:

$$P = \frac{w}{\pi_L}(1+i) \quad (4) \text{ και } P^* = \frac{w^*}{\pi_L^*}(1+i^*) \quad (5)^{44}$$

π_L : Η παραγωγικότητα της εργασίας

w : Το ωρομίσθιο

Το έλλειμμα του κρατικού προϋπολογισμού δίνεται από της εξίσωση :

$$D = A_1 - \tau Y \quad (6)$$

Το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών σε πραγματικούς όρους ισούται:

$$CA^r = A_2 - m(1-\tau)YVq \quad (7)$$

Οι ιδιωτικές αποταμιεύσεις δίνονται από τη σχέση

$$S^p = A_3 + S(1-\tau)Y + Vq \quad (8)^{45}$$

Υποθέτουμε πως οι επενδύσεις είναι αυτόνομες και δεν εξαρτώνται από το ύψος του επιτοκίου.

⁴⁴ Εδώ εμφανίζεται το επιτόκιο i που ισούται με το ποσοστό κέρδους για έχουμε υποθέσει πως οι επιχειρήσεις δεν έχουν ίδια κεφάλαια. Οι σχέσεις (4) και (5) στην ουσία αντιπροσωπεύουν τη σχέση $P = wL(1+P)$

⁴⁵ Η σχέση αυτή προκύπτει αν υποθέσουμε ότι το εισόδημα των νοικοκυριών προορίζεται για κατανάλωση και επενδύσεις. Δηλαδή: $Y - T = C + S^p$ και λύσουμε ως προς S^p .

Επίσης, ορίζουμε τα μεγέθη $W^* = \frac{w^*}{w}$ (9)⁴⁶ και $\Pi_L = \frac{\pi_L}{\pi_L^*}$ (10) τα οποία εκφράζουν το σχετικό μισθό και τη σχετική παραγωγικότητα της εργασίας, αντίστοιχα.

Από τις σχέσεις (2), (3), (4) και (5) η (1) μπορεί να γραφθεί ως εξής:

$$Y = \pi \left[A_0 + V \left(\frac{E^2}{E^e} \right) W^* \Pi_L \right] \quad (11)$$

Αν στο σημείο αυτό υποθέσουμε ότι βρισκόμαστε σε ένα σύστημα σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών έχουμε ότι:

$$E^e/E=1 \text{ τότε } i=i^* \text{ και } q=W^*\Pi_L$$

Αν ειδικότερα υποθέσουμε ότι βρισκόμαστε σε ενιαία ζώνη όπως για παράδειγμα στη ζώνη του ευρώ τότε $E^e/E=1$.

Άρα με βάσει τα παραπάνω μπορούμε να γράψουμε ότι:

$$Y=\pi(A_0+ VW^*\Pi_L) \quad (12)$$

Όπου, όσο περισσότερο υπολείπεται το w^* από το w ($w^*<w$) τόσο πιο ακριβό καθίσταται το προϊόν της ημεδαπής,

και όσο περισσότερο υπολείπεται το π_L^* από το π_L ($\pi_L^* < \pi_L$) τόσο πιο πολύ ημεδαπό προϊόν παράγεται.

Μια παρατήρηση τους, στο σημείο αυτό είναι πως ακόμη και αν βρίσκεσθε σε νομισματική ένωση, άλλα τα ημεδαπά και τα αλλοδαπά περιουσιακά στοιχεία δεν είναι πλήρη υποκατάστατα μεταξύ τους, για παράδειγμα λόγω ύπαρξης κινδύνου, τότε η συνθήκη ισοτιμίας των επιτοκίων γίνεται;

$$(1+i) = (1+i^*) \left(\frac{E^e}{E} \right) + \rho \text{ η οποία εντός νομισματικής ζώνης γίνεται } i = i^* + \rho \\ \Leftrightarrow i - i^* = \rho \quad (13)$$

Όπου, ρ : το ασφάλιστρο κινδύνου. Άρα,

---

⁴⁶ Το μέγεθος αυτό δεν έχει ιδιαίτερο οικονομικό νόημα, γιατί τα μεγέθη w και w^* είναι εκφρασμένα σε διαφορετικό νόμισμα. Για να είχε οικονομικό νόημα θα έπρεπε να εισάγουμε το E .

$$Y = \pi\{A_0 + VW^* \Pi_L \left[\frac{(1+i^*)}{(1+i^*+p)} \right]\} \Leftrightarrow Y \approx \pi[A_0 + VW^* \Pi_L (1-\rho)] \quad (14)$$

1^ο Σενάριο : Έστω ότι ισχύει η (14) και το κράτος αποφασίσει να αυξήσει τις δαπάνες, δηλαδή αποφασίσει να αυξήσει ισόποσα τα A_0 και A_1

$$\frac{dD}{dA_1} = 1 - \tau \left(\frac{dY}{dA_0} \right) = 1 - \tau\pi = (s+m)(1-\tau)\pi > 0$$

Όπου, $(s+m) > 0$ και $(1-\tau) > 0$ από τη φύση τους και της υποθέσεις μας.

Εδώ η φορά αιτιότητας για τη γένεση δίδυμου ελλείμματος⁴⁷ είναι από το δημοσιονομικό έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών.

2^ο Σενάριο: Θα υποθέσουμε ότι ισχύει η (14) και το Π_L μειώνεται. Η μείωση αυτή συνεπάγεται μείωση του προϊόντος καθώς και μείωση της ιδιωτικής αποταμίευσης. Για το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών ισχύει:

$$\frac{CA^r}{d\Pi_L} = -m(1-\tau) \left(\frac{dY}{d\Pi_L} \right) + VW^*$$

$$\Rightarrow \text{λόγω της (14)} \Rightarrow \frac{CA^r}{d\Pi_L} = [1 - m(1-\tau)\pi]VW^*$$

$$\Rightarrow \frac{CA^r}{d\Pi_L} = [s(1-\tau) + \tau]\pi VW^* \Rightarrow CA^r < 0 \text{ αφού } [s(1-\tau) + \tau] > 0$$

Εδώ η απώλεια διεθνούς ανταγωνιστικότητας οδηγεί σε δημοσιονομικό έλλειμμα.

Αν είχαμε υποθέσει αντίστροφη κίνηση για το Π_L (δηλαδή το Π_L να αυξανόταν) τότε θα υπήρχε η δυνατότητα οι δημόσιες δαπάνες άλλα και οι μισθοί να αυξάνονται χωρίς να επιβαρύνουν το δημόσιο έλλειμμα και το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών.

Συμπεράσματα

---

⁴⁷ Δίδυμα ελλείμματα παρουσιάζονται στην οικονομία όταν ταυτοχρόνως συνυπάρχει έλλειμμα δημοσίου τομέα και έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών. Δηλαδή:

$S^p = I^p + (G - T) + CA$, όπου αν $(G - T) > 0$ και $CA < 0$ τότε η οικονομία παρουσιάζει δίδυμα ελλείμματα.

Έτσι, μέσω του μοντέλου τους αυτού απέδειξαν ότι κάθε χώρα η οποία αποτελεί μέλος μιας νομισματικής ζώνης (π.χ. όπως και η χώρα μας) και χαρακτηρίζεται από μείωση της παραγωγικότητας της εργασίας και από περιορισμούς που αφορούν το δημόσιο έλλειμμα και χρέος, είναι αναγκασμένη (δηλαδή οι φορείς οικονομικής της πολιτικής είναι αναγκασμένοι) να επιθυμεί την μείωση των κρατικών δαπανών και την αύξηση του σχετικού μισθού. Έτσι οι αρχές της οικονομικής πολιτικής είναι αναγκασμένες να μειώσουν τους μισθούς και τις δαπάνες (το οποίο μπορούν να το επιτύχουν και μέσω της νομοθετικής οδού) και να βελτιώσουν την παραγωγικότητα της εργασίας(η οποία δεν είναι εύκολο να αυξηθεί με την χρήση απλώς και μόνο νομοθετικών μέτρων).

Πιο συγκεκριμένα, μια οικονομία που είναι μέλος της ευρωζώνης έχει απολέσει το δικαίωμα άσκησης της νομισματικής πολιτικής σε εθνικό επίπεδο, - η οποία πλέον ασκείται από την ΕΚΤ σε επίπεδο ΟΝΕ – αλλά συνεχίζει να έχει στη διάθεση της την άσκηση της δημοσιονομικής πολιτικής (δηλαδή μπορεί να αυξομειώνει τις δαπάνες), - η οποία και εκείνη περιορίζεται από διαφορές συνθήκες, κανονισμούς, οδηγίες κλπ νομοθετήματα που έχουν παραχθεί στο πλαίσιο της ΕΕ και της ΟΝΕ σχετικά με τη ρύθμιση του θέματος αυτού, όπως για παράδειγμα το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης – και την άσκηση της εισοδηματικής πολιτικής (δηλαδή μπορεί να αυξομειώνει τους μισθούς).

Απέδειξαν ότι όταν μια οικονομία που εκτίθεται όλο και περισσότερο στο διεθνή ανταγωνισμό, είναι μέλος της ευρωζώνης και χαρακτηρίζεται από χαμηλή παραγωγική βάση (για παράδειγμα η Ελλάδα) θα οδηγηθεί σταδιακά στην παραγωγή σε κλάδους μη εμπορεύσιμων προϊόντων αλλάζοντας έτσι το παραγωγικό της πρότυπο, με αποτέλεσμα το μέγεθος των εισαγωγών συνεχώς να αυξάνει εις βάρος των εξαγωγών με την «τρύπα» στο ισοζύγιο πληρωμών συνεχώς να αυξάνει. Έτσι μια χώρα εντός της ΟΝΕ θα πρέπει συνεχώς να μειώνει τους μισθούς για να μπορέσει να προσαρμοστεί και να συμβαδίσει με τις παγκόσμιες εξελίξεις (Αφού μείωση των μισθών συνεπάγεται αύξηση της ανταγωνιστικότητας και βελτίωση του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών).

Αντίθετα, μια οικονομία εκτός ΕΕ και ΟΝΕ έχει περισσότερα εργαλεία οικονομικής πολιτικής στη διάθεση της για να «θωρακιστεί» έντατι της παγκοσμιοποίησης. (π.χ.

έκδοση χρήματος, επιτόκια, συναλλαγματικές ισοτιμίες δασμολόγιο, ποσοστώσεις, φραγμούς κλπ).

2. Ιδιωτικοποιήσεις

Πως λαμβάνουμε ως δεδομένο ότι μέσω της ιδιωτικοποίησης θα οδηγηθούμε και σε αύξηση της οικονομικής αποτελεσματικότητας⁴⁸;

Για το θέμα αυτό υπάρχουν πολλές αντικρουόμενες απόψεις. Για παράδειγμα, θεωρείται ότι η ιδιωτικοποίηση μπορεί να γίνει αλλά να μην οδηγήσει σε αναδιάρθρωση γιατί το κράτος μπορεί να αποφασίσει να επιδοτήσει την επιχείρηση έτσι ώστε εκείνη να κρατήσει τους εργαζομένους, (οι οποίοι είχαν προσληφθεί τότε που η εταιρία τελούσε υπό δημόσιο καθεστώς) με αποτέλεσμα για χρηματοδότηση της επιδότησης αυτή να χρειαστεί να αυξήσει τους φόρους. Ακόμη, αν η ιδιωτικοποίηση θα οδηγήσει σε οικονομική αποτελεσματικότητα ή όχι εξαρτάται και από της πολιτικές προτιμήσεις. Δηλαδή μια κυβέρνηση τύπου Θάτσερ θα θεωρούσε την αύξηση ως δεδομένη. Τέλος υπάρχουν και εκείνοι που δεν λαμβάνουν τίποτα ως δεδομένο. Έτσι έχει αναπτυχθεί ένα υπόδειγμα ως απάντηση στο ερώτημα αυτό.

Το υπόδειγμα εντολέα εντολοδόχου⁴⁹

Υποθέσεις υποδείγματος

1. Θα υποθέσουμε ότι η αγορά είναι μονοπωλιακή. Αυτό σημαίνει πως στην αγορά υπάρχει μόνο μία επιχείρηση ο ΕΝΤΟΛΟΔΟΧΟΣ
2. Για την απλούστευση του υποδείγματος από πλευράς των προτιμήσεων θα υποθέσουμε την ύπαρξη ενός και μοναδικού καταναλωτή.

---

⁴⁸ Η οικονομική αποτελεσματικότητα εδώ θα χρησιμοποιηθεί με δύο έννοιες:

- Αποτελεσματικότητα ως προς την κατανομή των πόρων (δηλαδή να παράγεται η ποσότητα ισορροπίας, και
- Η ποσότητα αυτή να παράγεται με το χαμηλότερο δυνατό κόστος.

⁴⁹ Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το υπόδειγμα βλέπε ενδεικτικά το άρθρο «An Agency Perspective on the Costs and Benefits of Privatization, David Martimort, April 4, 2005).

3. Θα υποθέσουμε ότι ο ΕΝΤΟΛΕΑΣ είναι μια «καλοπροαίρετη» κυβέρνηση, η οποία για παράδειγμα θέλει να αυξήσει κυρίως την ευημερία των πολιτών και όχι να λάβει μέτρα μόνο και μόνο για την επανεκλογή της.
4. Θα υποθέσουμε ότι βρισκόμαστε σε καθεστώς μερικής ισορροπίας όπου ισχύει πλήρης πληροφόρηση.

Η κυβέρνηση θέλει η επιχείρηση (δημόσια ή ιδιωτική) να πράξει ένα αγαθό (q) και είναι διατεθειμένη να πληρώσει μία επιδότηση (T).

Την επιδότηση αυτή θα την πληρώσει ο καταναλωτής, ο οποίος έχει κάποιες προτιμήσεις (U). Όσο αυξάνει τη ποσότητα του αγαθού ($\uparrow q$) τόσο αυξάνει και η χρησιμότητα ($\uparrow U$) έτσι ώστε:

$$U(q) = V(q) - T \quad (1)$$

Η (1) απεικονίζει τη συνάρτηση χρησιμότητας για την οποία ισχύει $U' > 0$, $U'' < 0$ (δηλαδή είναι αύξουσα).

Στη συνέχεια θα υποθέσουμε ότι το κόστος (συνάρτηση 2) και τα κέρδη (συνάρτηση 3) της επιχείρησης δίνονται από τις παρακάτω συναρτήσεις:

$$U(q) = \theta q, \theta > 0 \text{ όπου } \theta = \begin{cases} \theta_1 \text{ με πιθανότητα } P \\ \theta_2 \text{ με πιθανότητα } 1-P \end{cases} \quad \theta_1 \leq \theta_2 \quad (2)$$

θ_1 : Επιχείρηση υψηλού κόστους

θ_2 : Επιχείρηση χαμηλού κόστους

$$\Pi = T - \theta q \quad (3)$$

Στο περιβάλλον αυτό της μερικής ισορροπίας που υποθέσαμε ότι βρισκόμαστε, θα μπορούσαμε να γράψουμε την συνάρτηση κοινωνικής ευημερίας ως εξής:

$$\omega = U + \Pi - \lambda T, \quad \lambda > 0 \quad (4)$$

Όπου, U: το πλεόνασμα του καταναλωτή

Π: το πλεόνασμα της επιχείρησης

U+Π: το συνολικό πλεόνασμα

λT: αντιπροσωπεύει την στρέβλωση από τους φόρους

Αντικαθιστώ τις συναρτήσεις (1) και (2) στην (4) και έχω:

$$\omega = V(q) - \theta q - \lambda T \quad (5)$$

Στο σημείο αυτό θα υποθέσουμε ότι η καλοπροαίρετη κυβέρνησή μας έχει ως στόχο να μεγιστοποιήσει την συνάρτηση (5). Στην προσπάθεια της αυτή περιορίζεται από το γεγονός ότι τα κέρδη της επιχείρησης θα πρέπει να είναι μεγαλύτερα ή τουλάχιστον ίσα με το μηδέν. Δηλαδή το πρόβλημα της κυβέρνησης μέσω συναρτησιακών σχέσεων μπορεί να γραφθεί ως εξής:

$$\max_{\omega\{q,T\}} = V(q) - \theta q - \lambda T$$

$$s. t. \Pi = T - \theta q \geq 0 \Leftrightarrow T \geq \theta q$$

Όταν $T=\theta q$, τότε ο καταναλωτής έχει την ελάχιστη δυνατή επιβάρυνση στον καταναλωτή.

$$\text{Έχουμε, } \max \omega = V(q) - \theta q - \lambda \theta q \Leftrightarrow \omega = V(q) - (1 + \lambda)\theta q$$

$$\text{Δηλαδή: } \frac{\partial \omega}{\partial q} = V'(q) - (1 + \lambda)\theta = 0 \Leftrightarrow \frac{1}{1+\lambda} V'(q)^{FB} = \theta \text{ και } T^{FB} = \theta q^{FB}$$

q^{FB} : κοινωνικά άριστη ποσότητα

T^{FB} : κοινωνικά άριστη επιδότηση

- Αν $\theta=\theta_1$ τότε $\frac{1}{1+\lambda} V'(q)^{FB} = \theta_1$ και $T^{FB} = \theta_1 q^{FB}$
- Αν $\theta=\theta_2$ τότε $\frac{1}{1+\lambda} V'(q)^{FB} = \theta_2$ και $T^{FB} = \theta_2 q^{FB}$

Στο σημείο αυτό θα συγκρίνουμε ποια μορφή επιχείρησης (δημόσια ή ιδιωτική) έρχεται πιο κοντά στην παραγωγή αυτών των ποσοτήτων. Θα υποθέσουμε ότι τώρα πια δεν ισχύει πλήρης πληροφόρηση και το θ το γνωρίζει μόνο ο ιδιοκτήτης. Επίσης,

θα υποθέσουμε ότι η επιχείρηση έχει επιλογή να επενδύσει ή όχι σε μία τεχνολογία (e) η οποία θα της παρέχει τη δυνατότητα να παράγει με πολύ μικρό θ (όπου $e=1$: όταν η επιχείρηση επιλέγει να επενδύσει και $e=0$ αν δεν επενδύσει δηλαδή $e \in \{0,1\}$ $\Rightarrow P(e=1) = P_1 > P(e=0) = P_0$). Η επένδυση αυτή συνδέεται με την ύπαρξη ενός κόστους επένδυσης (το οποίο είναι ίσο με $\int_{\psi>0}^{\psi=0} c(e) = 0, \text{ αν } e=0$ $\int_{\psi>0}^{\psi=1} c(e) = 1, \text{ αν } e=1$). Τέλος θα υποθέσουμε ότι το κανονικά επιθυμητό είναι η επιχείρηση να επενδύσει (δηλαδή $e^{FB} = 1$).

Θα εξετάσουμε δύο περιπτώσεις:

1. Περίπτωση I : Η επιχείρηση τελεί υπό δημόσιο καθεστώς
2. Περίπτωση II : Η επιχείρηση τελεί υπό ιδιωτικό καθεστώς

ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ I

Στην περίπτωση αυτή η επιχείρηση είναι δημόσια και επομένως με βάσει τις υποθέσεις που έχουμε κάνει έως τώρα το κράτος ως ιδιοκτήτης αυτής είναι σε θέση να γνωρίζει το θ . Η όλη διαδικασία αποτελείται από τρία στάδια:

1^ο Στάδιο: Η επιχείρηση επιλέγει $e \in \{0,1\}$

2^ο Στάδιο: Η κυβέρνηση και η επιχείρηση μαθαίνουν το θ

3^ο Στάδιο: Η κυβέρνηση προσφέρει ένα συμβόλαιο

Χρησιμοποιώντας την μέθοδο της εισαγωγής προς τα πίσω έχουμε τα εξής:

$$\max_{q,T} \{q, T\} = V(q) - \theta q - \lambda T$$

$$s. t. \Pi = T - \theta q \geq 0 \Leftrightarrow T \geq \theta q$$

3^ο Στάδιο: αν $\theta=\theta_1$ τότε $(q_1^G, T_1^G) = (q_1^{FB}, T_1^{FB}) = (q_1^{FB}, T_1^{FB})$

αν $\theta=\theta_2$ τότε $(q_2^G, T_2^G) = (q_2^{FB}, T_2^{FB}) = (q_2^{FB}, T_2^{FB})$

2^ο Στάδιο: Το θ εδώ το γνωρίζουμε, και επομένως δεν θα κάνουμε κάτι στο στάδιο αυτό.

1^ο Στάδιο: Εδώ το κράτος και η επιχείρηση δεν γνωρίζουν το θ , αλλά πρέπει να επιλέξουν αν η επιχείρηση θα επενδύσει ή όχι. Επομένως, για να αποφασίσει το κράτος αν η επιχείρηση θα επενδύσει ή όχι θα πρέπει να συγκρίνει τα αναμενόμενα κέρδη του όταν επενδύει με τα αναμενόμενα κέρδη όταν δεν επενδύει⁵⁰:

Ήτοι,

$$E(\Pi/e=1) \geq E(\Pi/e=0)$$

$$\Leftrightarrow P_1(T_1^G - \theta_1 q_1^G) + (1 - P_1)(T_2^G - \theta_2 q_2^G) - \psi \\ \geq P_0(T_1^G - \theta_1 q_1^G) + (1 - P_0)(T_2^G - \theta_2 q_2^G)$$

Όμως από τη θεωρία $(T_1^G - \theta_1 q_1^G)$ και $(T_2^G - \theta_2 q_2^G)$ είναι ίσα με το μηδέν⁵¹.

Επομένως, έχουμε ότι $-\psi \geq 0$ όπου $-\psi > 0$ είναι αδύνατο αφού $\psi \geq 0$. Άρα, $\psi = 0$, δηλαδή το κράτος ως ιδιοκτήτης επιλέγει η επιχείρηση να μην επενδύσει.

ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ II

1^ο Στάδιο: Η επιχείρηση επιλέγει $e \in \{0,1\}$

2^ο Στάδιο: Η κυβέρνηση δεν γνωρίζει το θ , ενώ η ιδιωτική επιχείρηση το γνωρίζει.

3^ο Στάδιο: Η κυβέρνηση προσφέρει ένα συμβόλαιο, το οποίο στην πράξη αποτελείται από ένα ζεύγος συμβολαίων.

Χρησιμοποιώντας και πάλι, την μέθοδο της εισαγωγής προς τα πίσω έχουμε τα εξής:

$$\max E(U) = P[V(q_1) - \theta_1 q_1 - \lambda T_1] + (1 - P)[V(q_2) - \theta_2 q_2 - \lambda T_2]$$

$$\{q_1, T_1, q_2, T_2\}$$

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να εντάξουμε και την ασυμμετρία πληροφόρησης. Έτσι, έχουμε:

$$s.t. \text{ για } \theta_1: \Pi(q_1, T_1 / \theta = \theta_1) \geq \Pi(q_2, T_2 / \theta = \theta_1) \Leftrightarrow$$

---

⁵⁰ Στο υπόδειγμα αυτό θεωρούμε ότι οι παίκτες είναι πλήρως ορθολογικοί, αποδίδοντας και στο κράτος τέτοιο χαρακτηριστικό

⁵¹ Εφόσον το T είναι είπαμε η επιδότηση που λαμβάνει η επιχείρηση και θq είναι το κόστος αυτής.

$$T_1 - \theta_1 q_1 \geq T_2 - \theta_1 q_2 \quad (\alpha)$$

Όπου $T_1 - \theta_1 q_1$ αντιστοιχεί στα κέρδη της επιχείρησης θ_1 αν επιλέξει το συμβόλαιο που σχεδιάστηκε για εκείνη και $T_2 - \theta_1 q_2$ αντιστοιχεί στα κέρδη της επιχείρησης θ_1 αν επιλέξει το συμβόλαιο που σχεδιάστηκε για την επιχείρηση θ_2 .

Αντίστοιχα, με την ίδια λογική, για την επιχείρηση θ_2 έχουμε:

$$s. t. \text{ για } \theta_2: \Pi(q_2, T_2/\theta = \theta_2) \geq \Pi(q_1, T_1/\theta = \theta_2) \Leftrightarrow$$

$$T_2 - \theta_2 q_2 \geq T_1 - \theta_2 q_1 \Leftrightarrow T_2 = T_1 - \theta_2(q_2 - q_1) \quad (\beta)$$

Θα εισάγουμε δύο επιπλέον περιορισμούς, οι οποίοι μας εξασφαλίζουν την συμμετοχή των επιχειρήσεων θ_1 και θ_2 :

$$\Pi(q_1, T_1/\theta = \theta_1) \geq 0 \Leftrightarrow T_1 - \theta_1 q_1 \geq 0 \quad (\gamma)$$

$$\Pi(q_2, T_2/\theta = \theta_2) \geq 0 \Leftrightarrow T_2 - \theta_2 q_2 \geq 0 \Leftrightarrow T_2 = \theta_2 q_2 \quad (\delta)$$

Από αυτούς τους τέσσερις περιορισμούς θα εξετάσουμε ποιοι είναι δεσμευτικοί και ποιοι όχι. Περιοριστικοί είναι ο (α) και ο (δ)⁵². Επομένως έχουμε:

$$\max_{\omega} E(\omega) = P[V(q_1) - \theta_1 q_1 - \lambda \theta_1 q_1 - \lambda \Delta \theta q_2] + (1 - P)[V(q_2) - \theta_2 q_2 - \lambda \theta_2 q_2] = 0$$

$$\frac{\partial E(\omega)}{\partial q_1} = P[V'(q_1) - (1 + \lambda)\theta_1] = 0 \Leftrightarrow P > 0 \text{ (από θεωρία) άρα θα πρέπει}$$

$$\frac{1}{1 + \lambda} V'(q_1^P) = \theta_1$$

Η ποσότητα αυτή ισούται με την κοινωνικά άριστη. Η επιχείρηση επιλέγει το συμβόλαιο που προορίζεται για εκείνη.

$$\begin{aligned} \frac{\partial E(\omega)}{\partial q_2} &= (1 - P)[V'(q_2^P) - (1 + \lambda)\theta_2] - P\lambda\Delta\theta = 0 \Leftrightarrow V'(q_2^P) \\ &= (1 + \lambda)\theta_2 + \lambda \frac{P}{1 - P} \Delta\theta \Leftrightarrow \frac{1}{1 + \lambda} V'(q_2^P) = \theta_2 + \frac{\lambda}{1 + \lambda} \frac{P}{1 - P} \Delta\theta \end{aligned}$$

---

⁵² Αν η επιχείρηση θ_1 (επιχείρηση υψηλού κόστους) έχει έσοδα τότε η είσοδος της είναι δεδομένη και αν εξασφαλίσουμε τη συμμετοχή της επιχείρησης θ_2 (επιχείρηση χαμηλού κόστους) τότε τα κέρδη της θα είναι δεδομένα εφόσον θα έχει κέρδη και η θ_1 .

Άρα $q_2^P < q_2^{FB}$ κατά τον όριο $\frac{\lambda}{1+\lambda} \frac{P}{1-P} \Delta\theta$ ο οποίος είναι θετικός. Εδώ υπάρχει στρέβλωση της παραγωγής, δηλαδή δεν έχουμε καταναεμητική αποτελεσματικότητα με την δημόσια επιχείρηση να έχει ένα πλεονέκτημα έναντι της ιδιωτικής. Αυτό συμβαίνει γιατί η επιχείρηση επέλεξε να επενδύσει με βάσει το συμβόλαιο που προοριζόταν για την άλλη επιχείρηση.

2^ο Στάδιο: Η κυβέρνηση δεν γνωρίζει το θ , ενώ η ιδιωτική επιχείρηση το γνωρίζει. Στο στάδιο αυτό δεν κάνουμε κάτι.

1^ο Στάδιο: Στο στάδιο αυτό η επιχείρηση θα πρέπει να επιλέξει αν θα επενδύσει ή όχι. Η ιδιωτική επιχείρηση θα επιλέξει να επενδύσει αν και μόνο αν ισχύει:

$$E(\Pi/e=1) \geq E(\Pi/e=0) \Leftrightarrow$$

$$P_1 \Pi_1^P + (1 - P_1) \Pi_2^P - \psi \geq P_0 \Pi_1^P + (1 - P_0) \Pi_2^P \Leftrightarrow (P_1 - P_0) \Pi_1^P \geq \psi$$

$$\Leftrightarrow \Delta P \Pi_1^P \geq \psi$$

Άρα την επιχείρηση όταν ισχύει η συνθήκη αυτή την συμφέρει να επενδύσει που είναι και το κοινωνικά επιθυμητό.

Συμπεράσματα

Με βάσει το υπόδειγμα η ιδιωτική επιχείρηση έρχεται πιο κοντά στο κοινωνικό επιθυμητό που είναι η επένδυση υπό την προϋπόθεση ότι θα επιλέξει το συμβόλαιο που προορίζεται για εκείνη έτσι ώστε να πράξει και την κοινωνικά επιθυμητή ποσότητα.

Λαμβάνοντας ως βάση το παραπάνω υπόδειγμα μπορούμε να προτείνουμε ότι θα είναι πιο συμφέρουσα η λύση της ανάθεσης της παραγωγής σε ιδιωτικές επιχειρήσεις. Δηλαδή η κυβέρνηση θα είναι ο ιδιοκτήτης της επιχείρησης άλλα θα αναθέτει την παραγωγή σε ιδιωτικές επιχειρήσεις. Έτσι, στην περίπτωση αυτή και η κυβέρνηση και η ιδιωτική επιχείρηση θα γνωρίζουν το θ , και επομένως θα της προσφέρει εκείνη την επιδότηση (T) που θα την συμφέρει να πράξει την κοινωνικά επιθυμητή ποσότητα αλλά και να επενδύσει (όπως επιθυμεί και η κοινωνία). Στην περίπτωση αυτή μπορεί το κράτος να διαχειρίζεται τη διανομή του προϊόντος ώστε

από την μια πλευρά να διασφαλίσει ότι ο καταναλωτής δεν θα πέσει θύμα ιδιωτικών μονοπωλίων και από την άλλη να εισάγει πραγματικές πρακτικές ιδιωτικού τομέα στον δημόσιο και έτσι να καταστήσει την παραγωγή του πιο ανταγωνιστική.

Δηλαδή στην περίπτωση αυτή έχουμε ότι:

ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΙΙΙ

Εδώ η επιχείρηση ανήκει στο δημόσιο τομέα και εκχωρεί στον ιδιωτικό τομέα την παραγωγή μέρος του προϊόντος, η τμήμα της παροχής υπηρεσιών. Την περίπτωση αυτή θα την ορίσουμε ως «Ιδιωτικοποίηση Δραστηριοτήτων του Δημοσίου τομέα»

1^ο Στάδιο: Η επιχείρηση επιλέγει $e \in \{0,1\}$

2^ο Στάδιο: Η κυβέρνηση και η ιδιωτική επιχείρηση γνωρίζουν το θ .

3^ο Στάδιο: Η κυβέρνηση προσφέρει ένα συμβόλαιο, το οποίο στην πράξη αποτελείται από ένα ζεύγος συμβολαίων.

Χρησιμοποιώντας και πάλι, την μέθοδο της εισαγωγής προς τα πίσω έχουμε τα εξής:

$$\max E(U) = P[V(q_1) - \theta_1 q_1 - \lambda T_1] + (1 - P)[V(q_2) - \theta_2 q_2 - \lambda T_2]$$

$$\{q_1, T_1, q_2, T_2\}$$

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να εντάξουμε και την ασυμμετρία πληροφόρησης. Έτσι, έχουμε:

$$s. t. \text{ για } \theta_1: \Pi(q_1, T_1/\theta = \theta_1) \geq \Pi(q_2, T_2/\theta = \theta_1) \Leftrightarrow$$

$$T_1 - \theta_1 q_1 \geq T_2 - \theta_1 q_2 \quad (\alpha)$$

Όπου $T_1 - \theta_1 q_1$ αντιστοιχεί στα κέρδη της επιχείρησης θ_1 αν επιλέξει το συμβόλαιο που σχεδιάστηκε για εκείνη και $T_2 - \theta_1 q_2$ αντιστοιχεί στα κέρδη της επιχείρησης θ_1 αν επιλέξει το συμβόλαιο που σχεδιάστηκε για την επιχείρηση θ_2 .

Αντίστοιχα, με την ίδια λογική, για την επιχείρηση θ_2 έχουμε:

$$s. t. \text{ για } \theta_2: \Pi(q_2, T_2/\theta = \theta_2) \geq \Pi(q_1, T_1/\theta = \theta_2) \Leftrightarrow$$

$$T_2 - \theta_2 q_2 \geq T_1 - \theta_2 q_1 \Leftrightarrow T_2 = T_1 - \theta_2(q_2 - q_1) \quad (\beta)$$

Θα εισάγουμε δύο επιπλέον περιορισμούς, οι οποίοι μας εξασφαλίζουν την συμμετοχή των επιχειρήσεων θ_1 και θ_2 :

$$\Pi(q_1, T_1/\theta = \theta_1) \geq 0 \Leftrightarrow T_1 - \theta_1 q_1 \geq 0 \quad (\gamma)$$

$$\Pi(q_2, T_2/\theta = \theta_2) \geq 0 \Leftrightarrow T_2 - \theta_2 q_2 \geq 0 \Leftrightarrow T_2 = \theta_2 q_2 (\delta)$$

Από αυτούς τους τέσσερις περιορισμούς θα εξετάσουμε ποιοι είναι δεσμευτικοί και ποιοι όχι. Περιοριστικοί είναι ο (α) και ο (δ)⁵³. Επομένως έχουμε:

$$\max E(\omega) = P[V(q_1) - \theta_1 q_1 - \lambda \theta_1 q_1 - \lambda \Delta \theta q_2] + (1 - P)[V(q_2) - \theta_2 q_2 - \lambda \theta_2 q_2] = 0$$

$$\frac{\partial E(\omega)}{\partial q_1} = P[V'(q_1) - (1 + \lambda)\theta_1] = 0 \Leftrightarrow P > 0 \text{ (από θεωρία) } \text{άρα θα πρέπει}$$

$$\frac{1}{1 + \lambda} V'(q_1^P) = \theta_1$$

Η ποσότητα αυτή ισούται με την κοινωνικά άριστη. Η επιχείρηση επιλέγει το συμβόλαιο που προορίζεται για εκείνη. Δεν μπορεί να επιλέξει εδώ το συμβόλαιο που προορίζεται για την άλλη. Η κυβέρνηση γνωρίζει το θ που την χαρακτηρίζει και αναγκάζει την επιχείρηση να επιλέξει το συμβόλαιο που προορίζεται για αυτή και μόνο.

2^ο Στάδιο: Τόσο η κυβέρνηση, όσο και η ιδιωτική επιχείρηση το γνωρίζουν το θ . Στο στάδιο αυτό δεν κάνουμε κάτι.

1^ο Στάδιο: Στο στάδιο αυτό η επιχείρηση θα πρέπει να επιλέξει αν θα επενδύσει ή όχι. Η ιδιωτική επιχείρηση θα επιλέξει να επενδύσει αν και μόνο αν ισχύει:

$$E(\Pi/e=1) \geq E(\Pi/e=0) \Leftrightarrow$$

$$P_1 \Pi_1^P + (1 - P_1) \Pi_2^P - \psi \geq P_0 \Pi_1^P + (1 - P_0) \Pi_2^P \Leftrightarrow (P_1 - P_0) \Pi_1^P \geq \psi$$

$$\Leftrightarrow \Delta P \Pi_1^P \geq \psi$$

---

⁵³ Αν η επιχείρηση θ_1 (επιχείρηση υψηλού κόστους) έχει έσοδα τότε ή είσοδος της είναι δεδομένη και αν εξασφαλίσουμε τη συμμετοχή της επιχείρησης θ_2 (επιχείρηση χαμηλού κόστους) τότε τα κέρδη της θα είναι δεδομένα εφόσον θα έχει κέρδη και η θ_1 .

Άρα την επιχείρηση όταν ισχύει η συνθήκη αυτή την συμφέρει να επενδύσει που είναι και το κοινωνικά επιθυμητό.

Επομένως, με βάσει της παραπάνω υποθέσεις αποδείξαμε ότι η Περίπτωση III ενδέχεται να είναι η πιο συμφέρουσα από τις τρεις περιπτώσεις για την παραγωγή ενός δημόσιου αγαθού ή για την παροχή μιας δημόσιας υπηρεσίας.

3. Φορολογικές αλλαγές

Από το 2009 και μετά βλέπουμε πολλές φορολογίες αλλαγές (ακόμη και νέο φορολογικό νόμο) όπως για παράδειγμα κατάργηση φοροαπαλλαγών, αύξηση των φορολογικών συντελεστών, του ΦΠΑ, εισαγωγή νέων έκτακτων φόρων κλπ.

Ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα και συναφή με την περίοδο που διανύουμε είναι η θεωρία των Peacock και Wiseman (1967) σχετικά με τη διαχρονική εξέλιξη των δημοσίων δαπανών. Οι Peacock and Wiseman υποστήριξαν ότι κάτω από ομαλές οικονομικές συνθήκες σπανίως παρατηρείται αύξηση του σχετικού ύψους των δημοσίων δαπανών, σε αντίθεση με ασταθής οικονομικά περιόδους κατά τις οποίες η αύξηση των δημοσίων δαπανών πραγματοποιείται με ταχύτερο ρυθμό έστω και αν δεν είναι επιθυμητή. Δηλαδή, σε οικονομικά ανώμαλες περιόδους η κυβέρνηση μπορεί πιο εύκολα να αυξήσει τις δαπάνες της έτσι ώστε να λάβει μέτρα με σκοπό την σταθεροποίηση της οικονομίας και η προσπάθεια αυτή να γίνει κοινωνικά αποδεκτή ακόμη και αν αυτό συνεπάγεται περισσότερες φορολογικές υποχρεώσεις, οι οποίες σύμφωνα με τους Peacock and Wiseman παραμένουν και μετά την πέρασμα των ανώμαλων περιόδων.

Βέβαια μπορεί, όπως συμβαίνει και στην περίπτωση της χώρας, μας να υπάρχει μια τάση για μείωση των δαπανών η οποία να συνοδεύεται από αύξηση φορολογικών υποχρεώσεων – αντί μείωση αυτών όπως θα ήταν αναμενόμενο – λόγω του υπερβολικά υπερχρεωμένου κράτους, το οποίο θα πρέπει πάση θυσία να αυξήσει τα φορολογικά του έσοδα για να αποπληρώσει τους δανειστές του (Καμπύλη Lafer).

Η αύξηση όμως αυτή των φορολογικών μέτρων θα πρέπει να γίνεται με σύνεση και προσεκτικό χειρισμό, γιατί από ένα συγκεκριμένο ύψος φορολογίας και έπειτα τα έσοδα αντί να αυξάνουν μπορεί να τείνουν να φθίνουν, και μάλιστα μπορεί με ένα υψηλότερο φορολογικό συντελεστή τα έσοδα να είναι λιγότερα σε σχέση με αυτά

που θα μπορούσαν να προέλθουν από την υιοθέτηση ενός σαφώς χαμηλότερου, το οποίο θα πρέπει να προσέξει η χώρα μας καθώς και οι κοινωνικοί μας εταίροι, μίας και παρατηρούμε ότι το ελληνικό κράτος προσπαθεί να εξέβρει «εύκολο χρήμα» μέσω της υψηλής φορολόγησης των κοινωνικών εκείνων ομάδων που είναι αδύνατο να φοροδιαφύγουν, οδηγώντας τες έτσι στην οικονομική εξαθλίωση και υπερχρέωση (γεγονός το οποίο μπορεί να έχει διάφορες κοινωνικό – οικονομικές επιπτώσεις).

Από την άλλη μεριά μπορούμε να παρατηρήσουμε μια κρατική απροθυμία για την λήψη μέτρων για την πάταξη της φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής (π.χ. λίστα Λαγκάρτ, φοροκάρτα κλπ), αν και η κυβέρνηση έχει δεσμευτεί τόσο ενώπιον του ελληνικού λαού όσο και των κοινωνικών εταίρων ότι μία από τις κύριες επιδιώξεις της είναι αυτή.

Όμως είναι να σημειωθεί ότι, στην Ελλάδα η οποία βρίσκεται σε ύφεση, ενδεχομένως η έννοια της καμπύλης του Lafer⁵⁴ να μην ανταποκρίνεται ή να μην ανταποκρίνεται πλήρως, υπό την έννοια ότι για τα άτομα που δουλεύουν μπορεί να έχει νόημα. Από την άλλη μεριά όμως στην Ελλάδα της ύφεσης μεγάλο μέρος του πληθυσμού είναι άνεργο και εντούτοις εξ ανάγκης δεν μπορεί να εργαστεί επειδή δεν υπάρχουν διαθέσιμες θέσεις εργασίας, με αποτέλεσμα στην περίπτωση αυτή να μην επαληθεύεται η καμπύλη του Lafer.

4. Οικονομική ανάπτυξη/μεγέθυνση

Για την οικονομική μεγέθυνση μιας οικονομίας απαιτούνται επενδύσεις, οι οποίες όπως σημείωσε ο Dommar έχουν διφυή χαρακτήρα μιας και από την μια πλευρά συμβάλουν στην αύξηση της συνολικής ζήτησης, και από την άλλη συμβάλλουν

---

⁵⁴ Καμπύλη Lafer: Τα έσοδα από τη φορολογία αυξάνονται μόνο μέχρι ένα συγκεκριμένο φορολογικό συντελεστή - όταν αυτός ξεπεραστεί, αρχίζουν ξανά να πέφτουν. Όταν οι πολίτες θεωρούν ότι το κράτος εφαρμόζει υπερβολικά υψηλούς φορολογικούς συντελεστές, δεν έχουν πλέον κίνητρο για να εργάζονται, ενώ απ' την άλλη αρχίζουν να ψάχνουν τρόπους να αποφύγουν τη φορολογία.

(Πηγές: <http://el.wikipedia.org>, <http://center24.blogspot.gr/2013/11/lafer.html#axzz2sB48ql8>)

στην αύξηση της συνολικής προσφοράς (βέβαια θα πρέπει οι δύο αυτές αυξήσεις να είναι ισόποσες για να διατηρηθεί μια ισορροπία στην οικονομία⁵⁵).

Σε περιόδους κρίσης ή ύφεσης το επενδυτικό περιβάλλον είναι πολύ ασταθές με αποτέλεσμα οι ιδιωτικοί φορείς να μην έχουν κανένα κίνητρο για (επιπλέον ή νέες) επενδύσεις. Σε τέτοιες περιόδους θα πρέπει να επέμβει το κράτος είτε δρώντας το ίδιο ως επενδυτής είτε/και λαμβάνοντας μέτρα για την σταθεροποίηση του ρευστού κλίματος και για την επανάκτηση της εμπιστοσύνης των επενδυτών και γενικότερα των αγορών.

Για να αναλάβει επενδυτική δράση το κράτος χρειάζεται κεφάλαια. Αυτά τα κεφάλαια μπορεί είτε να τα εκδώσει (έκδοση χρήματος) είτε/και να τα δανειστεί.

Η αύξηση της προσφοράς χρήματος συνοδεύεται και από την αύξηση του πληθωρισμού (ο οποίος εδώ μπορεί να λάβει την έννοια του φόρου). Ο Mundell κατασκεύασε ένα οικονομικό υπόδειγμα⁵⁶ στο οποίο εκτίμα το ρυθμό πληθωρισμού που απαιτείται για ένα ορισμένο επίπεδο οικονομικής μεγέθυνσης (για ένα ορισμένο ύψος ρυθμού οικονομικής μεγέθυνσης).

Σύμφωνα με το υπόδειγμα του Mundell έχουμε:

$$R = \left(\frac{M}{P}\right) \left(\frac{dP}{P}\right) \quad (1)$$

---

⁵⁵ Το πρόβλημα αυτό επιλύεται ως εξής: έστω ότι ισχύει:

$$\Delta Y^d = \frac{\Delta I}{s} \text{ και } \Delta Y^s = I\sigma$$

Για να έχουμε ισορροπία θα πρέπει να ισχύει: $\Delta Y^d = \Delta Y^s \Leftrightarrow \frac{\Delta I}{s} = I\sigma = g$

ΔY^d : Η αύξηση της συνολικής της συνολικής ζήτησης

ΔY^s : Η αύξηση της συνολικής της συνολικής προσφοράς

I : ΔΚ Η καθαρή αύξηση του αποθέματος κεφαλαίου

s : S/Y Η μέση ροπή προς αποταμίευση

σ : Η παραγωγικότητα του κεφαλαίου

g : Ο ρυθμός οικονομικής μεγέθυνσης

(Πηγή: Πολιτική Οικονομικής Ανάπτυξης, Ιωάννης Σ. Βαβούρας, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2008)

⁵⁶ Για το υπόδειγμα του Mundell βλέπε Πολιτική Οικονομικής Ανάπτυξης, Ιωάννης Σ. Βαβούρας, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2008, και World Bank, Globalisation, Growth, and Poverty: Building an Inclusive World Economy, World Bank and Oxford University Press, Washington, D.C., 2002

Όπου R : Τα πραγματικά έσοδα από το φόρο δίνονται από το γινόμενο της φορολογικής βάσης επί το φορολογικό συντελεστή.

M/P : Το επίπεδο των πραγματικών φορολογικών διαθεσίμων, που αποτελεί τη βάση του φόρου.

M : Η ποσότητα του χρήματος

P : Το γενικό επίπεδο των τιμών

dP/P : Ο ρυθμός του πληθωρισμού, ο οποίος αντιπροσωπεύει το ρυθμό με τον οποίο μειώνεται η πραγματική αξία του χρήματος (dM/M), είναι επί της ουσίας ο φορολογικός συντελεστής. Με βάσει την ισότητα αυτή έχουμε ότι τα πραγματικά έσοδα από το φόρο δίνονται από την πραγματική αξία του νέου χρήματος. Δηλαδή:

$$R = \left(\frac{M}{P}\right) \left(\frac{dM}{M}\right) = \frac{dM}{P} \quad (2)$$

Ο Mundell ανέπτυξε το υπόδειγμά του υπό τις προϋποθέσεις ότι οι παραγωγικοί πόροι απασχολούνται πλήρως, το παραγόμενο προϊόν εξαρτάται μόνο από το διαθέσιμο κεφάλαιο, καθώς και ότι η αύξηση της προσφερόμενης ποσότητας αποτελεί και το μόνο μέσο διάθεσης παραγωγικών πόρων για επενδύσεις.

$$MV = PY \Leftrightarrow V = \frac{PY}{M} \quad (3)$$

Όπου, M : Η προσφορά χρήματος

V : Η ταχύτητα της νομισματικής κυκλοφορίας

P : Το γενικό επίπεδο των τιμών

Y : Το πραγματικό εισόδημα ή φυσικό προϊόν

Παραγωγίζουμε την (3) ως προς t :

$$\frac{1}{V} \frac{dV}{dt} = \frac{1}{P} \frac{dP}{dt} + \frac{1}{Y} \frac{dY}{dt} - \frac{1}{M} \frac{dM}{dt} = p + y - m \quad (4)$$

Από τις υποθέσεις ισχύει:

$$Y=\sigma K \quad (5)$$

Όπου, σ : παραγωγικότητα του κεφαλαίου

K : το απόθεμα του κεφαλαίου

Αν υποθέσουμε ότι το σ διαχρονικά παραμένει σταθερό και παραγωγίσουμε ως προς t έχω:

$$\frac{dY}{dt} = \sigma \frac{dK}{dt} \quad (6)$$

Θα αγνοήσουμε όλες τις λοιπές επενδύσεις πλην των κρατικών, για τις οποίες ισχύει η σχέση:

$$\frac{G}{P} = \frac{1}{P} \frac{dR}{dt} = \frac{dK}{dt} \quad (7)$$

Όπου, G : Οι κρατικές επενδύσεις

R : Τα τραπεζικά αποθέματα, τα οποία υποθέτεται ότι αποτελούν ένα ποσοστό (r) της προσφοράς του χρήματος ήτοι $R=rM$ (8)

Παραγωγίζουμε την (8) ως προς t :

$$\frac{dR}{dt} = r \frac{dM}{dt} \quad (9) \Leftrightarrow \text{λόγω της (7)} \Leftrightarrow \frac{dK}{dt} = r \frac{1}{P} \frac{dM}{dt} \quad (9)$$

Η (9) λόγω της (6) μπορεί να γραφτεί ως:

$$\frac{dY}{dt} = \sigma r \frac{1}{P} \frac{dM}{dt} \quad (10)$$

Διαιρούμε και τα 2 μέλη ως προς Y και έχουμε:

$$\frac{1}{Y} \frac{dY}{dt} = \sigma r \frac{1}{PY} \frac{dM}{dt} \Leftrightarrow \frac{1}{Y} \frac{dY}{dt} = \sigma r \left(\frac{1}{M} \frac{dM}{dt} \right) \frac{M}{PY} \Leftrightarrow y = \frac{\sigma r}{V} m \quad (11)$$

Αν θεωρήσουμε ότι V =σταθερό⁵⁷ έχουμε ότι:

---

⁵⁷ Εδώ θεωρούμε ότι το V είναι σταθερό. Το V όμως αν ο πληθωρισμός είναι υψηλός ενδέχεται να αυξηθεί. Η αύξηση αυτή όμως εντέλει θα επέφερε μεγαλύτερη αύξηση – θυσία – πληθωρισμού για να υπάρχει οικονομική ανάπτυξη. (Για περισσότερες λεπτομέρειες βλέπε Πολιτική Οικονομικής Ανάπτυξης, Ιωάννης Σ. Βαβούρας, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2008)

$$p + y - m = 0 \Leftrightarrow p = m - y \Leftrightarrow p = \left(1 - \frac{\sigma r}{V}\right) m = \left(\frac{\sigma r}{V} - 1\right) y \quad (12)$$

Η (12) μας δείχνει τις σχέσεις μεταξύ του ρυθμού αύξησης του πληθωρισμού, του ρυθμού αύξησης της προσφοράς χρήματος καθώς και του ρυθμού της οικονομικής μεγέθυνσης.

Συμπεράσματα

Έτσι, όπως απέδειξε στο υπόδειγμα του – το χαρακτηρίζεται από πολλές ελλείψεις όπως αγνοεί τις επιπτώσεις των δημοσίων επενδύσεων στις ιδιωτικές καθώς θεωρεί και ότι η παραγωγικότητα του κεφαλαίου είναι σταθερή, ότι ισχύει πλήρης απασχόληση και ότι η οικονομία χρησιμοποιεί την προσφερόμενη ποσότητα χρήματος μόνο ως μέσω διάθεσης παραγωγικών πόρων για επενδύσεις – η αύξηση της οικονομικής μεγέθυνσης μέσω της αύξησης της ποσότητας του χρήματος, έχει ως αποτέλεσμα πολύ υψηλό ρυθμό πληθωρισμού τον οποίο οι κρατικοί φορείς πολλές φορές δεν είναι διατεθειμένοι να ανεχθούν τον πληθωρισμό αυτό λόγω των αρνητικών αποτελεσμάτων του (π.χ. σπατάλη παραγωγικών πόρων, στρεβλώσεις στη διανομή του εισοδήματος και του πλούτου κλπ οι οποίες δεν μπορούν να αγνοηθούν). Αυτό το «τίμημα» δεν ήταν σε θέση να δεχθεί και η ΕΕ και ΟΝΕ η οποία όχι μόνο δεν αύξησε την ποσότητα του χρήματος συνολικά ή σε κάποια κράτη τα οποία «επλήγησαν» από την κρίση όπως πρότεινε η γαλλική κυβέρνηση, άλλα μάλιστα ισχυροποίησαν το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης για να θωρακίσουν τόσο την οικονομία της ευρωζώνης, όσο και τις εθνικές οικονομίες. Έτσι τα χρήματα που δόθηκαν στην Ελλάδα χρησιμοποιήθηκαν κυρίως για την εξυγίανση των τραπεζών και όχι της συνολικής οικονομίας.

Όπως έχουμε ήδη αντιληφθεί από τα μνημόνια η ΕΕ στοχεύει στην «σωτηρία» του ελληνικού κράτους με την λήψη διαρθρωτικών μέτρων και όχι μέσω κρατικών επενδύσεων τις οποίες επιδιώκει να μειώσει. Έτσι η ΕΕ οδηγεί σιγά σιγά το ελληνικό κράτος σε μια συντεταγμένη χρεωκοπία η οποία θα το βοηθήσει να διορθώσει τα κακώς κείμενα του παρελθόντος, με εκείνη να βρίσκεται στο πλευρό του χορηγώντας του ενέσεις ρευστότητας και «δοκιμασμένες συνταγές» για την «διάσωση» του.

ΕΝΟΤΗΤΑ Δ΄ : ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Λαμβάνοντας υπόψη όλα όσα αναλύθηκαν παραπάνω το κυρίαρχο συμπέρασμα στο οποίο μπορεί να καταλήξει κανείς είναι πως η ελληνική οικονομία καλείται να αντιμετωπίσει μια παρά πολύ δύσκολη κατάσταση.

Για την καταστολή αυτής της δύσκολης κατάστασης και κυρίως για την αναστροφή της, με βάσει το υπόδειγμα των κ.κ. Μαριόλη και Παπούλη, αντιλαμβανόμαστε ότι η Ελλάδα (δηλαδή οι φορείς που ασκούν την οικονομική πολιτική⁵⁸ στην Ελλάδα) θα πρέπει να αποφασίσει αν θα συνεχίσει να είναι έρμαιο των διεθνών εξελίξεων και θα εξειδικευτεί σε μη εμπορεύσιμα προϊόντα, και παράλληλα να συνεχίζει τη μείωση των μισθών της, ή αν θα δημιουργήσει ένα παραγωγικό πρότυπο το οποίο θα βασίζεται στη λήψη στοχευμένων μέτρων για την δημιουργία συγκριτικού πλεονεκτήματος στους κλάδους εκείνους της οικονομίας που ομολογουμένως με σκληρή δουλειά και καλό branding έχει ενδεχομένως τις δυνατότητες να τα καταφέρει⁵⁹, καθώς και για την διατήρηση του συγκριτικού της πλεονεκτήματος στον

---

⁵⁸ Η «οικονομική πολιτική» μιας χώρας αποτελείται από δύο βραχίονες:

α) Τη δημοσιονομική πολιτική η οποία είναι υπεύθυνη για το ύψος της φορολογίας, για τη διαχείριση του δημοσίου χρέους και για τη νομοθετική παρέμβαση σε οικονομικά ζητήματα. Είναι η πολιτική εκείνη, η οποία επηρεάζοντας και χρηματοδοτώντας τα μεγέθη των προϋπολογισμών του δημοσίου τομέα, επιδιώκει σταθεροποίηση του εισοδήματος και του προϊόντος της οικονομίας στο επίπεδο της πλήρους απασχόλησης χωρίς αύξηση των τιμών (δηλαδή του πληθωρισμό).

β) Τη νομισματική πολιτική η οποία είναι υπεύθυνη για τη ρύθμιση της ποσότητας χρήματος που είναι διαθέσιμη στην οικονομία (ή αλλιώς είναι υπεύθυνη για τη ρύθμιση της προσφοράς χρήματος) καθώς και για τη διαμόρφωση του ύψους των επιτοκίων και της αξίας των συναλλαγματικών ισοτιμιών. Έχει αποφασιστικό ρόλο για τον έλεγχο της συνολικής ζήτησης στην αγορά και για το λόγο αυτό θεωρείται ως κυριότερο μέσο αντιμετώπισης του πληθωρισμού.

⁵⁹ Βέβαια για να διαπιστωθεί αν όντως έχει τη δυνατότητα να εξειδικευτεί και σε ποιον(ους) κλάδο(ους) της οικονομίας την συμφέρει η εξειδίκευση αυτή θα πρέπει να μελετηθεί με βάσει τόσο τις θεωρίες του διεθνούς κυρίως εμπορίου όσο και με βάσει τη θεωρία εισροών εκροών για να μελετηθεί σε βάθος χρόνου τα οφέλη που θα μπορέσει να καρπωθεί η Ελληνική Οικονομία από την εξειδίκευσή της αυτή.

τουρισμό. Βέβαια όπως σημειώνουν και οι ίδιοι οι κ.κ. Μαριόλης και Παπούλης η διαμόρφωση του παραγωγικού προτύπου είναι πολύ δύσκολη γιατί δεν μπορεί να συντελεστεί με την λήψη νόμων – οι οποίοι στην περίπτωση της μείωσης των μισθών μπορούν να συμβάλλουν θετικά.

Ακόμη, η χώρα μας έχει δεσμευτεί με τα μνημόνια ενώπιων των κοινωνικών μας εταίρων να προχωρήσει σε ιδιωτικοποιήσεις⁶⁰. Δεν θα πρέπει όμως να ξεχνάμε και την συμβολή του κράτους στην αγορά, όταν εκείνη αποτυγχάνει να επιτύχει τους σκοπούς της.

Έτσι, το κράτος παρεμβαίνει στην αγορά, αναλαμβάνοντας επιχειρηματική δράση για τους παρακάτω λόγους:

- Για την αποφυγή της κερδοσκοπικής εκμετάλλευσης των καταναλωτών από τα ιδιωτικά μονοπώλια, η ίδρυση των οποίων σε ορισμένες περιπτώσεις είναι αναπόφευκτη.
- Για την προώθηση των οικονομιών κλίμακας⁶¹, μορφή την οποία προσπαθούν να ενδυσθούν οι δημόσιες επιχειρήσεις, έτσι ώστε να μειώσουν το κόστος παραγωγής.
- Για την προώθηση και άλλων οικονομικών ή/και κοινωνικών στόχων, πέραν της αποτελεσματικότερης κατανομής των πόρων.(π.χ. λήψη μέτρων καταπολέμησης της ανεργίας, περαιτέρω ενίσχυση των αδυνάτων, μέτρα για την προστασία της ποιότητας του περιβάλλοντος κλπ)

Γιατί όμως το κράτος για να επιτύχει τους στόχους του αυτού θα πρέπει αναγκαστικά να αναλάβει επιχειρηματική πρωτοβουλία; Ο ιδιωτικός τομέας δεν μπορεί να πραγματοποιήσει (κάποιους ή και όλους) τους στόχους έτσι ώστε η παρέμβαση του κράτους να μην είναι αναγκαία;

---

⁶⁰ Για μερικές απόψεις – σκέψεις περί των θετικών και των αρνητικών πλευρών της ιδιωτικοποίησης βλέπε ενδεικτικά <http://www.pwc.com.cy/en/publications/assets/privatisations-beginners-guide-gr.pdf>, <http://leftlab.gr/?p=1277>

⁶¹ Οικονομία κλίματος: Μια οικονομία κλίμακας συναντάται σε μια παραγωγική μονάδα που χαρακτηρίζεται από οριζόντια και κατακόρυφη συγκέντρωση δραστηριοτήτων, στα πλαίσια μιας ή περισσότερων εταιριών, οι οποίες συνεργάζονται μεταξύ τους, και έχει ως στόχο την μείωση του κόστους παραγωγής καθώς και την ορθολογικότερη οργάνωση αυτής.

Μέχρι και της αρχής του 20^{ου} αιώνα κυριαρχούσε η φιλελεύθερη ιδέα του laissez-faire (αφήστε την οικονομία να δράσει ελεύθερα) ή αλλιώς το «αόρατο χέρι» του Ρικαρντό. Δηλαδή, επικρατούσε η θεωρία του πλήρους ανταγωνισμού.

Οι ισχυρές οικονομικές διαταραχές εντούτοις που εκδηλώθηκαν κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης του 1930 αποκάλυψαν τις ελλείψεις από τις οποίες έπασχε ο μηχανισμός της αγοράς οι οποίες συνοπτικά είναι οι ακόλουθες:

1.Οι περισσότερες από της υποθέσεις του πλήρους ανταγωνισμού δεν επαληθεύονται στην πραγματική οικονομία.⁶²

2.Σε οικονομίες άνευ κρατικής παρέμβασης παρατηρείτε απόκλιση από την άριστη κατανομή των πόρων.⁶³

---

⁶² Οι περισσότερες από της υποθέσεις του πλήρους ανταγωνισμού δεν επαληθεύονται στην πραγματική οικονομία. Υπάρχουν αγοραστές και πωλητές οι οποίοι έχουν τη δυνατότητα να επηρεάζουν τις τιμές και τις παραγόμενες ποσότητες καθώς και την ποιότητα αυτών (π.χ. μονοπώλια, ολιγοπώλια, μονοψώνια κλπ) γεγονός που αναιρεί την υπόθεση ύπαρξης μεγάλου αριθμού πωλητών και καταναλωτών καθώς και της μη ύπαρξης εμποδίων κατά την είσοδο και έξοδο από τις αγορές, στις οποίες βασίζεται ο πλήρης ανταγωνισμός. Όλες οι αγορές χαρακτηρίζονται από ασυμμετρία πληροφόρησης, κυρίως λόγω των συνεχών μεταβλητών της τεχνολογίας. Στην πραγματικότητα χαρακτηρίζονται από πολλά ετερογενή διαφοροποιημένα προϊόντα. Η πληθώρα των διαφημίσεων και η αδυναμία παρακολούθησης της εξέλιξης και των τιμών των προϊόντων από τους καταναλωτές οδηγούν στη στρέβλωση των καταναλωτικών τους προτύπων. Οι αγορές δεν είναι πάντα διατεθειμένες να προσφέρουν όλα τα αγαθά που παραδοσιακά επιθυμούν οι καταναλωτές για την κάλυψη των αναγκών τους (π.χ. καμία ασφαλιστική εταιρία δεν θα παρείχε ασφάλεια κατά της φτώχειας ακόμη και αν εκ των προτέρων γνωρίζει ότι η ζήτηση για την υπηρεσία αυτή θα ήταν αρκετά υψηλή) ή τα προϊόντα είναι τέτοια που από την φύση τους δεν μπορούν να διαιρεθούν ή να αποκλείσουν κάποιον από την κατανάλωση τους (π.χ. δρόμοι, άμυνα κλπ). Τέλος η γεωγραφική κατανομή των παραγωγικών συντελεστών συνεπάγεται υψηλό κόστος μετακίνησης, και μάλιστα οι παραγωγικοί συντελεστές όπως η εργασία χαρακτηρίζονται από ιδιαίτερα υψηλά ποσοστά υποαπασχόλησης επιφέροντας κάποιο κόστος, με αποτέλεσμα η υπόθεση περί πλήρους απασχόλησης να παραμένει μόνο σε θεωρητική βάση.

⁶³ Σε οικονομίες άνευ κρατικής παρέμβασης παρατηρείτε απόκλιση από την άριστη κατανομή των πόρων. Η μη ορθολογική κατανομή των συντελεστών που έχει στη διάθεση της μια οικονομία επηρεάζεται από τις εξής περιπτώσεις:

-
- **Οι εξωτερικές οικονομίες και αντριοικονομίες.** Ως εξωτερική οικονομία ή αντριοικονομία ορίζουμε την κατανάλωση ή παραγωγή ενός προϊόντος η οποία επιφέρει κόστος ή όφελος όχι μόνο στη συσχετιζόμενη οικονομική μονάδα, αλλά και σε άλλες.

Συγκεκριμένα, εξωτερική οικονομία έχουμε όταν οι πράξεις ενός ατόμου ή μιας επιχείρησης επηρεάζουν θετικά και άλλα άτομα ή επιχειρήσεις, με το άτομο ή την επιχείρηση που πράττει την πράξη να μην είναι σε θέση να αντιληφθεί τα πρόσθετα οφέλη που προκαλεί στους γύρω του. Αποτέλεσμα όλου αυτού είναι τα πρόσθετα αυτά οφέλη να μην ενσωματώνονται στην καμπύλη ζήτησης και οι ποσότητες που προσφέρονται στην οικονομία να υπολείπονται κατά πολύ της κοινωνικά επιθυμητής. Έτσι, στην περίπτωση αυτή επεμβαίνει το κράτος είτε με κίνητρα προς τα άτομα ή τις επιχειρήσεις που θα τα/τις βοηθήσει να παράγουν την κοινωνικά επιθυμητή ποσότητα είτε αναλαμβάνει αυτό να την παράγει πλήρως και αποκλειστικά είτε να πράξει μέρος αυτής. (π.χ. ο κήπος ενός σπιτιού που είναι περιποιημένος δεν ευφραίνει μόνο τον ιδιοκτήτη αλλά και τους γείτονες αυτού, η ύπαρξη ενός φροντιστηρίου πλησίον μιας καφετέριας δρα θετικά στην καφετέρια αφού αυξάνει την πελατεία της κλπ).

Εξωτερική αντριοικονομία, στον αντίποδα, έχουμε όταν η παραγωγή ή η κατανάλωση βλάπτει κάποιους άλλους, επιφέροντας τους ένα σημαντικό κόστος. Το κόστος αυτό δεν ενσωματώνεται στο κόστος του παραγωγού ή του καταναλωτή με αποτέλεσμα η ποσότητα που παράγεται να υπερτερεί αρκετά ποσοτικά με την κοινωνικά επιθυμητή. Στην περίπτωση αυτή το κράτος δρα είτε περιοριστικά μέσω αντικινήτρων, μέτρων και ποσοτικών περιορισμών, έτσι ώστε να αναγκάσει τους καταναλωτές ή τις επιχειρήσεις να περιορίσουν την κατανάλωση τους ή την παραγωγή τους αντίστοιχα στα επίπεδα έτσι ώστε να προσαρμοστούν στο επίπεδο της κοινωνικά αποδεκτής ποσότητας είτε ενεργοποιείται το ίδιο προς την αποκλειστική παραγωγή και διάθεση του προϊόντος. (π.χ. η μόλυνση που επιφέρει στην ευρύτερη περιοχή η ύπαρξη ενός εργοστασίου το οποίο δεν έχει υιοθετήσει τα προβλεπόμενα εκ του νόμου μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος.)

- **Τα δημόσια αγαθά.** Υπάρχουν αγαθά των οποίων η παραγωγή αν αφεθεί στην αγορά για να τα πράξει είτε δεν θα παραχθούν καθόλου, είτε θα παραχθούν σε ιδιαίτερα περιορισμένες ποσότητες, με αποτέλεσμα η μη ή περιορισμένη παραγωγή τους να επιφέρει στην οικονομία μεγαλύτερο κοινωνικό κόστος από ότι αν αναλάβει πλήρως και αποκλειστικώς ή μερικώς την παραγωγή τους το κράτος (π.χ. άμυνα, παιδεία κλπ). Τα αγαθά αυτά έχουν τρία βασικά χαρακτηριστικά (η ισχύς του τρίτου δεν είναι πάντα απόλυτη):

α) Χαρακτηρίζονται από μηδενικό οριακό κόστος. Δηλαδή η κατανάλωση ενός δημόσιου αγαθού από ένα επιπλέον άτομο δεν θα επιφέρει κάποιο επιπρόσθετο κόστος. (π.χ. δεν κοστίζει τίποτα το αγαθό άμυνα να το απολαύσει σε ένα κράτος ένα επιπλέον άτομο).

β) Είναι δύσκολο ή αδύνατο να αποκλείσεις κάποιον από την κατανάλωση του εφόσον για τα αγαθά αυτά δεν υπάρχει σχετικό αντίτιμο όπως ισχύει με τα ιδιωτικά αγαθά (π.χ. σε έναν επικείμενο πόλεμο ο στρατός δεν θα προστατεύσει μόνο εκείνο που πλήρωνε τους φόρους του αλλά όλο τον πληθυσμό ανεξαρτήτως του ποιός ήταν συνεπής και ποιός όχι με τις φορολογικές

του υποχρεώσεις) ή ακόμη και αν μπορεί να τεθεί τιμή το κοινωνικό κόστος που θα επιφέρουν εκείνοι που δεν θα μπορούν να καταβάλουν το αντίτιμο για να το απολαύσουν είναι πολύ μεγαλύτερο σε σχέση με τη φορολογική επιβάρυνση που απαιτείται για την «δωρεάν» παροχή του από το κράτος (π.χ. παιδεία). Στην περίπτωση αυτή ο κάθε ιδιώτης έχει συμφέρον να αποκρύψει τις προτιμήσεις του ώστε να μην συμμετάσχει στην παραγωγή τους (π.χ. μία ναυτιλιακή επιχείρηση μπορεί να μην αποκαλύψει ποτέ τις ανάγκες τις για την κατασκευή ενός φάρου και να περιμένει κάποια άλλη να τον κατασκευάσει ώστε εκείνη να τον απολαμβάνει δωρεάν, με αποτέλεσμα καμία εταιρία του κλάδου να μην έχει το κίνητρο να τον κατασκευάσει. Ο οικονομικός όρος αυτού είναι το πρόβλημα του «λαθρομετανάστη» ή αλλιώς του «ελεύθερου καβαλάρη» - Free rider's problem).

γ) Τα αγαθά αυτά συχνά χαρακτηρίζονται από αδιαιρετότητα. Δηλαδή υπάρχει αδυναμία κατανομής τους σε μικρές ποσοτικές μονάδες. (π.χ. σε ένα αυτοκινητόδρομο με διόδια δύο άτομα θα καταβάλουν το ίδιο αντίτιμο ασχέτως αν το πρώτο χρησιμοποιήσει το δρόμο για βγει στην πρώτη έξοδο και το δεύτερο στην τελευταία)

- **Η περίπτωση των μονοπωλίων.** Μονοπώλιο έχουμε συνήθως όταν το προϊόν χαρακτηρίζεται από αύξουσες αποδόσεις κλίμακας ή στις αγορές εκείνες όπου δεν υπάρχουν στενά υποκατάστατα, ή αν μια επιχείρηση έχει στην αποκλειστική ιδιοκτησία της ένα κύριο παραγωγικό συντελεστή και γενικότερα όταν κάποιοι παραγωγοί ή καταναλωτές έχουν την ικανότητα να επηρεάζουν τις τιμές που επικρατούν στις αγορές, τότε η κατανομή των παραγωγικών συντελεστών δεν μπορεί να είναι άριστη⁶³. Οι παραγωγοί / επιχειρήσεις έχοντας τη δύναμη να επηρεάζουν τις τιμές αυξάνοντας τις πάνω από το οριακό κόστος παραγωγής και να προφέρει ποσότητα του αγαθού μικρότερη από αυτή που θα προσέφερε μια επιχείρηση που θα λειτουργούσε υπό συνθήκες πλήρους ανταγωνισμού. Έτσι, οι αγορές χαρακτηρίζονται από σημαντική απώλεια ευημερίας.
- **Η ύπαρξη ασύμμετρης πληροφόρησης.** Σε καμία αγορά έως τώρα δεν έχει υπάρξει συμμετρία (ή αλλιώς πλήρης) πληροφόρηση όλων το φορέων αυτής. Πάντα θα υπάρχει κάποιος ή μια ομάδα ατόμων είτε παραγωγοί είτε καταναλωτές οι οποίοι λόγω της οικονομικής ή / και κοινωνικής τους θέσης, ή του μορφωτικού τους επιπέδου⁶³, έχουν πιο εύκολη πρόσβαση στην αγορά πληροφόρησης ή είναι εκείνοι οι ίδιοι που δημιουργούν την πληροφορία. Έτσι, τα άτομα αυτά μπορούν να χρησιμοποιούν την πληροφόρηση αυτή αποκλειστικά για ίδιον όφελος είτε να την πουλήσουν στην αγορά πληροφόρησης. Με τον τρόπο αυτό δημιουργείται το φαινόμενο της άνισης πληροφόρησης που στα οικονομικά ονομάζεται ως ασύμμετρη πληροφόρηση. Η ασύμμετρη πληροφόρηση λόγω της επαχθούς επιλογής⁶³ και του ηθικού κινδύνου⁶³ που αυτή συνεπάγεται τις περισσότερες φορές οδηγεί σε εξάλειψη ορισμένων αγορών αγαθών ή ακόμη και σε αλλαγή της σύνθεσης ορισμένων αγορών και σε σπατάλη παραγωγικών συντελεστών με αποτέλεσμα τη δημιουργία ατελών αγορών και την απώλεια της κοινωνικής ευημερίας.
- **Μη ορθολογική συμπεριφορά των ατόμων.** Πολλές φορές οι άνθρωποι οδηγούνται σε λανθασμένες / παράλογες επιλογές που ένα ορθολογικά σκεπτόμενο άτομο δεν θα έπρεπε να πράττει. (π.χ. ένας καπνιστής συνεχίζει να καπνίζει ακόμη και αν γνωρίζει ότι το κάπνισμα είναι

3. Άνιση διανομή του εισοδήματος.⁶⁴

4. Η οικονομική φάση στην οποία βρίσκεται μια οικονομία.⁶⁵

5. Η οικονομική υπανάπτυξη.⁶⁶

καταστρεπτικό για την υγεία του. Σύμφωνα με την ορθολογική θεωρία το άτομο αυτό είναι μη ορθολογικό). Πολλοί υποστηρίζουν ότι το κράτος θα πρέπει να παρεμβαίνει σε περιπτώσεις όπου τα άτομα δεν πράττουν σύμφωνα με το συμφέρον τους. Η παρέμβαση αυτή θα πρέπει να είναι πολύ πιο ισχυρή και να μην μείνει μόνο στην απλή παροχή πληροφοριών. Το κράτος έχοντας περισσότερη πληροφόρηση σε σχέση με τους πολίτες του για το τι τους συμφέρει, θα πρέπει να λάβει μέτρα – ρυθμίσεις τα οποία θα τους αποτρέψουν να λάβουν μη ορθολογικές αποφάσεις. Έτσι πολύ οπαδοί της θεωρίας περί αξιόλογων αγαθών θεωρούν ότι το κράτος θα πρέπει να παράγει κάποια αγαθά και να παρέχει υπηρεσίες ακόμη και αν οι πολίτες του δεν το ζητούν γιατί οι δεύτεροι δεν είναι πάντα σε θέση να αντιληφθούν τι είναι καλό για αυτούς και τι όχι. (π.χ. θέατρο κλπ).

⁶⁴ Άνιση διανομή του εισοδήματος. Το εισόδημα ενός προσώπου (φυσικού ή νομικού) προσδιορίζεται από το γινόμενο της τιμής κάθε παραγωγικού συντελεστή επί την ποσότητα αυτών που έχει στη διάθεση του το άτομο. Αυτό σε όρους πλήρους φιλελεύθερης αγοράς συνεπάγεται μεγάλες ταξικές διακρίσεις και άτομα που θα διαβιούν χωρίς εισόδημα αν δεν έχουν στη διάθεση τους κανένα παραγωγικό συντελεστή. Σε αυτές τις περιπτώσεις χρειάζεται να επέμβει το κράτος μέσω φορολογίας και μεταβιβαστικών πληρωμών για να εξασφαλίσει για όλους τους πολίτες τους – ακόμη και για εκείνους που δεν κατέχουν παραγωγικούς συντελεστές - ένα ορισμένο επίπεδο διαβίωσης και να τονώσει την απασχόληση.

⁶⁵ Η οικονομική φάση στην οποία βρίσκεται μια οικονομία. Ο οικονομικός κύκλος ανεξάρτητα από την ένταση και την διάρκεια των χωρίζεται σε τέσσερις φάσεις⁶⁵:

- Τη Φάση ανόδου ή άνθησης (prosperity)
- Φάση κρίσης ή κάμψης (recession)
- Φάση καθόδου ή ύφεσης (depression)
- Φάση ανάκαμψης ή αναθέρμανσης (recovery)

Έτσι, ανάλογα με τη φάση που βρίσκεται η οικονομία ή τείνει να βρεθεί, το κράτος θα πρέπει να επεμβαίνει με αναπτυξιακά, κυρίως, μέτρα, για να παρατείνει ή να επαναφέρει την οικονομία στη φάση της ανάπτυξης μειώνοντας το χρόνο παραμονής της στην φάση της ύφεσης. Βέβαια το κράτος περιορίζεται στην προσπάθεια του αυτή από τις λεγόμενες χρονικές υστερήσεις

Έτσι, για την μείωση των παραπάνω περιπτώσεων το κράτος αναλαμβάνει ενεργό ρόλο στις αγορές.

Επίσης, μέσω του υποδείγματος εντολέα – εντολοδόχου βλέπουμε ότι υπό προϋποθέσεις και ανάλογα με το τι θεωρούμε κοινωνικά επιθυμητό – αποδεχτό και οι τρεις εκδοχές– περιπτώσεις (δημόσια ιδιοκτησία, ιδιωτική ιδιοκτησία, δημόσια ιδιοκτησία με «ιδιωτικοποίηση δραστηριοτήτων») θα μπορούσαν να παράγουν την κοινωνικά επιθυμητή ποσότητα. Όμως οι υποθέσεις του υποδείγματος απέχουν αρκετά από την πραγματικές συνθήκες που ισχύουν στα κράτη – άρα και στη χώρα μας – και ίσως θα ήταν πιο φρόνιμο η υιοθέτηση κάθε μιας ή/και κάποιου μείγματος των τριών περιπτώσεων να γίνεται από τα κράτη μέλη, αφού πρώτα αξιολογήσουν τα οφέλη σε σχέση με τις επιπτώσεις που επέφεραν σε πραγματικό χρόνο παρόμοιες περιπτώσεις που έχουν υιοθετηθεί – ακολουθηθεί από άλλα κράτη ή ακόμη και από τα ίδια τα κράτη.

Όμως, τις περισσότερες φορές, το πολιτικοοικονομικό σύστημα της κάθε χώρας και οι ευρέως κοινωνικά αποδεκτές πεποιθήσεις που κατά καιρούς επικρατούν για το είδος του κράτους που κατά πλειοψηφία επιθυμούμε, είναι επί της ουσίας εκείνες – και όχι μελέτες αξιολόγησης και πραγματικά δεδομένα – που επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό την έκταση του δημοσίου τομέα, δηλαδή με άλλα λόγια το βαθμό του κρατικού παρεμβατισμού.

Τέλος, το βαθμό του κρατικού παρεμβατισμού δεν θα πρέπει να ξεχνάμε ότι σε μεγάλο βαθμό επηρεάζουν και οι πολιτικές πεποιθήσεις και επιδιώξεις των φορέων της οικονομικής πολιτικής κάθε χώρας.

---

⁶⁶ Η οικονομική υπανάπτυξη. Κατά τους Ιωάννη Βαβούρα και Γεώργιο Μανωλά η οικονομική υπανάπτυξη οφείλεται στην ανεπάρκεια του κεφαλαίου. Για την οικονομική ανάπτυξη / μεγέθυνση μιας χώρας (δηλαδή για την αύξηση του ΑΕΠ της) απαιτούνται επενδύσεις. Έτσι το κράτος θα πρέπει να παρεμβαίνει στην οικονομία ώστε να διασφαλίζει την ύπαρξη ενός σταθερού οικονομικού προτύπου παραγωγής στο οποίο βασίζεται καθώς και να παρέχει κίνητρα στους κεφαλαιοκράτες για επενδύσεις.

ΕΝΟΤΗΤΑ Ε΄: S.W.O.T. ANALYSIS ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΥΠΟΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΔΑΝΕΙΑΚΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ PSI

Στα πλαίσια της ενότητας αυτής γίνεται μια προσπάθεια ταξινόμησης των δεδομένων που χαρακτηρίζουν το ελληνικό κράτος όπως αυτά μπορούν να εξαχθούν από τις Εκθέσεις του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος σε ένα πίνακα S.W.O.T. analysis.

Η ταξινόμηση τους σε κάθε κελί του πίνακα έγινε με γνώμονα όσο αυτό είναι εφικτό με την χρήση αντικειμενικών κριτηρίων:

ΔΗΝΑΤΟΤΗΤΕΣ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ
• Λήψη μέτρων για τη δημιουργία μειωμένων πρωτογενών ελλειμμάτων ή την εμφάνιση πρωτογενών πλεονασμάτων • Αλλαγή καταναλωτικού προτύπου • Αλλαγή προτύπου παραγωγής • Γεωγραφική θέση και κατανομή της Ελλάδας (λιμάνια, δρόμος επικοινωνίας μεταξύ των χωρών) • Κλιματολογικές συνθήκες • Καλά brands • Γραφειοκρατία και έλεγχοι • Βιώσιμο χρέος μετά το PSI • Μορφωτικά και τεχνολογικά εκπαιδευμένο εργατικό δυναμικό • Ικανοποιητικές τουριστικές εγκαταστάσεις και διευκολύνσεις • Συμμετοχή σε διεθνείς οργανισμούς όπως ο ΟΗΕ • Συμμετοχή στην ΕΕ και την ΟΝΕ • Παραγωγή προϊόντων πρωτογενούς τομέα (βιολογικά μεσογειακά προϊόντα) • Σημαντικό πλεονέκτημα για την ανάπτυξη συγκριτικού πλεονεκτήματος στο πράσινο ισοζύγιο (αιολική, ηλιακή κλπ ενέργεια) • Μεγάλος όγκος υπόγειων υδάτων που παραμένουν αναξιοποίητα.	• Μειωμένες εξαγωγικές δυνατότητες • Υψηλά ποσοστά ανεργίας (κυρίως διαθρωτικής) • Χαμηλή παραγωγικότητα της εργασίας • Έλλειμμα ανταγωνιστικότητας • Μειωμένη ελκυστικότητα επενδύσεων (εγχώριων & ξένων) • Περιορισμός άσκησης δημοσιονομικής πολιτικής • Γραφειοκρατία • Ύπαρξη διαφθαρμένου πολιτικού συστήματος • Ύπαρξη μεγάλων δίδυμων ελλειμμάτων • Ύπαρξη υψηλού χρέους • Μειωμένη εμπιστοσύνη από τις αγορές • Μειωμένη ρευστότητα • Ύπαρξη μεγάλης παραοικονομίας και πελατειακών σχέσεων • Μειωμένη ζήτηση στην ελληνική αγορά ακινήτων • Ύπαρξη μεγάλης φοροδιαφυγής • Φορολογική αστάθεια • Ασταθές πολιτικό σκηνικό (μειωμένη εμπιστοσύνη στην κυβέρνηση) • Ελλιπής τήρηση στοιχείων και βιβλίων του κράτους

• Πλούσιο υπέδαφος σε ορυκτά έλαια και μεταλλεύματα • Αναξιοποίητος θαλάσσιος πλούτος • Πολιτισμικός πλούτους	• Αδυναμία συντονισμού του κρατικού μηχανισμού και σοβαρής αντιμετώπισης των εκάστοτε προβλημάτων • Ευθυνοφοβία • Μικρή γεωγραφική έκταση

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
• Έξοδος από την ευρωζώνη • Ευκαιρία για δημιουργία ευνοϊκού επιχειρησιακού κλίματος • Ευκαιρία για τη δημιουργία ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος • Απόκτηση συγκριτικού πλεονεκτήματος στην πράσινη ενέργεια • Αλλαγή του branding • Κίνητρα για νέες επενδύσεις • Αποκρατικοποιήσεις • Αναδιάρθρωση του δημοσίου τομέα και εξυγίανση αυτού • Εισαγωγή κριτηρίων αξιολόγησης στον δημόσιο τομέα • Μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση των πολιτών για κοινωνικά, πολιτικά και οικονομικά θέματα • Μείωση της διαφθοράς του πολιτικού συστήματος • Πάταξη της φοροδιαφυγής • Πάταξη της παραοικονομίας και των πελατειακών σχέσεων • Αλλαγή νομοθεσίας περί ευθύνης υπουργών, βουλευτών και δημοσίων υπαλλήλων • Ενίσχυση των αντικινήτρων για φοροδιαφυγή • Μεταναστευτικές εισροές και εκροές • Μείωση μισθών, συντάξεων και εργοδοτικών εισφορών . • Θέσπιση συλλογικής σύμβασης εργασίας .	• Χρεοκοπία • Έξοδος από την ευρωζώνη • Κακό branding • Αποκρατικοποιήσεις σε τιμές χαμηλότερης της πραγματικής αξίας • Κοινωνικές διαταραχές • Απαξίωση πολιτικού συστήματος • Μειωμένη εμπιστοσύνη από τις αγορές • Γόνιμο έδαφος για την όξυνση της παραοικονομίας και πελατειακών σχέσεων • Κάμψη του τουριστικού κλάδου • Μειωμένη ζήτηση στην αγορά ακινήτων • Μεταναστευτικές εισροές και εκροές • Μείωση μισθών, συντάξεων και εργοδοτικών εισφορών • Θέσπιση συλλογικής σύμβασης εργασίας • Μεγάλη φορολογική επιβάρυνση και υπερχρεωμένα νοικοκυριά και επιχειρήσεις • Ασταθές πολιτικό σκηνικό (μειωμένη εμπιστοσύνη στην κυβέρνηση) • Κίνδυνος δημιουργίας κλίματος απαισιοδοξίας και απραξίας • Κίνδυνος παρακμής του κράτους δικαίου και του κοινωνικού κράτους

• Αλλαγή των κακώς κειμένων του κράτους . • Καλύτερη τήρηση στοιχείων και βιβλίων του κράτους (χρήση βιβλίων 3ης κατηγορίας) . • Πάταξη του ανορθολογικά δομημένου συνδικαλισμού. • Περισσότερη αξιοποίηση της Ελλάδας τουριστικά μέσω του θεματικού τουρισμού (χειμερινός, θερινός, εκκλησιαστικός κλπ) και του τουρισμού για λίγους	

ΕΝΟΤΗΤΑ ΣΤ' : ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η μελέτη αυτή δεν θα μπορούσε να κλείσει , χωρίς να γίνει, έστω και μια μικρή, αναφορά στο τρόπο με τον οποίο αυτή η δύσκολη οικονομική συγκυρία, έχει επηρεάσει την κοινωνία, τον πολιτισμό και τις ζωές μας.

Είναι ιστορικά καταγεγραμμένο πως τις βαθιές οικονομικές κρίσεις συνοδεύουν ή ακολουθούν απότομες διαταράξεις των κοινωνικών ισορροπιών. Το φαινόμενο αυτό δυστυχώς δεν λείπει από την σημερινή πραγματικότητα της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, με αποτέλεσμα η τελευταία να έχει εξελιχθεί σε μια βαθιά κοινωνική κρίση με πολιτικές και πολιτιστικές προεκτάσεις. Συνθέτοντας το πάζλ των κοινωνικών επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης, παρατηρούμε έντονο κοινωνικό αναβρασμό, ιλιγγιώδη ποσοστά ανεργίας, αύξηση της εγκληματικότητας, αύξηση των αυτοκτονιών για οικονομικούς λόγους, άνοδο ακροδεξιών κομμάτων, εξάπλωση της ρατσιστικής βίας, μεταβολή των οικογενειακών δομών, κύμα μετανάστευσης νέων στο εξωτερικό και πολλά άλλα.

Αποτέλεσμα του μεγάλου ποσοστού ανεργίας σε συνδυασμό με τις συνεχώς αυξανόμενες οικονομικές υποχρεώσεις αλλά και τις συνεχείς μειώσεις μισθών – συντάξεων – επιδομάτων κλπ, είναι η συνεχής αύξηση των αυτοκτονικών λόγω οικονομικών προβλημάτων. Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, η Ελλάδα παρουσιάζει το υψηλότερο ποσοστό αύξησης των αυτοκτονιών στην Ευρωζώνη από τότε που ξεκίνησε η οικονομική κρίση.

Δεύτερη κυρίαρχη συνέπεια της ανεργίας και της φτώχειας είναι και η αύξηση της εγκληματικότητας, αφού τα άτομα προκειμένου να εξασφαλίσουν τα προς το ζην, είναι διατεθειμένα να προβούν σε εγκληματικές πράξεις, όπως ληστείες και κλοπές, πολλές

φορές συνοδευόμενες με βαριές σωματικές βλάβες ή ακόμα και με εν ψυχρώ δολοφονίες.

Η πλατιά διαδεδομένη μαζική οργή, μαζί με τις αποτυχίες του πολιτικού και οικονομικού συστήματος, διοχετεύεται ενάντια των κοινωνικά αποκλεισμένων ομάδων, οι οποίες μετατρέπονται σε εξιλαστήρια θύματα. Αποτέλεσμα είναι η τεράστια εξάπλωση των περιστατικών ρατσιστικής βίας. Σύμφωνα με το Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας, από τον Ιανουάριο έως τον Σεπτέμβριο του 2012, μόνο στην Αττική, καταγράφηκαν 87 περιστατικά ρατσιστικής βίας εναντίων προσφύγων και μεταναστών.

Τέλος, η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει κατά πολύ την δομή της ελληνικής οικογένειας, με ζευγάρια να αναβάλουν την απόκτηση παιδιού επ' αόριστον, με μεγάλη αύξηση του ποσοστού των αμβλώσεων, ακόμα και σε γυναίκες άνω των 30 ετών, καθώς και με το κύμα μετανάστευσης των νέων προς το εξωτερικό προς αναζήτηση επαγγελματικών ευκαιριών.

Βέβαια, αξίζει να αναφέρουμε πως ακριβώς εξαιτίας της οικονομικής κρίσης παρατηρούμε και μια συσπείρωση των πολιτών, τόσο σε επίπεδο κοινωνικών δράσεων (οργάνωση συσσιτίων, συλλογή ρούχων και βιβλίων για τις άπορες οικογένειες κλπ) όσο και σε επίπεδο αντίδρασης εναντίων της μείωσης του βιοτικού επιπέδου με τις μαζικές διαδηλώσεις και τις συστηματικές απεργίες.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Stephen J. Bailey, Strategic Public Finance, Εκδόσεις Palgrave Macmillan, New York, 2004

David Martimort, An Agency Perspective on the Costs and Benefits of Privatization, April 4, 2005

Κωνσταντία Αβραμίδου, Επενδυτικές Κινήσεις Επιχειρήσεων σε Περίοδο Οικονομικής Κρίσης, Διπλωματική Εργασία, Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στη Λογιστική και Χρηματοοικονομική, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών, 2010

Ιωάννης Σ. Βαβούρας, Πολιτική Οικονομικής Ανάπτυξης, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2008

Ιωάννης Σ. Βαβούρας, Οικονομική Πολιτική, Εκδόσεις Παπαζήση, Δεύτερη Συμπληρωμένη Έκδοση, Αθήνα, 2005

Ιωάννης Σ. Βαβούρας & Γεώργιος Α. Μανωλάς, Εισαγωγή στις Μακροοικονομικές Έννοιες, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2006

Βασίλειος Δακαμάγκας, Εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική, Εκδόσεις Σπίλιας Κ & ΠΑ.Ε.Β.Ε, 1999

Νικόλαος Η. Καραβίτης, Δημόσιο Χρέος & Έλλειμμα, Εκδόσεις Διόνικος, Αθήνα, 2008

Γεώργιος Μαντάλης – Χατζηαποστόλης, Διεθνείς Οικονομικές Κρίσεις , Πτυχιακή Εργασία, Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Κρήτης Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας Τμήμα Λογιστικής, Ηράκλειο, 2010

Θεόδωρος Μαριόλης και Κώστας Παπούλης Δυναμική του Χρέους, Δίδυμα

Ελλείμματα και Διεθνής Ανταγωνιστικότητα της Ελληνικής Οικονομίας.

T. Mariolis, Labour Values, prices of production and the effects of income

distribution: Evidence from the Greek economy (σε συνεργασία με τον L. Tsoulfidis), *Economic Systems Research*, vol. 19 (4), 425-437, 2007

ΑΛΛΕΣ ΠΗΓΕΣ

- *Πολιτική Οικονομία & Δημόσια Οικονομική*, Βασίλειος Ντουβέλης – Πατσιόγιαννης, Εκδόσεις Δ. Μπόνια και Σία Ε.Ε., Πανόραμα Βούλας, 2009
- <http://el.wikipedia.org>
- <http://center24.blogspot.gr/2013/11/lafer.html#axzz2sB48ql8X>
- <http://olympia.gr>
- http://ec.europa.eu/economy_finance/euro/index_el.htm
- *Γιατί έπεσε έξω το μνημόνιο: Απάντηση IOBE στον σκληρό Τόμσεν. Εφημερίδα το ΒΗΜΑ*, <http://www.tovima.gr>
- www.euretirio.com
- <http://www.capital.gr/News.asp?id=1912109>
- <http://news.in.gr/economy/article/?aid=1231274873>
- *Σημειώσεις κατά την παράδοση του μαθήματος Διεθνής Οικονομική - Διδάσκων: Αναπληρωτής Καθηγητής Θεόδωρος Μαριόλης*
- *Σημειώσεις κατά την παρουσίαση του κύριου Μπιλανάκου σχετικά με το θεώρημα του εντολέα – εντολοδόχου*

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΦΑΣΕΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΕΩΝ(ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ)

Η φάση της ανόδου: Η παραγωγή εξελίσσεται με αυξανόμενους ρυθμούς καλύπτοντας τα επίπεδα προ κρίσης. Γενικότερα η οικονομία χαρακτηρίζεται από σε υψηλά επίπεδα παράγωγης, ζήτησης και απασχόλησης, κατανάλωσης και επένδυσης. Στην φάση αυτή επικρατεί κλίμα ευφορίας και αισιοδοξίας για το μέλλον, αυτή η πορεία συνεχίζεται μέχρι τη στιγμή που οι διαστάσεις της παραγωγής ξεπεράσουν σημαντικά την απορροφητική ικανότητα της αγοράς, οπότε και ξεσπάει νέα κρίση .

Η φάση της κρίσης: Σημειώνεται συνεχής πτώση της παραγωγής. Λόγω της υπερβολικής αισιοδοξίας και των αλόγιστων επενδύσεων η οικονομία φτάνει σε πλήρη απασχόληση και υπερθέρμανση, με αποτέλεσμα να εμφανίζεται έντονος πληθωρισμός και να ξεσπά κρίση που οδηγεί σε οικονομική ύφεση. Μερικά από συμπτώματα της κρίσης είναι αύξηση ανεργίας, χρεοκοπία τραπεζών, μειωμένος τζίρος επιχειρήσεων με συνέπεια την διακοπή της λειτουργίας τους.

Η φάση της ύφεσης: Η οικονομία περνά σε μια φάση στασιμότητας, παρατηρείται βραδεία άνοδος της οικονομίας λόγω των μέτρων που λαμβάνει το κράτος (δημόσιες επενδύσεις, φορολογικές ελαφρύνσεις). Συγκεκριμένα τα συμπτώματα της φάσης αυτής είναι η μείωση του αριθμού των χρεοκοπημένων τραπεζών, η παραγωγή παύει να μειώνεται χωρίς όμως να αυξάνεται, οι καπιταλιστές που έχουν χρηματικά κεφάλαια, όταν πειστούν ότι η κρίση τελείωσε, αρχίζουν να αναζητούν τρόπους τοποθέτησης των κεφαλαίων τους, η προσφορά χρήματος μεγαλώνει. Έτσι, συντελείται το πέραςμα από τη στασιμότητα στην αναζωογόνηση.

Η φάση της αναθέρμανσης ή αλλιώς της ανάκαμψης: Η παραγωγή παρουσιάζει αυξητική τάση, αλλά το επίπεδό της δεν έχει καλύψει ακόμα τα προ της κρίσης επίπεδα και υπολείπεται από αυτά. Συγκεκριμένα τα χαρακτηριστικά της είναι τα ακόλουθα, χάρη στον τεχνικό επανεξοπλισμό της παραγωγής μεγαλώνει η ζήτηση μηχανών, αυξάνεται η ζήτηση των ειδών κατανάλωσης, η ανεργία μειώνεται.

Ύστερα από όλα αυτά, η οικονομία φτάνει στο επίπεδο που βρισκόταν πριν από την κρίση και η αναζωογόνηση περνάει σε άνοδο.

ΤΡΙΑ ΜΝΗΜΟΝΙΑ ΣΕ ΕΝΑ: Η ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΟΥΣ

- α) Το «Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής» στο οποίο περιγράφονται οι στρατηγικοί στόχοι που απαιτείται να ληφθούν για τη βελτίωση της δημοσιονομικής κατάστασης καθώς και τα δημοσιονομικά, χρηματοπιστωτικά και διαρθρωτικά μέτρα μέσω των οποίων αυτοί θα καταστούν πραγματοποιήσιμοι
- β) Το «Μνημόνιο στις Συγκεκριμένες Προϋποθέσεις Οικονομικής Πολιτικής» το οποίο ορίζει λεπτομερώς το χρονοδιάγραμμα θέσπισης και εφαρμογής των μέτρων έως και το τέλος του 2011, και τέλος
- γ) Το «Τεχνικό Μνημόνιο Συνεννόησης» το οποίο λειτουργεί ως λήμμα όρων καθώς και ως διευκρίνηση των ποσοτικών κριτηρίων απόδοσης και αναφοράς, των μεθόδων αξιολόγησης του όλου εγχειρήματος, όπως και άλλων τεχνικών εργαλείων απαιτητών για την παρακολούθηση και αξιολόγηση κυρίως των προσπαθειών για διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις και αλλαγές.

ΓΙΑΤΙ ΕΠΕΣΕ ΕΞΩ ΤΟ ΜΝΗΜΟΝΙΟ: ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΙΟΒΕ ΣΤΟΝ ΣΚΛΗΡΟ ΤΟΜΣΕΝ (Πηγή: <http://www.tovima.gr>)

Αποκαλυπτική μελέτη ενόψει των νέων εκτιμήσεων της τρόικας - Το 2011 η ύφεση ξεπέρασε το 6%

ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ: 25/01/2012 15:22

Την αξιοπιστία και το ρεαλισμό του μείγματος οικονομικής πολιτικής που υπέδειξε στην Ελλάδα η τρόικα και υιοθέτησε η προηγούμενη κυβέρνηση σχεδόν «άκριτα» αμφισβητούν ανοιχτά Έλληνες επιστήμονες, ακόμη κι από τους χώρους που αρχικά στήριζαν το μνημόνιο.

Έχοντας μπροστά τους τα νεότερα δεδομένα ότι και το 2011 η ύφεση ξεπέρασε το 6% (πιθανότατα θα κλείσει στο 6,2%), αλλά και τις προβλέψεις ότι το 2012 η οικονομία θα συνεχίσει να "βουλιάζει" και θα συρρικνωθεί στην καλύτερη περίπτωση κατά 3% «ξεσπαθώνουν» κατά των υπευθύνων της ελληνικής τραγωδίας.

Μετά την έκθεση του γενικού διευθυντή του καθηγητή κ. **Γιάννη Στουρνάρα** που

εδώ και οκτώ μήνες - όταν η κυβέρνηση Παπανδρέου άρχισε τις μυστικές συζητήσεις για το "κούρεμα" - είχε υποστηρίξει ότι το χρέος μπορεί να γίνει βιώσιμο, αρκεί να σταθεροποιηθεί η οικονομία και να ανακτήσει τα επόμενα χρόνια ως το 2020 έστω και οριακά θετικό ρυθμό ανάπτυξης, νεότερη μελέτη του Ινστιτούτου αποκαλύπτει τα λάθη που έγιναν.

Ο κ. Στουρνάρας έχει υποστηρίξει ότι «το κλειδί για την έξοδο από την κρίση είναι η σταθεροποίηση της οικονομίας και η υλοποίηση των διαρθρωτικών αλλαγών στην οικονομία κι όχι η εφαρμογή οριζόντιων μέτρων» παρουσιάζοντας το μοντέλο ανάπτυξης στη Θεσσαλονίκη, προτού αναλύσει τις προτάσεις στους εκπροσώπους της τρόικας.

Το IOBE που αποτελεί το επίσημο think tank του επιχειρηματικού κόσμου σημειώνει ειδικά για το θέμα μείωσης των μισθών τα εξής

- Αν εφαρμοστεί η μείωση μισθών, χωρίς να προηγηθούν οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις και οι παρεμβάσεις στην αγορά προϊόντος τότε οδηγούμαστε σε αύξηση ανεργίας και να παρατηρείται το φαινόμενο αύξηση των τιμών ενώ οι αμοιβές πέφτουν. Καταπέλτης για τον κ. **Πόουλ Τόμσεν** που τώρα εμφανίζεται σαν ο "σκληρός του ΔΝΤ" είναι η εξής επισήμανση:
- Το IOBE είχε τονίσει από την αρχή τη σημασία της χρονικής αλληλουχίας των μέτρων για την αποτελεσματικότητά τους, Αγνοήθηκε.
- Η συνταγή εφαρμόστηκε ακριβώς ανάποδα και βέβαια απέτυχε.

Αποκαλυπτική του κλίματος που επικρατεί για την αποτυχία και τον επιμερισμό των ευθυνών για την τραγωδία της οικονομικής την τελευταία διετία είναι οι επισημάνσεις του επιστημονικού συμβούλου του IOBE κ. **Ν. Ζόνζηλου** ο οποίος σε μελέτη του τονίζει ως βασικές αιτίες εκτροχιασμού του προγράμματος είναι οι εξής:

1. Το έλλειμα αξιοπιστίας. Οι διαρκείς προς τα κάτω αναθεωρήσεις των προβλέψεων για το ρυθμό ανόδου του ΑΕΠ και οι συνεχείς μεταθέσεις της ανάκαμψης για κάποιο μεταγενέστερο τρίμηνο στο μέλλον, μαζί με τις συνακόλουθες αποκλίσεις στους δημοσιονομικούς στόχους έχουν τρώσει βαθιά την αξιοπιστία του προγράμματος προσαρμογής της ελληνικής οικονομίας.

2. Η εφαρμογή μεμονωμένων μέτρων κι όχι πακέτου διαρθρωτικών αλλαγών

3.Το έλλειμμα αισιοδοξίας. Η ελληνική οικονομία βρίσκεται σε βαθιά και παρατεταμένη ύφεση και σύμφωνα με όλους τους βραχυχρόνιους δείκτες, αλλά και τα αποτελέσματα ερευνών συγκυρίας η ανάκαμψη δεν είναι προς το παρόν ορατή.

Όπως σημειώνουν οι ερευνητές *«παρά την προσπάθεια και τις θυσίες, ο δρόμος για την επιστροφή στην ισορροπία διαρκώς μακραίνει και, βέβαια, η αγανάκτηση της κοινωνίας ανεβαίνει και η υπομονή εξαντλείται»*.

Τσώλης Ζώης

Γενικά για το PSI

Η Συμμετοχή του Ιδιωτικού τομέα (Private Sector Involvement – PSI), λαμβάνει χώρα όταν τα κεφάλαια του δημόσιου τομέα της χώρας δεν επαρκούν για να καλύψουν το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών και το έλλειμμα του κρατικού προϋπολογισμού, ενώ ταυτόχρονα οι αγορές αρνούνται να καλύψουν τις δανειακές της ανάγκες.

Το PSI αναφέρεται στους πιστωτές του ιδιωτικού τομέα, τράπεζες, ασφαλιστικές και επενδυτικές εταιρείες, ασφαλιστικά ταμεία εντός και εκτός Ελλάδας, που έχουν δανείσει την χώρα αγοράζοντας ομολόγα⁶⁷. Στο πρόγραμμα δεν συμπεριλαμβάνονται όλοι οι δανειστές όπως το ΔΝΤ και η ΕΚΤ.

Συνήθως της Συμμετοχής του Ιδιωτικού Τομέα προηγείται η αναδιάρθρωση του χρέους, λόγω αδυναμίας αποπληρωμής του, πράγμα που σημαίνει επαναδιαπραγμάτευση των αρχικών όρων δανεισμού με τους διακρατητές των ομολόγων.

Όταν η επαναδιαπραγμάτευση αυτή καταλήγει σε μείωση του ποσού του χρέους μέσω της μείωσης της αξίας των ομολόγων και των τοκομεριδίων αυτών ή και της επιμήκυνσης της περιόδου αποπληρωμής τους, αλλά και σε έκδοση νέων ομολόγων τα οποία διέπονται από νέους όρους και εγγυήσεις, έχουμε την περίπτωση του PSI.

---

⁶⁷Τα ομολόγα είναι μακροπρόθεσμα χρεόγραφα που εκδίδονται είτε από το Δημόσιο είτε από ιδιωτικούς οργανισμούς (πχ τράπεζες, επιχειρήσεις κλπ), και χρησιμοποιούνται για τον δανεισμό κεφαλαίων από το επενδυτικό κοινό. Πηγή: www.euretirio.com

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο αναφέρει ότι με την συμμετοχή των ιδιωτικών επενδυτών και επιχειρήσεων στην αντιμετώπιση των οικονομικών κρίσεων, αποσκοπείται η αποφυγή τόσο του «ηθικού κινδύνου» (δηλαδή η ενθάρρυνση των ριψοκίνδυνων επενδύσεων) όσο και το σενάριο της «εξόδου» των επενδυτών κατά τη διάρκεια των οικονομικών κρίσεων, και γίνεται η προσπάθεια να μοιραστεί το βάρος της οικονομικής κρίσης ισομερώς με τον Δημόσιο Τομέα.

Οι συμφωνίες για την διατήρηση της έκθεσης στις βραχυπρόθεσμες τραπεζικές πιστώσεις μπορεί να επιτευχθούν είτε εθελοντικά είτε μέσω της άσκησης «ηθικού εξαναγκασμού» από τις κεντρικές νομισματικές αρχές. Υπάρχουν 13 κατηγορίες PSI ανάλογα με τον βαθμό της εθελουσίας συμμετοχής⁶⁸.

Διαφορετικές κατηγορίες PSI έχουμε και ανάλογα με το εύρος εφαρμογής του. Για παράδειγμα υπάρχει διαχωρισμός μεταξύ «ευρέως» και «στενού» PSI, δηλαδή αν το εγχείρημα είναι αρκετά ευρύ ώστε να περιλαμβάνει εθελοντικές εισροές κεφαλαίων (κατευθυνόμενες από ειλημμένα μέτρα οικονομικής πολιτικής) ή είναι στενά περιορισμένο σε αναγκαστικά μέτρα τα οποία λαμβάνονται στα πρόθυρα ή στο αποκορύφωμα της κρίσης από τους μηχανισμούς της ίδιας της οικονομίας.

Ένα βασικό ερώτημα οικονομικής πολιτικής είναι αν το PSI είναι επιθυμητό ή όχι. Η απάντηση εξαρτάται από τον τύπο του PSI και τις συνθήκες που επικρατούν όταν αυτό επιχειρείται.

Αν σε πολιτικό και οικονομικό επίπεδο η χώρα έχει ισχυρές εγγυήσεις αλλά αντιμετωπίζει προσωρινά προβλήματα ρευστότητας, τότε είναι προτιμότερη η ενίσχυση του δημόσιου τομέα χωρίς την εφαρμογή «στενού» PSI. Όταν η οικονομία είναι φερέγγυα αλλά τα προβλήματα ρευστότητας παραμένουν και μετά τη στήριξη του Δημόσιου Τομέα, εν μέρει επειδή το μέγεθος του βραχυπρόθεσμου χρέους είναι πολύ μεγάλο, τότε είναι προτιμότερο ένα πρόγραμμα εθελοντικού αλλά όχι «αυθόρμητου» PSI μέσω της συντονισμένης διατήρησης των βραχυπρόθεσμων πιστωτικών γραμμών από τις τράπεζες.

Αντίθετα, όταν μια χώρα είναι αφερέγγυα, τότε θα είναι απαραίτητη μια «μη εθελοντική» στο PSI συμμετοχή.

---

⁶⁸ Βλ. αναλυτικά τις 13 κατηγοριοποιήσεις στο Working Paper Number 18, Nov. 2002, “Private Sector Involvement” in financial crisis resolution, William R. Cline.

Η διαφορά έγκειται μεταξύ των μορφών που αφορούν τη διαπραγμάτευση και την αμοιβαία συναίνεση των πιστωτών και του οφειλέτη, καθώς και εκείνων που είναι μονομερείς. Οι συναινετικές μορφές περιλαμβάνουν αναδιάρθρωση των τραπεζικών απαιτήσεων (ή ανταλλαγή ομολόγων) και αναδιάρθρωση με διαπραγμάτευση ενός ποσού το οποίο «συγχωρείται».

Βέβαια, το να επιλεγεί η κατάλληλη μορφή PSI ανάλογα με τις συνθήκες που επικρατούν, απαιτεί ισχυρή κρίση του δημόσιου τομέα για το αν η χώρα είναι φερέγγυα ή όχι, απόφαση η οποία δεν είναι πάντα προφανής.

ISIN	Ημερομηνία Αιξίως
GR0110021236	
GR0A10021571	20-Mar-12
GR0114022479	
GR0A14022815	20-Aug-14
GR0114023485	
GR0A14023821	20-Aug-15
GR0118012609	
GR0A18012945	20-Apr-17
GR0124018525	18-May-12
GR0124021552	
GR0A24021898	20-May-13
GR0124024580	
GR0A24024926	20-May-14
GR0124026601	
GR0A24026947	20-Jul-15
GR0124028623	20-Jul-16

ISIN	Ημερομηνία Αιξίως
GR0A24028968	
GR0124029639	
GR0A24029974	20-Jul-17
GR0124030645	
GR0A24030014	20-Jul-18
GR0124031650	
GR0A24031020	19-Jul-19
GR0124032666	
GR0A24032036	19-Jun-20
GR0133003161	
GR0A33003507	20-Mar-24
GR0133004177	
GR0A33004513	20-Mar-26
GR0138001673	20-Sep-37
GR0138002689	20-Sep-40
GR0338001531	25-Jul-25

ISIN	Ημερομηνία Αιξίως
GR0338002547	25-Jul-30
GR0133002155	
GR0B33002425	
GR0C33002358	22-Oct-22
GR0106003792	30-Jun-12
GR0110022242	31-Mar-13
GR0110023257	31-Jul-13
GR0112003653	25-Jul-14
GR0112004669	30-Sep-14
GR0114024491	30-Sep-15
GR0516003606	21-May-16
GR0116002875	13-Sep-16
GR0118014621	01-Mar-17
GR0518072922	01-Jul-17
GR0518071916	01-Jul-17
GR0118013615	09-Oct-17

ISIN	Ημερομηνία Αιξίως
GR0120003141	03-Apr-18
GR0122002737	27-Feb-19
GR0122003743	04-Mar-19
GR0120002135	17-Sep-19
GR0326042257	22-Dec-12
GR0508001121	31-Dec-12
GR0326043263	22-Dec-13
GR0133001140	22-Oct-19
GR0114020457	
GR0A14020793	20-Aug-12
GR0114021463	
GR0A14021809	20-Aug-13
GR0124020547	20-Jun-12
GR0124022568	03-Jul-13
GR0124023574	30-Sep-13
GR0124025595	01-Jul-14

**Περίληψη όρων των Νέων Ομολόγων, των Τίτλων ΑΕΠ, των Ομολόγων ΕΤΧΣ
Γραμματίων και των Βραχυπρόθεσμων Ομολόγων ΕΤΧΣ που θα παραδοθούν
στην Ελληνική Δημοκρατία**

Περίληψη των Όρων των Νέων Ομολόγων

Σύμβαση Συγχρηματοδότησης

Οι Κάτοχοι των Νέων Ομολόγων θα απολαμβάνουν των προνομίων, και θα δεσμεύονται από, μια Σύμβαση Συγχρηματοδότηση μεταξύ, μεταξύ άλλων, της Ελληνικής Δημοκρατίας, του Εμπιστευματοδόχου των Νέων Ομολόγων και του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (το «ΕΤΧΣ») που συνδέει τα Νέα Ομόλογα με το δάνειο ποσού μέχρι Ευρώ 30 δισεκατομμυρίων της Ελληνικής Δημοκρατίας από το ΕΤΧΣ μέσω πολλαπλών τρόπων, συμπεριλαμβανομένου του διορισμού ενός κοινού εντολοδόχου πληρωμών, της συμπερίληψης υποχρέωσης απόδοσης και της πληρωμής κεφαλαίου και τόκου επί των Νέων Ομολόγων και δανείου του ΕΤΧΣ κατά τις ίδιες ημερομηνίες σε αναλογική βάση.

2042

Λήξη

Σταδιακή Αποπληρωμή

Έναρξη την 11η επέτειο της ημερομηνίας έκδοσης

Τοκομερίδιο

2,0% ετησίως για ημερομηνίες πληρωμής εντός των 2013, 2014 και 2015 3,0% ετησίως για ημερομηνίες πληρωμής εντός των 2016, 2017, 2018, 2019 και 2020 3,65% για ημερομηνία πληρωμής εντός του 2021 4,3% για ημερομηνίες πληρωμής εντός του 2022 και εντεύθεν Τόκος θα καταλογίζεται από την 24 Φεβρουαρίου 2012

Δεδουλευμένοι Τόκοι

Οποιοσδήποτε δεδουλευμένος και μη καταβεβλημένος τόκο(συμπεριλαμβανομένων επιπλέον ποσών, εάν υπάρχουν) επί των ομολόγων ανταλλαγής θα εξοφλούνται με την παράδοση εξάμηνων ομολόγων ΕΤΧΣ.

Αρνητικές υποχρεώσεις του Εκδότη (Negative Covenants) Ναι

Pledge)

Ρήτρα Συλλογικής Δράσης

Τα Νέα Ομόλογα θα περιέχουν αθροιστική ρήτρα συλλογικής δράσης βασιζόμενη στο τελευταίο σχέδιο ρήτρας συλλογικής δράσης που εκδόθηκε από την Υπό-επιτροπή της Οικονομικής και Χρηματοοικονομικής Επιτροπής της ΕΕ επί των Αγορών Εθνικού Χρέους της ΕΕ.

Μορφή

Καταχωρημένα στο Σύστημα Παρακολούθησης Συναλλαγών της Τράπεζας της Ελλάδας.

Εισαγωγή

Θα υποβληθεί αίτηση για την Εισαγωγή των Νέων Ομολόγων στο Χρηματιστήριο Αθηνών και την Ηλεκτρονική Δευτερογενή Αγορά Τίτλων της Τράπεζας της Ελλάδας (ΗΔΑΤ) της Τράπεζας της Ελλάδας.

Εκκαθάριση

Όλα τα Νέα Ομόλογα θα εκκαθαρίζονται μέσω του συστήματος εκκαθάρισης της Τράπεζας της Ελλάδας (ΣΠΑΤ).

Φορολογία

Η Ελλάδα θα προσανξάνει τις πληρωμές που θα υπαχθούν σε παρακρατήσεις για φόρο που επιβάλλεται από την Ελληνική Δημοκρατία, υπό την επιφύλαξη ορισμένων εξαιρέσεων

Τίτλοι ΑΕΠ

Κάθε συμμετέχων κάτοχος θα λάβει επίσης Τίτλους ΑΕΠ της Ελληνικής Δημοκρατίας δυνάμενους να διατίθενται ξεχωριστά λογιζόμενου ποσού ίσου με το ονομαστικό ποσό των Νέων Ομολόγων που ελήφθησαν από αυτόν τον κάτοχο. Οι Τίτλοι ΑΕΠ θα προβλέπουν ετήσιες πληρωμές με έναρξη το 2015 ενός ποσού μέχρι του 1% του λογιζόμενου ποσού τους σε περίπτωση όπου το ονομαστικό ΑΕΠ της Ελληνικής Δημοκρατίας υπερβεί ένα ορισμένο όριο και η Ελληνική Δημοκρατία έχει θετική αύξηση ΑΕΠ σε πραγματικούς όρους πέραν των συγκεκριμένων στόχων.

Διέπον Δίκαιο

Αγγλικό Δίκαιο Περίληψη των Ομολόγων ETXS